

**RAPPORT SENIORENBEOEFTEONDERZOEK
STAD TURNHOUT
JUNI 2022**

Leen Heylen, Birthe Sels

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Lijst van tabellen.....	4
Lijst van figuren	7
Situering	8
Methodologie	8
1. Samenstelling steekproef	8
2. Dataverzameling.....	9
3. De vragenlijst.....	10
4. Leesbaarheid	10
Hoofdstuk 1: het profiel van de senioren.....	11
1. Burgerlijke staat, samenstelling huishouden en herkomst.....	11
2. Socio-economische status.....	12
Hoofdstuk 2: wonen en woonomgeving, nu en in de toekomst	15
1. Huidige woonsituatie	15
2. De buurt.....	19
3. Wonen in de toekomst.....	27
4. Samenvattend: wonen en woonomgeving, nu en in de toekomst	31
Hoofdstuk 3: zorg en gezondheid.....	34
1. Fysieke en mentale gezondheid	34
2. Zorg geven en ontvangen.....	36
3. Professionele zorg	39
4. Samenvattend: zorg en gezondheid.....	46
Hoofdstuk 4: mobiliteit en veiligheid	48
1. Mobiliteit	48
2. Veiligheid in het verkeer	51
3. Veiligheidsgevoel.....	55
4. Samenvattend: mobiliteit en veiligheid	57
Hoofdstuk 5: sociaal welbevinden en vrije tijd	59
1. Eenzaamheid	59
2. Vrije tijd	62
3. Verenigingen, buurtwerking en vrijwilligerswerk	64
4. Samenvattend: sociaal welbevinden en vrije tijd.....	66

Hoofdstuk 6: digitale vaardigheden en communicatie	69
1. Internet en digitale vaardigheden	69
2. Communicatie	71
3. Samenvattend: digitale vaardigheden en communicatie	72
Hoofdstuk 7: slotbeschouwingen	74
Bronnen	76
Bijlagen	77

Lijst van tabellen

Tabel 1 Leeftijdverdeling gerealiseerde steekproef ten opzichte van reële populatie, op basis van Provincies In Cijfers, 2021, 65-plussers in Turnhout %	9
Tabel 2 Verdeling naar geslacht gerealiseerde steekproef ten opzichte van reële populatie, op basis van Provincies In Cijfers, 2021, 65-plussers in Turnhout kolompercentages %.....	9
Tabel 3 Verdeling naar burgerlijke staat in frequentie (N) en % (N=848).....	11
Tabel 4 Verdeling ‘met wie woont u samen’ (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=849).....	11
Tabel 5 Verdeling ‘andere nationaliteit dan Belgische bij geboorte’ in frequentie (N) en % (N=839)..	11
Tabel 6 Verdeling ‘hadden jouw moeder of vader bij geboorte een andere nationaliteit dan de Belgische’ in frequentie (N) en % (N=836)	12
Tabel 7 Verdeling naar hoogst behaalde diploma (tot hiertoe) in frequentie (N) en % (N=841)	12
Tabel 8 Verdeling naar ‘met het totale inkomen van jouw huishouden voor ogen, hoe moeilijk of makkelijk komt jouw huishouden rond’ in frequentie (N) en % (N=799)	12
Tabel 9 Verdeling naar netto maandinkomen huishouden in frequentie (N) en % (N=799)	13
Tabel 10 Verdeling naar ‘Indien je moeite zou hebben met rondkomen, op welke twee zaken zou je als eerste besparen?’ (maximum twee antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=849)	13
Tabel 11 Verdeling ‘Is het in het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of iemand van je huishouden om financiële redenen één of meerdere rekeningen niet kon betalen (huishuur, energiekosten, gezondheidskosten...)?’ in frequentie (N) en % (N=783)	13
Tabel 12 Verdeling ‘type woning’ in frequentie (N) en % (N=842)	15
Tabel 13 Verdeling eigenaar of huurder in frequentie (N) en % (N=837)	16
Tabel 14 Stellingen comfort en onderhoud woning in %.....	16
Tabel 15 Stellingen over aanpassingen in woningen % (enkel gevraagd aan eigenaars)	18
Tabel 16 Stellingen over de buurt in %.....	19
Tabel 17 Verdeling naar statistische sector (officiële benaming) in N en % (N=643)	22
Tabel 18 Verdeling 65-plussers naar wijken in N en % (N=643).....	23
Tabel 19 Verdeling verhuisintenties (N) en % (N=836)	27
Tabel 20 Verdeling ‘Stel, blijven wonen in jouw huidige woning is omwille van gezondheidsproblemen niet meer mogelijk, wat doe je? (maximaal drie antwoorden)’ in frequentie (N) en % (N=772)	28
Tabel 21 Verdeling ‘Stel, blijven wonen in jouw huidige woning is omwille van gezondheidsproblemen niet meer mogelijk, wat doe je? (maximaal drie antwoorden)’ naar leeftijdsgroepen (N=800) in rijpercentages %.....	29
Tabel 22 Stellingen over ‘Indien je zou moeten verhuizen omwille van gezondheidsproblemen, wat is dan belangrijk bij de keuze van jouw nieuwe woonplaats?’ %	30
Tabel 23 Verdeling ‘Wat vind je, over het algemeen, van jouw lichamelijke gezondheid’ in frequentie (N) en % (N=837)	34
Tabel 24 Verdeling ‘Wat vind je, over het algemeen, van jouw mentale gezondheid’ in frequentie (N) en % (N=837)	34
Tabel 25 Verdeling laatste tandartsbezoek in frequentie (N) en % (N=808)	35
Tabel 26 Verdeling ‘reden meer dan een jaar geleden’ in frequentie (N) en % (N=222) (meerdere antwoorden mogelijk)	35

Tabel 27 Verdeling ‘aan wie bied je hulp’ (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=311).....	36
Tabel 28 Verdeling ‘aan wie bied je hulp’ (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=294).....	36
Tabel 29 Verdeling frequentie hulp bieden naar ‘wie bied je hulp’ in kolompercentages % en N.....	37
Tabel 30 Verdeling stellingen mantelzorgbelasting in frequentie (N) en %.....	37
Tabel 31 Verdeling ‘wanneer je hulp of zorg biedt aan anderen, wat zou jou kunnen ondersteunen’ (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=311).....	38
Tabel 32 Verdeling ‘van wie ontvang je hulp’ (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=261).....	38
Tabel 33 Verdeling ‘kennis en gebruik’ van diensten en aanbod in %.....	39
Tabel 34 Verdeling belangrijkste redenen om op dit moment geen of geen bijkomende professionele of betaalde hulp te ontvangen, naar al dan niet momenteel professionele of betaalde hulp ontvangen, in kolompercentages % (meerdere antwoorden mogelijk)	43
Tabel 35 Verdeling ‘wat is belangrijk indien jij, jouw partner of ouder(s) gebruik wenst of wensen te maken van een dagopvang voor ouderen’ in frequentie (N) en % (N=849) (maximum drie antwoorden mogelijk).....	44
Tabel 36 Verdeling ‘kennis en gebruik van premies en tegemoetkomingen’ in rijpercentages %	44
Tabel 37 Verdeling ‘Wat zijn voor jou de belangrijkste redenen om momenteel geen gebruik te maken van premies of tegemoetkomingen’ in frequentie (N) en % (N=671) (meerdere antwoorden mogelijk).....	45
Tabel 38 Verdeling ‘hoe verplaats je jezelf tegenwoordig het meest buitenshuis’ (één antwoord mogelijk) in frequentie (N) en % (N=838).....	48
Tabel 39 Verdeling ‘hoe vaak voel je jezelf onveilig bij verplaatsingen in het verkeer in Turnhout’ in frequentie (N) en % (N=803)	51
Tabel 40 Verdeling ‘hoe vaak voel je jezelf onveilig bij verplaatsingen in het verkeer in Turnhout’ in kolompercentages naar buurt (N=643, p<0,05).....	51
Tabel 41 Verdeling ‘in welke omgevingen in Turnhout voel je onveilig bij verplaatsingen in het verkeer’ in frequentie (N) en % (N=616) (meerdere antwoorden mogelijk)	52
Tabel 42 Verdeling ‘belangrijkste redenen waarom je jezelf onveilig voelt bij verplaatsingen in het verkeer in Turnhout’ in frequentie (N) en % (N=616) (maximum vrij antwoorden mogelijk)	52
Tabel 43 Verdeling ‘welke plaatsen in Turnhout wil je gemakkelijk met het openbaar vervoer kunnen bereiken’ in frequentie (N) en % (N=849) (meerdere antwoorden mogelijk)	54
Tabel 44 Verdeling ‘welke plaatsen in Turnhout wil je gemakkelijk met het openbaar vervoer kunnen’ naar buurt in kolompercentages (N=)	54
Tabel 45 Verdeling ‘gebeurt het dat je bepaalde plaatsen in Turnhout mijdt omdat je je op deze plaatsen niet veilig voelt’ in frequentie (N) en % (N=785)	55
Tabel 46 Verdeling ‘welke plaatsen mijdt je’ in frequentie (N) en % (N=515) (meerdere antwoorden mogelijk).....	55
Tabel 47 Verdeling ‘belangrijkste redenen waarom je bepaalde plaatsen in Turnhout mijdt omdat je je op deze plaatsen niet veilig voelt’ in frequentie (N) en % (N=515) (maximum vrij antwoorden mogelijk).....	56
Tabel 48 Stellingen eenzaamheidsschaal ‘Wil je van elk van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre die op jou, zoals je de laatste tijd bent, van toepassing zijn?’ in % en N.....	59
Tabel 49 Verdeling sociale en emotionele eenzaamheid in %.....	59

Tabel 50 Verdeling totale eenzaamheidsscore in % (N=648).....	60
Tabel 51 Frequentie activiteiten en wens dit vaker te doen in % (N=849)	62
Tabel 52 Verdeling ‘moeilijkheden of drempels bij activiteiten in vrije tijd’ in frequentie (N) en % (N=849) (meerdere antwoorden mogelijk)	63
Tabel 53 Verdeling ‘lidmaatschap vereniging’ in frequentie (N) en % (N=785)	64
Tabel 54 Verdeling ‘stellingen vrijwilligerswerk’ aan diegenen die aangeven vrijwilligerswerk te willen doen %.....	65
Tabel 55 Verdeling frequentie gebruik internet in %.....	70
Tabel 56 Verdeling ‘welke hulp of ondersteuning zou je hiervoor kunnen gebruiken’ in frequentie (N) en % (N=270)	70
Tabel 57 Verdeling ‘stellingen communicatie vanuit Stad Turnhout over de verschillende diensten en het aanbod (vrije tijd, sociale zaken, cultuur, sport, burgerzaken...) in %	71
Tabel 58 Verdeling ‘hoe ontvang je bij voorkeur informatie over de diensten en het aanbod van Stad Turnhout in frequentie (N) en % (N=849) (meerdere antwoorden mogelijk).....	72
Tabel 59 Nationaliteit bij geboorte	77
Tabel 60 Verdeling ‘antwoorden: iets anders namelijk’ (open vraag) wanneer je hulp of zorg biedt aan anderen, wat zou jou kunnen ondersteunen’ in frequentie (N) en % (N=11)	77
Tabel 61 Verdeling antwoordcategorieën ‘andere’: ‘Stel, blijven wonen in jouw huidige woning is omwille van gezondheidsredenen niet mogelijk’ (N=48).....	78

Lijst van figuren

Figuur 1 Verdeling stelling naar eigendomsstatuut in %.....	17
Figuur 2 Verdeling stelling naar eigendomsstatuut in %.....	17
Figuur 3 Verdeling stelling 'ik wil graag oud worden in mijn buurt' naar leeftijd in %	20
Figuur 4 Verdeling stelling 'Ik kan me makkelijk verplaatsen in mijn buurt' naar leeftijd in %	21
Figuur 5 Geografische indeling gehanteerde wijken	23
Figuur 6 Verdeling type bebouwing in % naar wijk (N=641)	24
Figuur 7 Verdeling eigendomsstatuut in % naar wijken (N=638)	24
Figuur 8 Verdeling stelling 'in mijn buurt zijn er voldoende ontmoetingsplaatsen' naar buurt.....	25
Figuur 9 Verdeling stelling 'in mijn buurt zijn er voldoende voorzieningen' naar buurt	25
Figuur 10 Verdeling stelling 'Ik kan me makkelijk verplaatsen in mijn buurt' naar buurt	26
Figuur 11 Verdeling stelling 'Ik voel me veilig in mijn buurt' naar buurt	26
Figuur 12 Kennis en gebruik lokale dienstencentra naar wijk in % (N=582)	42
Figuur 13 Verdeling 'hoe verplaats je jezelf tegenwoordig het meest buitenshuis' (één antwoord mogelijk) naar leeftijd (N=838)	49
Figuur 14 Verdeling 'hoe verplaats je jezelf tegenwoordig het meest buitenshuis' (één antwoord mogelijk) naar leeftijd (N=636)	50
Figuur 15 Verdeling eenzaamheid (al dan niet eenzaam) naar inschatting kunnen rondkomen in % (N=624).....	61
Figuur 16 Verdeling eenzaamheid (al dan niet eenzaam) naar buurt in % (N=505)	61
Figuur 17 Verdeling vrijwilligerswerk naar wijk in % (N=597).....	65
Figuur 18 Verdeling 'toegang tot internet thuis' naar leeftijd in % (N=809).....	69

Situering

Dit rapport vormt de neerslag van de resultaten van het seniorenbehoefteonderzoek van de Stad Turnhout. In dit seniorenbehoefteonderzoek werden in totaal 849 thuiswonende 65-plussers bevestigd over hun noden, wensen en behoefte en dit op verschillende levensdomeinen. De bevestiging vond plaats in de periode maart 2022.

In dit rapport geven we de resultaten weer in verschillende hoofdstukken die elk verschillende thema's bespreken. We starten in hoofdstuk 1 met een profiel van de 65-plussers te Turnhout. Hoofdstuk 2 gaat over wonen en de woonomgeving, nu en in de toekomst. In hoofdstuk 3 zoomen we in op het thema zorg en gezondheid. Zowel zorg ontvangen maar ook zelf zorg geven komt hierin aan bod. Dit hoofdstuk schetst ook het gebruik en kennis van diensten, voorzieningen, premies en tegemoetkomingen. In hoofdstuk 4 schetsen we de resultaten over mobiliteit en veiligheid. Hoofdstuk 5 gaat over het sociale welbevinden en de vrije tijd van de Turnhoutse senioren. De digitale vaardigheden en noden naar communicatie komen aan bod in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 omvat tot slot enkele samenvattende conclusies.

Vooraleer we ingaan op de concrete resultaten, schetsen we hieronder nog de gehanteerde methodologie.

Methodologie

In het seniorenbehoefteonderzoek werden de 65-plussers bevestigd aan de hand van een vragenlijst. Deze vragenlijst raakte verschillende relevante thema's aan. Samen met verschillende betrokken diensten en actoren zoals de seniorenadviesraad werd de vragenlijst uitgewerkt. Op die manier werkten we een vragenlijst uit op maat van de verschillende betrokken diensten en actoren die werken voor en met de doelgroep senioren, opdat de resultaten concreet bruikbaar zijn om toekomstige acties en beleidsinitiatieven onderbouwd richting te geven. Deze gestandaardiseerde **vragenlijst** peilt naar de noden en behoeften van senioren in Turnhout en dit op verschillende levensdomeinen.

Naast het opstellen van de vragenlijst werd ook een geschikte **onderzoeksmethodologie** uitgewerkt. Dit betekent dat we de betrouwbaarheid en de representativiteit van de bevestiging bewaken.

1. Samenstelling steekproef

Uit heel de populatie van 65-plussers werd ad random een steekproef genomen. In totaal waren minstens 369 respondenten nodig om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de gehele bevolking van thuiswonende 65-plussers te Turnhout (N=8584). Uitgaande van +- 20% respons werden ad random 1845 65-plussers uit het bevolkingsregister geselecteerd en per post uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête.

849 respondenten vulden de vragenlijst volledig in. Dit ligt ruimschoots boven het minimum van 369 respondenten. Bij een 95% betrouwbaarheid betekent dit een foutenmarge van 3,2%. Dit valt ruimschoots binnen de gehanteerde normen nl. een foutenmarge van maximum 5% bij een betrouwbaarheid van 95%. De vooropgestelde responsgraad van 20% werd met een gerealiseerde

responsgraad van 46% ruimschoots gehaald. De dataset geeft dus een betrouwbaar en representatief beeld van de totale populatie van 65-plussers te Turnhout.

Leeftijd

Wanneer we de samenstelling van de gerealiseerde steekproef naar achtergrondkenmerken vergelijken met de reële populatie, dan stellen we weinig verschillen naar leeftijdssamenstelling vast.

Tabel 1 Leeftijdsverdeling gerealiseerde steekproef ten opzichte van reële populatie, op basis van Provincies In Cijfers, 2021, 65-plussers in Turnhout %

	Gerealiseerde steekproef	Reële populatie
65 tot 69 jaar	27,8%	28,9%
70 tot 74 jaar	26,0%	24,6%
75 tot 79 jaar	20,8%	19,2%
80 tot 84 jaar	13,1%	14,9%
85 tot 89 jaar	8,2%	9,0%
90 tot 94 jaar	3,5%	3,0%
95 jaar of ouder	0,7%	0,4%
N	832	8584

Geslacht

Ook naar geslacht zijn de verschillen tussen de gerealiseerde steekproef en de verdeling in de reële populatie miniem.

Tabel 2 Verdeling naar geslacht gerealiseerde steekproef ten opzichte van reële populatie, op basis van Provincies In Cijfers, 2021, 65-plussers in Turnhout kolompercentages %

	Steekproef	Reële populatie
Man	48,4%	46,1%
Vrouw	51,6%	53,9%
N	841	8854

2. Dataverzameling

De dataverzameling vond plaats in de maand maart van 2022. Vanaf 7 maart kregen de inwoners betrokken in de steekproef een brief van Stad Turnhout met uitnodiging om deel te nemen aan de bevraging in de brievenbus.

De aangeschreven inwoners hadden de mogelijkheid om de vragenlijst op drie verschillende manieren in te vullen nl.

- 1) Via de website: www.turnhout.be/vragenlijstsenioren
- 2) Op papier: de bijgevoegde papieren vragenlijst in de eerste brief kon gratis teruggestuurd worden via de bijgevoegde enveloppe.
- 3) Persoonlijk: senioren konden een afspraak maken met Stad Turnhout om de vragenlijst samen bij hen thuis in te vullen.

De brief was voorzien van een persoonlijke code. Antwoorden worden niet gelinkt aan specifieke adressen of inwoners en zodoende anoniem verwerkt. De code liet toe om gericht een herinneringsbrief te sturen aan die respondenten die nog niet geregistreerd werden in het systeem.

3. De vragenlijst

De bevraging bestaat grotendeels uit gesloten vragen. In de vragenlijst is daarnaast ook ruimte voor open vragen, opmerkingen, Deze open vragen bieden de deelnemer de kans om persoonlijke ervaringen of noden mee te geven. In de verwerking worden de vaak voorkomende noden gebundeld en is er ook plaats voor unieke persoonlijke ervaringen of noden. Deze geven we weer in de bijlagen.

De vragenlijst bestaat voornamelijk uit vragen die alle deelnemers dienen te beantwoorden. Meestal worden naast de relatieve frequentie (%) ook de absolute aantallen (N) meegegeven in het rapport. Er zijn in de vragenlijst ook een aantal doorverwijsvragen aanwezig. Deze vragen zijn enkel bedoeld voor mensen die op een voorgaande vraag een bepaald antwoord gaven. Bovendien zijn sommige vragen niet verplicht in te vullen en vulde niet iedereen de vragenlijst helemaal in. We geven telkens in de titel van de tabel aan hoeveel mensen effectief antwoordden op deze vraag.

4. Leesbaarheid

Wanneer we nagaan of er significante verschillen zijn tussen verschillende groepen (bv. leeftijd, geslacht, opleidingsniveau ...), wordt de uitleg in het rapport vereenvoudigd om de leesbaarheid van de tekst te verhogen. Een verschil tussen twee groepen is statistisch significant wanneer de verschillen in percentages niet louter op toeval gebaseerd zijn.

Het is belangrijk op te merken dat het steeds gaat om verschillen op basis van de verdeling die in deze steekproef waargenomen werd. Omwille van de grootte van de bereikte steekproef (respons) kunnen deze verbanden worden veralgemeend naar de ganse populatie van 65+ inwoners in Turnhout. We spreken wel telkens over *samenhang* of *verbanden* en niet over *causaliteit*. Er kunnen geen oorzakelijke conclusies getrokken worden.

Hoofdstuk 1: het profiel van de senioren

In dit hoofdstuk schetsen we het profiel van de deelnemers aan dit onderzoek. De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 75 jaar, zoals je hierboven terug kan vinden in Tabel 1 .

1. Burgerlijke staat, samenstelling huishouden en herkomst

Onderstaande tabellen geven een zicht op de burgerlijke staat, de samenstelling van het huishouden en de herkomst van de bevroegde ouderen.

Burgerlijke staat

Tabel 3 Verdeling naar burgerlijke staat in frequentie (N) en % (N=848)

	N	%
Gehuwd	543	64,0
Wettelijk samenwonend	24	2,8
Gescheiden	57	6,7
Weduwe/weduwnaar	148	17,5
Alleenstaande	69	8,1
Andere	7	,8

Naar burgerlijke staat zien we dat de grote meerderheid gehuwd is (64%), 3% wettelijk samenwonend, een kleine 7% gescheiden, 18% verweduwd en zo'n 8% alleenstaand.

Tabel 4 Verdeling 'met wie woont u samen' (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=849)

	N	%
Ik woon alleen	236	27,8
Met partner	576	67,8
Met kind(eren) en / of pluskinderen	34	4,0
Met kleinkinderen	4	0,5
Met broer(s) / zus(sen)	3	,4
Met vriend(en)	3	,4
Andere	16	1,9

De meeste ouderen wonen samen met een partner (68%); 28% woont alleen.

Tabel 5 Verdeling 'andere nationaliteit dan Belgische bij geboorte' in frequentie (N) en % (N=839)

	N	%
Ja	86	10,1
Neen	752	88,6
Weet ik niet	1	,1

Gevraagd naar welke nationaliteit, dan zien we dat dit bij meer dan de helft de Nederlandse is (N=44). Ook Italiaans, Roemeens en Pools komen enkele keren voor. De overige nationaliteiten vind je terug in bijlage, zie Tabel 59.

Tabel 6 Verdeling 'hadden jouw moeder of vader bij geboorte een andere nationaliteit dan de Belgische' in frequentie (N) en % (N=836)

	N	%
Ja	93	11,0
Neen	740	87,2
Weet ik niet	3	,4

12% van de 65-plussers is van vreemde origine: dit betekent dat ofwel zij zelf, ofwel één van hun ouders bij geboorte een andere nationaliteit hadden / hebben dan de Belgische.

2. Socio-economische status

Onderstaande tabellen geven een beeld van het socio-economisch profiel van de 65-plussers.

Tabel 7 Verdeling naar hoogst behaalde diploma (tot hertoe) in frequentie (N) en % (N=841)

	N	%
Geen diploma	109	13,0
Lager onderwijs	125	14,9
Lager secundair onderwijs	181	21,5
Hoger secundair onderwijs	196	23,3
Hogeschool (hoger onderwijs buiten universiteit)	168	20,0
Universiteit	62	7,4

23,3% beschikt over een diploma hoger secundair onderwijs. 21,5% heeft een diploma lager secundair onderwijs en 20% heeft een diploma van hogeschool. 14,9% behaalde een diploma lager onderwijs. Een universitair diploma is het minst voorkomend: zo'n 7,4%. 13% van de bevroegden beschikt over geen diploma.

Tabel 8 Verdeling naar 'met het totale inkomen van jouw huishouden voor ogen, hoe moeilijk of makkelijk komt jouw huishouden rond' in frequentie (N) en % (N=799)

	N	%
Zeer gemakkelijk	90	11,3
Gemakkelijk	246	30,8
Eerder gemakkelijk	305	38,2
Eerder moeilijk	106	13,3
Moeilijk	37	4,6
Zeer moeilijk	15	1,9

Zo'n 42% van de 65-plussers zegt gemakkelijk tot zeer gemakkelijk rond te komen. 38% geeft 'eerder gemakkelijk' aan. Eén op vijf zegt eerder moeilijk tot zeer moeilijk rond te komen.

Tabel 9 Verdeling naar netto maandinkomen huishouden in frequentie (N) en % (N=799)

	N	%
Tot 1 289 euro	57	6,7
Tussen de 1 290 en 2 499 euro	349	41,1
Tussen de 2 500 en 3 499 euro	207	24,4
Tussen de 3 500 en 4 499 euro	63	7,4
Meer dan 4 500 euro	17	2,0
Ik wens niet te antwoorden	108	12,7

Wanneer we kijken naar de netto maandinkomens op huishoudensniveau, dan zien we dat 7% het moet doen met een inkomen lager dan €1 290. Alleenstaande ouderen met een inkomen lager dan dit bedrag komen in aanmerking voor de inkomensgarantie voor ouderen. In de tweede laagste inkomenscategorie vinden we ook nog een grote groep senioren terug nl. 41%.

Gevraagd naar op welke twee zaken ze als eerste zouden besparen, zien we dat de meeste ouderen vrije tijd aangeven, gevolgd door verwarming.

Tabel 10 Verdeling naar 'Indien je moeite zou hebben met rondkomen, op welke twee zaken zou je als eerste besparen?' (maximum twee antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=849)

	N	%
Voeding	95	11,2
Internet	113	13,3
Verwarming	180	21,2
Huur	36	4,2
Elektriciteit	137	16,1
Vrije tijd	392	46,2
Andere	120	14,1

Een kleine 2% geeft aan dat het afgelopen jaar voorkwam dat ze omwille van financiële redenen één of meerdere rekeningen niet konden betalen.

Tabel 11 Verdeling 'Is het in het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of iemand van je huishouden om financiële redenen één of meerdere rekeningen niet kon betalen (huishuur, energiekosten, gezondheidskosten...)?' in frequentie (N) en % (N=783)

	N	%
Ja	17	2,0
Neen	740	87,2
Weet ik niet	26	3,1

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Wanneer we de verschillen naar achtergrondkenmerken bekijken, vallen een aantal significante verbanden op. We kruisen telkens met verschillende achtergrondkenmerken om te kijken of er

significante verschillen zijn (geslacht, alleenwonend, leeftijd in klassen, moeilijk of makkelijk rondkomen, herkomst en chronische aandoening).

Zo moeten vrouwelijke 65-plussers het vaker met een kleiner inkomen doen. Wel 1 op 10 van hen heeft een inkomen lager dan €1 289. Binnen de groep van gescheiden ouderen ligt het percentage dat afgelopen jaar een rekening niet kon betalen het hoogst nl. 6% van hen. Alleenwonende kunnen significant vaker (zeer) moeilijk rondkomen. Ze hebben ook vaker een kleiner inkomen: 15% van hen heeft een inkomen lager dan €1 289.

Hoger opgeleiden komen makkelijker rond. Omgekeerd, van de 65-plussers zonder diploma heeft 22% een inkomen lager dan €1 289. De oudste leeftijdsgroepen vallen vaker in de laagste inkomens. 65-plussers met een langdurige ziekte of chronische aandoening hebben het significant moeilijker om rond te komen. 4% van hen kon in het afgelopen jaar omwille van financiële redenen een rekening niet betalen.

Hoofdstuk 2: wonen en woonomgeving, nu en in de toekomst

Dit hoofdstuk bespreekt de huidige woonsituatie van de Turnhoutse senioren. Ook het comfort en het onderhoud van de woning werden bevraagd, alsook (eventuele) aanpassingen aan de woning.

In een tweede luik gaan we in op de woonomgeving, meer specifiek de buurt. Tot slot bespreken we het toekomstig wonen: waar zien Turnhoutse senioren zich ouder worden en wat hebben ze hier voor nodig?

1. Huidige woonsituatie

In dit onderdeel bespreken we de huidige woonsituatie van de Turnhoutse senioren, alsook het comfort en het onderhoud van hun woning.

Woonsituatie

Tabel 12 Verdeling 'type woning' in frequentie (N) en % (N=842)

	N	%
Alleenstaande woning	138	16,4
Halfopen bebouwing	149	17,7
Rijhuis	233	27,7
Appartement of studio	296	35,2
Serviceflat / assistentiewoning	14	1,7
Andere	12	1,4

De meerderheid van de Turnhoutse senioren woont in een appartement of studio (35%). 28% woont in een rijhuis. 18% in een halfopen bebouwing, 16% in een alleenstaande woning. Een kleine 2% woont in een serviceflat of assistentiewoning.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Alleenwonenden wonen vaker in een appartement of studio (51% vs. 29% bij niet alleenwonenden) of in een serviceflat of assistentiewoning (5% vs. 0,5%). Niet alleenwonenden wonen vaker in een alleenstaande woning (19,5% vs. 8%) of een halfopen bebouwing (21% vs. 9%).

Hoger opgeleiden wonen vaker in een alleenstaande woning. Personen met een diploma lager secundair wonen vaker in een appartement of studio. Lager opgeleiden wonen vaker in een serviceflat / assistentiewoning. Dit kan mogelijk samenhangen met de leeftijd. Want daar zien we eveneens significante verschillen. Zo wonen de 75-79-jarigen het vaakst in een alleenstaande woning: wel 1 op 4. 27% van de 80-84-jarigen woont in een halfopen bebouwing. 12% van de 90-plussers woont in een serviceflat / assistentiewoning.

Personen die aangeven makkelijk rond te komen wonen het vaakst in een alleenstaande woning. 65-plussers die minder goed rondkomen, wonen minder vaak in een alleenstaande of halfopen woning en net vaker in een appartement / studio. Bij de groep die zegt moeilijk rond te komen is dit 55%; bij de groep die heel moeilijk rondkomt 60%. 65-plussers met een langdurige ziekte of chronische aandoening wonen ook significant vaker in een rijhuis of appartement / studio.

Tabel 13 Verdeling eigenaar of huurder in frequentie (N) en % (N=837)

	N	%
Eigenaar, mede-eigenaar of vruchtgebruiker	641	76,6
Huurder op de privémarkt	120	14,3
Huurder van een sociale woning	53	6,3
Andere	11	1,3
Inwonend (bij ouders, kind ...)	12	1,4

De meerderheid van de Turnhoutse senioren is eigenaar, mede-eigenaar of vruchtgebruiker (76,6%). 14,3% is huurder op de privémarkt. 6,3% is huurder van een sociale woning en 1,4% is inwonend.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Alleenwonenden zijn significant vaker huurder, zowel privaat als in een sociale woning. Slechts 57% van hen is eigenaar versus 84% bij de niet alleenwonenden. 26% huurt op de privémarkt (vs. 10%); 14% huurt een sociale woning (vs. 3% bij de niet alleenwonenden). Hoger opgeleiden zijn vaker eigenaar; lager opgeleiden huren vaker een sociale woning. Personen die makkelijker rondkomen zijn vaker eigenaar. Naar leeftijd zijn er weinig uitgesproken verschillen. Personen met een langdurige ziekte / chronische aandoening zijn iets minder vaak eigenaar.

Comfort en onderhoud

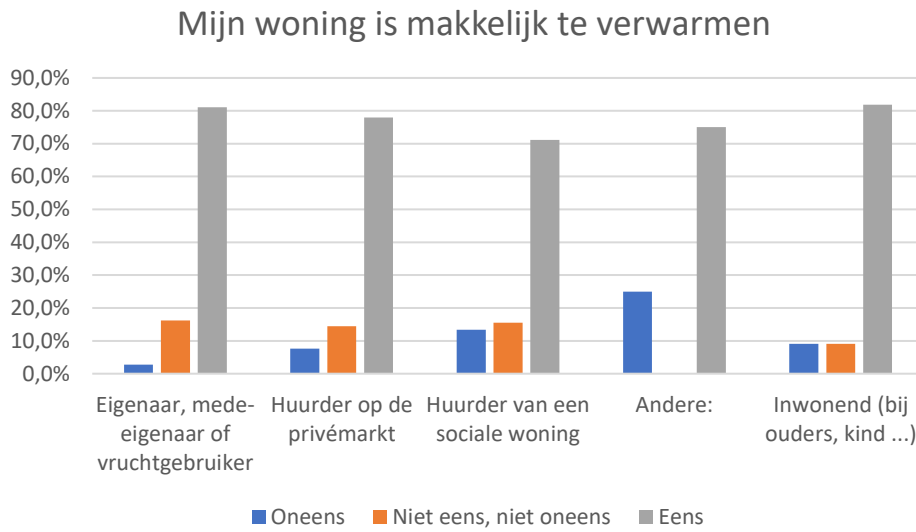
Tabel 14 Stellingen comfort en onderhoud woning in %

	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	N
Mijn woning is makkelijk te verwarmen	4,3	15,6	80	812
Mijn woning is eigenlijk te groot om goed te kunnen onderhouden	68,6	21,4	10,0	758
In mijn woning zijn er veel drempels die maken dat je kan vallen (trapjes, niveauverschillen, bovenverdieping ...)	68,4	16,1	15,5	760
Mijn woning is goed geïsoleerd	14,7	31,4	53,9	803

4% is het oneens met de stelling dat hun woning makkelijk te verwarmen is. Eén op tien vindt dat hun woning eigenlijk te groot is om goed te kunnen onderhouden. 16% is van mening dat er te veel drempels in hun woning zijn die maken dat je kan vallen. Slechts 54% is van mening dat hun woning goed geïsoleerd is.

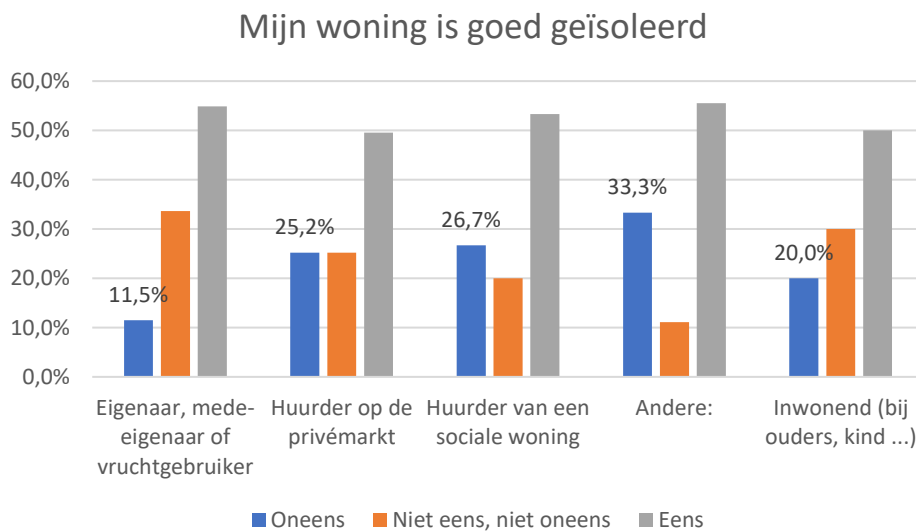
Wanneer we de verschillen naar eigendomsstatuut bekijken, dan zien we dat huurders van een sociale woning het significant minder vaak eens zijn met de stelling dat hun woning makkelijk te verwarmen is.

Figuur 1 Verdeling stelling naar eigendomsstatuut in %

Huurders op de privémarkt en huurders van een sociale woning zijn het vaker dan eigenaars 'oneens' met de stelling dat hun woning goed geïsoleerd is.

Figuur 2 Verdeling stelling naar eigendomsstatuut in %

Tabel 15 Stellingen over aanpassingen in woningen % (enkel gevraagd aan eigenaars)

	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	N
Ik weet waar ik informatie en ondersteuning kan vinden om mijn woning energiezuiniger te maken	12,2	24,0	63,9	584
Ik heb niet de financiële middelen om mijn woning aan te passen of energiezuiniger te maken	40,9	35,7	23,4	577
Ik weet waar ik informatie en ondersteuning kan vinden om mijn woning aan te passen indien dit omwille van gezondheidsproblemen nodig zou zijn	19,6	28,4	52,0	577

Aan alle eigenaars vroegen we ook nog bijkomende stellingen over aanpassingen in hun woningen.

12% van de eigenaars geeft aan niet te weten waar ze informatie en ondersteuning kunnen vinden om hun woning energiezuiniger te maken. Bijna 1 op 4 is het eens met de stelling dat ze niet de financiële middelen hebben om hun woning aan te passen of energiezuiniger te maken. 1 op 5 weet niet waar ze informatie en ondersteuning kunnen vinden om hun woning aan te passen indien dit nodig zou zijn omwille van gezondheidsproblemen.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Wanneer we verschillen bekijken naar achtergrondkenmerken in deze stellingen, die enkel aan eigenaars gevraagd werden, vallen een aantal verbanden op. Alleenwonenden zijn het significant vaker oneens met de stelling 'ik weet waar ik informatie en ondersteuning kan vinden om mijn woning energiezuiniger te maken' (18%). Lager opgeleiden weten dit eveneens minder vaak. Ook ouderen die aangeven moeilijk tot zeer moeilijk rond te komen zijn het vaker oneens. Binnen de kleine groep met een inkomen lager dan €1 290 geeft bijna de helft aan 'oneens' te zijn met deze stelling. Ook onder ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening is 17% het oneens.

Wel 37% van de alleenwonenden is het eens met de stelling dat ze niet de financiële middelen hebben om hun woning energiezuiniger te maken. Ook de socio-economische status hangt hier significant mee samen: lager opgeleiden, diegenen die moeilijker rondkomen en de laagste inkomensklassen zijn het hier significant vaker mee eens. Naar leeftijd valt het op dat vooral de 80-84-jarigen het 'eens' zijn: wel 44% van hen. Personen met een langdurige ziekte / chronische aandoeningen zijn het ook vaker eens.

30% van de alleenwonenden is het 'oneens' met de stelling 'Ik weet waar ik informatie en ondersteuning kan vinden om mijn woning aan te passen'. Naar geslacht, opleidingsniveau en leeftijd bestaan er geen significante verschillen. Kunnen rondkomen hangt hier wel significant mee samen: hoe moeilijker 65-plussers het gevoel hebben rond te komen, hoe vaker ze het oneens zijn. Ook voor inkomen zien we dit verband: 54% van de laagste huishoudinkomens is het oneens, 1 op 5 van diegenen met een huishoudinkomen tussen €1 290 en €2 499.

2. De buurt

In dit onderdeel bespreken we hoe Turnhoutse senioren hun buurt ervaren, maar ook hoe de diverse buurten van Turnhout er uit zien naargelang aantal 65-plussers, nabijheid van een buur, type bebouwing, eigendomsstatuut ...

Buren en beleving van de buurt

Wanneer we breder kijken naar de woonomgeving, dan zien we dat wel 96% (N=812) een buur heeft op minder dan 100 meter afstand wonen.

Tabel 16 Stellingen over de buurt in %

	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	N
Ik wil graag oud worden in mijn buurt	2,7	10,4	87,0	820
In mijn buurt zijn er voldoende ontmoetingsplaatsen (buurthuis, feestzaal, dienstencentrum, plein ...)	20,8	25,8	53,4	798
In mijn buurt zijn er voldoende voorzieningen (bv. supermarkt, bank, apotheek ...)	14,1	14,6	71,2	820
Ik kan me makkelijk verplaatsen in mijn buurt (bv. met fiets, te voet ...)	5,9	7,4	86,7	824
Ik voel me veilig in mijn buurt	8,6	19,4	72,0	818
Mensen in mijn buurt zijn bereid om hun buren te helpen	4,4	21,4	74,2	814
Mensen in mijn buurt komen gewoonlijk goed overeen	3,8	17,9	78,3	820

87% wil oud worden in de buurt waar ze nu wonen. 54% vindt dat er voldoende ontmoetingsplaatsen zijn; 21 % is het hier oneens mee. 71% vindt dat er voldoende voorzieningen in de buurt zijn. Wel 87% vindt dat ze zich makkelijk kunnen verplaatsen in hun buurt. Ongeveer 7 op 10 voelt zich veilig in zijn buurt; 9% niet. Wel 3 op 4 is het eens met de stelling dat mensen in hun buurt bereid zijn om hun buren te helpen. Bijna 8 op 10 is van mening dat mensen in hun buurt gewoonlijk goed overeenkomen.

Wanneer we de samenhang met de verhuisintentie bekijken (zie verder nl. ben je van plan de komende drie jaar te verhuizen), dan zijn er een aantal significante verbanden met de stellingen over de buurt.

Binnen de groep die zegt zeker niet te verhuizen, is 96% het eens met de stelling dat ze graag oud worden in hun buurt. Bij diegenen die misschien zeggen is dit 60%; bij 'zeker' 40%.

57% van diegenen die zeker niet willen verhuizen is het eens met de stelling dat er voldoende ontmoetingsruimten zijn; bij diegenen die aangeven 'zeker' te verhuizen is dit 38% het 'oneens'.

Wat makkelijk verplaatsen betreft, is 89% van diegenen die zeker niet verhuizen het eens met deze stelling. Dit daalt bij 'misschien' naar 79% en bij 'zeker' naar 68%.

Ook je veilig voelen in de buurt, hangt samen met de verhuisintentie. 25% van diegenen die 'zeker' verhuizen, voelt zich niet veilig in de buurt. Bij 'zeker niet' is dit slechts 6%. In deze laatste groep is 77% het eens met deze stelling.

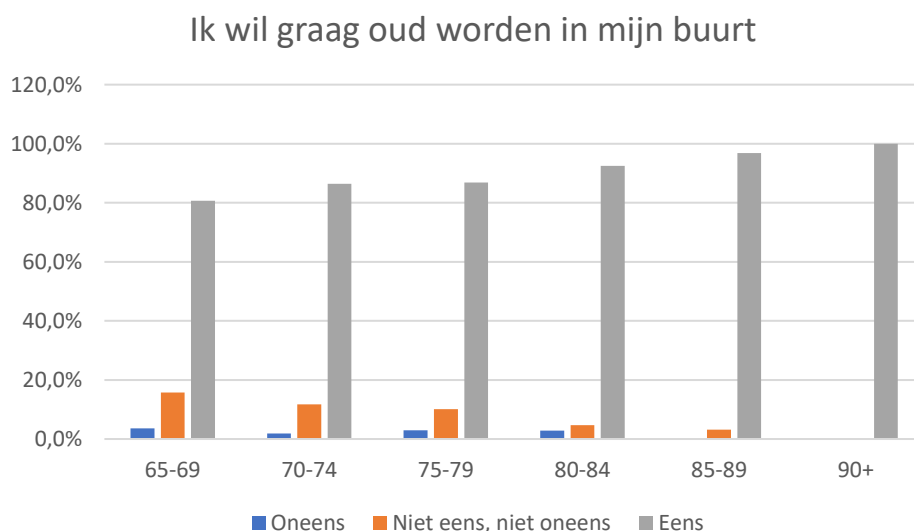
Ook de inschatting van de bereidheid van mensen in de buurt om hun burens te helpen hangt samen met verhuisintentie: 80% van de groep die 'zeker niet' van plan is te verhuizen is het hiermee eens. Versus slechts 60% bij de groep 'misschien' en 48% bij de groep 'zeker'. Van die laatste is wel 28% het oneens met deze stelling.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Wanneer we de stellingen kruisen met de achtergrondkenmerken vallen eveneens een aantal significante verschillen op. We bespreken dit kort per achtergrondkenmerk.

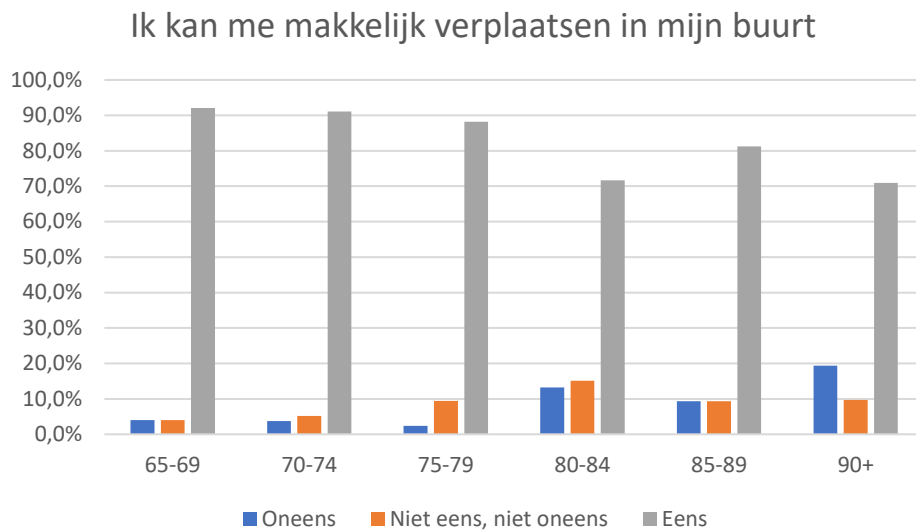
Alleenwonenden zijn het significant minder vaak eens met de stelling dat ze zich makkelijk kunnen verplaatsen in de buurt (79% vs. 89%) en voelen zich minder vaak veilig in de buurt (65% vs. 75%).

Figuur 3 Verdeling stelling 'ik wil graag oud worden in mijn buurt' naar leeftijd in %

Wat betreft leeftijd, zien we vooral dat de oudste leeftijdsgroepen graag oud willen worden in hun buurt.

Figuur 4 Verdeling stelling 'Ik kan me makkelijk verplaatsen in mijn buurt' naar leeftijd in %

De oudere leeftijdsgroepen zijn het minder vaak eens met de stellingen dat ze zich makkelijk kunnen verplaatsen in hun buurt.

Personen die aangeven moeilijker rond te komen met hun huishoudinkomen, zijn het significant minder vaak eens met de stellingen dat ze willen oud worden in de buurt waar ze nu wonen, dat ze zich goed voelen in hun buurt, dat mensen in hun buurt bereid zijn hun burens te helpen en dat mensen in hun buurt gewoonlijk goed overeenkomen. Naar huishoudinkomen in categorieën zien we geen significante verschillen.

65-plussers met een langdurige ziekte of chronische aandoening, zijn het significant minder vaak eens met de stellingen dat er voldoende ontmoetingsplaatsen zijn in hun buurt, dat er voldoende voorzieningen zijn in hun buurt, dat ze zich makkelijk kunnen verplaatsen in hun buurt, dat ze zich veilig voelen in hun buurt, dat mensen in hun buurt bereid zijn hun burens te helpen en dat de mensen in hun buurt gewoonlijk goed overeenkomen.

65-plussers van niet-Belgische origine zijn het significant minder vaak eens met de stelling dat er voldoende ontmoetingsplaatsen zijn in de buurt en dat mensen in hun buurt bereid zijn hun burens te helpen.

Focus op buurten

Van 643 65-plussers kunnen we ook de buurt waar ze wonen identificeren (statistische sector).

Tabel 17 Verdeling naar statistische sector (officiële benaming) in N en % (N=643)

	N	%
BEGIINHOF - KASTELEIN	19	3,0
BIEHEIDE - HOGE HEIDE	2	,3
BOUWSE PAD	17	2,6
BROEKSTRAAT	14	2,2
DE SMISKENS	44	6,8
DE VELDEKENS	26	4,0
DE WARANDE	19	3,0
DEN BREMT	38	5,9
EVERDONGEN	4	,6
EYSSELS	4	,6
GILDENSTRAAT	7	1,1
HEZEIJDE	19	3,0
INDUSTRIEPARK	1	,2
KAMPHEIDE	3	,5
KLEIN BEEK	36	5,6
KRUISBERG	2	,3
LILLOKENS	16	2,5
LOKEREN - HET LOOI	4	,6
LUCHTENBERG	22	3,4
NIEUWSTAD	38	5,9
OOSTHAVEN	49	7,6
PAPENBRUGGE	44	6,8
SCHORVOORT	33	5,1
STOKT	29	4,5
TUINWIJK	36	5,6
TURNHOUT-CENTRUM	63	9,8
TURNHOUT-VERSPR.BEW.	10	1,6
WEELDE - STATION	2	,3
WIELTJES	4	,6
ZEVENDONK	8	1,2
ZEVENDONK-KERN	30	4,7

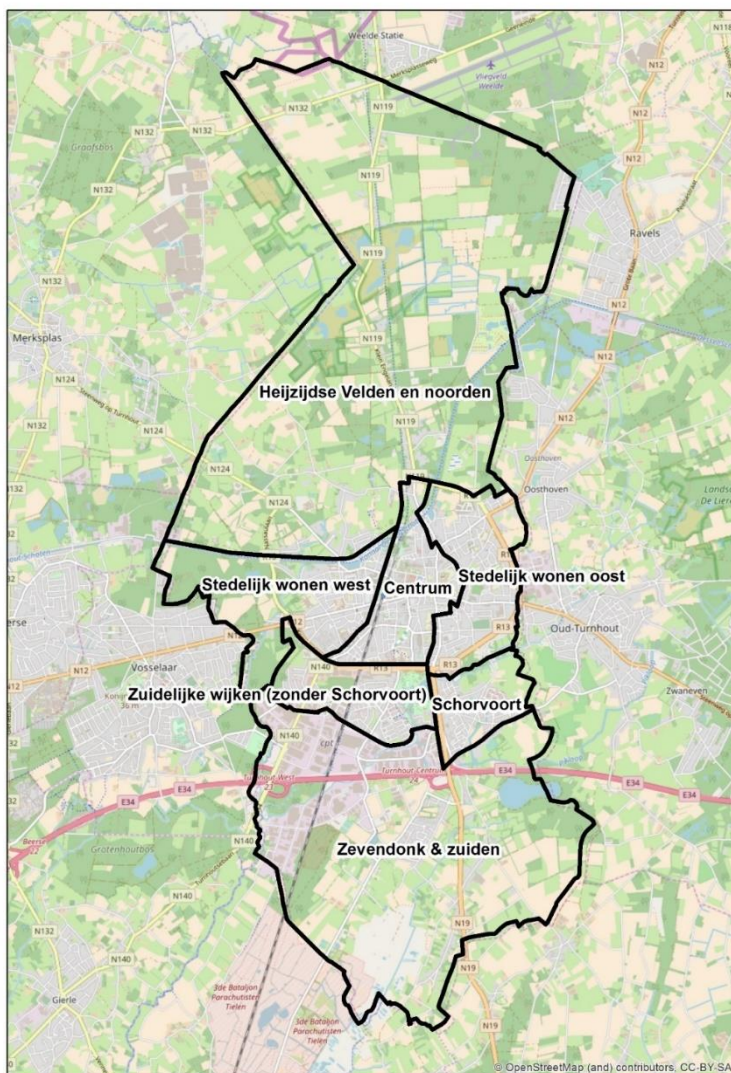
Omdat de aantallen per statistische sector voor sommige sectoren te klein zijn, werken we met wijken (zie ook figuur).

Tabel 18 Verdeling 65-plussers naar wijken in N en % (N=643)

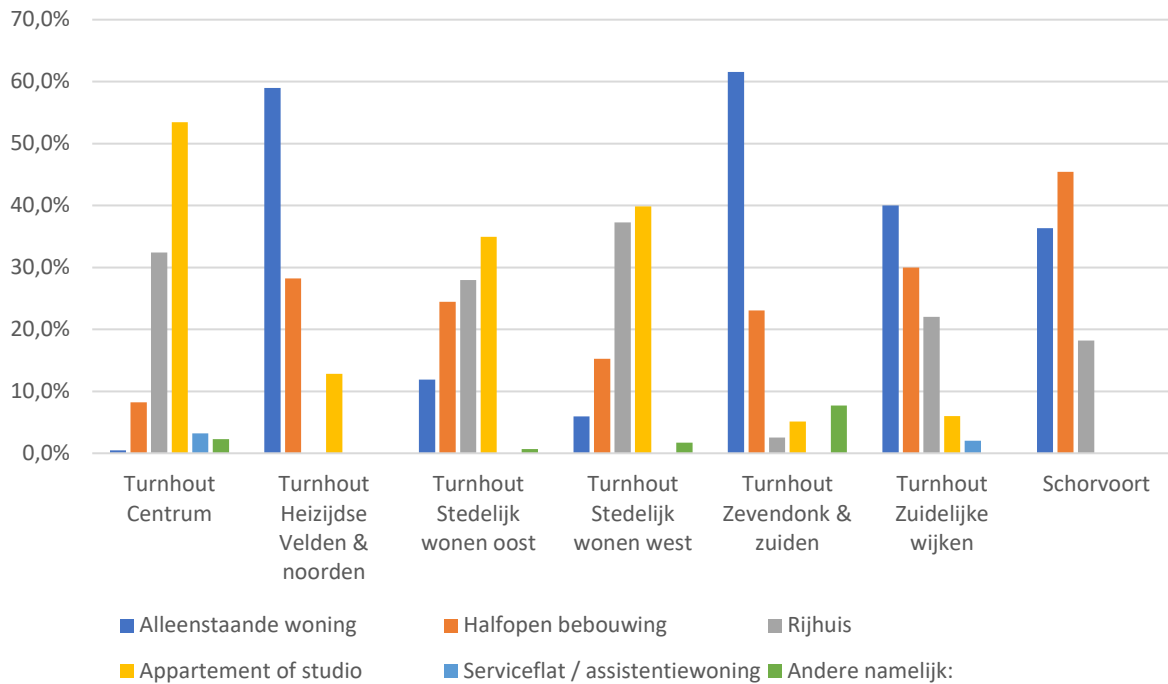
	N	%	% reële populatie thuiswonende 65+
Turnhout Centrum	219	34,1	33,4
Turnhout Heijzidse Velden & noorden	40	6,2	6,2
Turnhout Stedelijk wonen oost	143	22,2	18,9
Turnhout Stedelijk wonen west	119	18,5	17,9
Turnhout Zevendonk & zuiden	39	6,1	4,9
Turnhout Zuidelijke wijken	50	7,8	8,4
Schorvoort	33	5,1	6,1

Deze verdeling komt goed overeen met de verdeling in de reële populatie, berekend op basis van de Provincies in Cijfers.

Figuur 5 Geografische indeling gehanteerde wijken

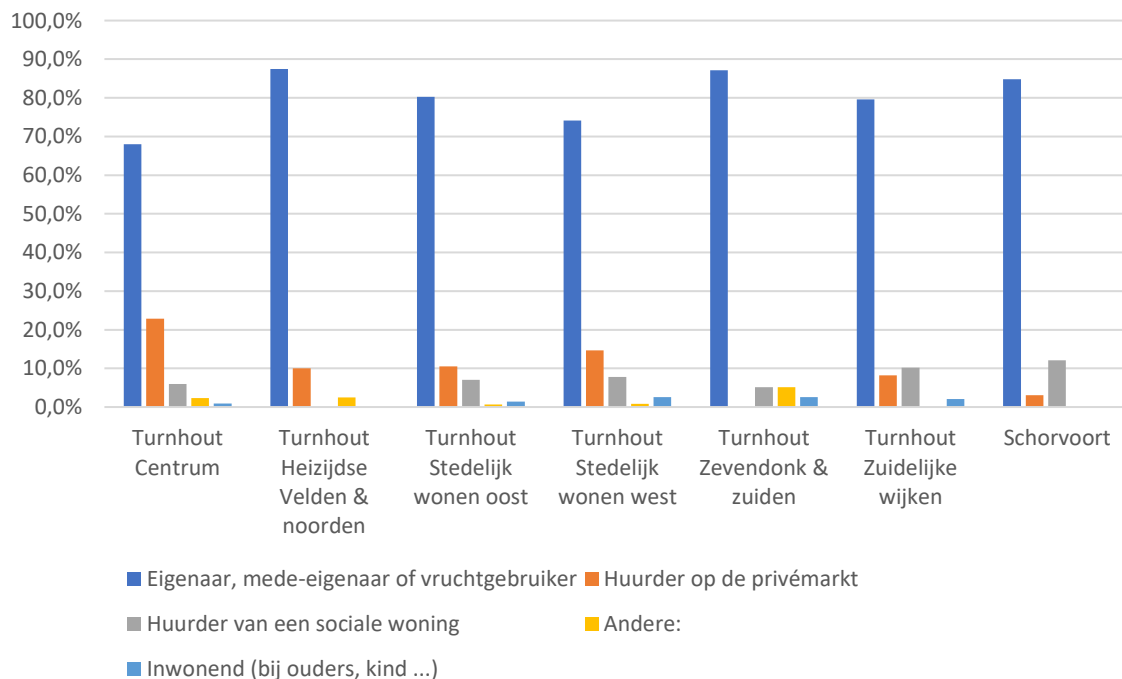
Figuur 6 Verdeling type bebouwing in % naar wijk (N=641)

Het type bebouwing waarin 65-plussers wonen, varieert sterk tussen de wijken (zie bovenstaande figuur). In Turnhout Centrum vinden we de meeste appartementen of studio's terug. In Turnhout Zevendonk & Zuiden de meeste alleenstaande woningen.

Daarnaast zijn er ook grote verschillen naar eigendomsstatuut tussen de verschillende wijken. De meeste huurders op de privémarkt vinden we terug in Turnhout Centrum.

Figuur 7 Verdeling eigendomsstatuut in % naar wijken (N=638)

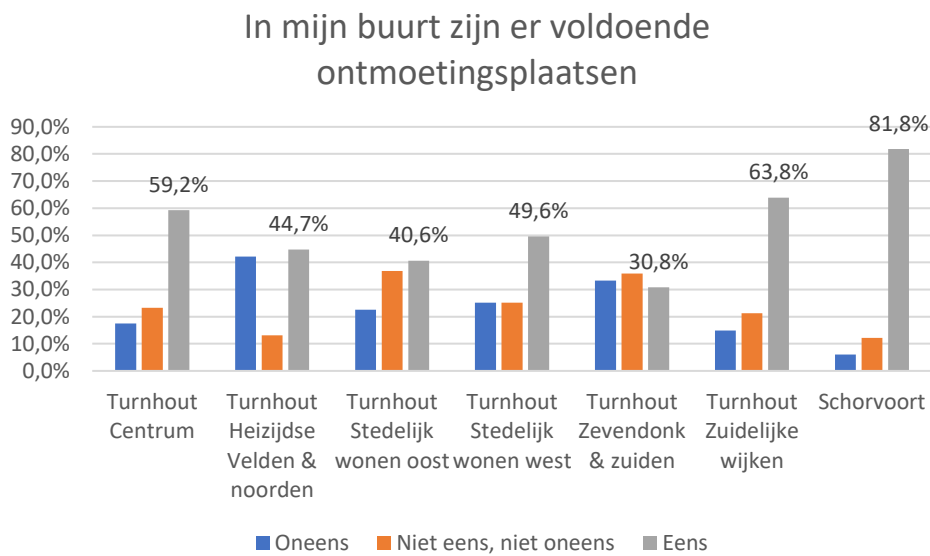

In de wijk Turnhout Zevendonk & Zuiden hebben significant minder 65-plussers een buur op minder dan 100 meter afstand nl. 87%. 13% heeft er geen.

Daarnaast zien we ook enkele opvallende verschillen in de beleving van de buurt en de buurt waarin men woont.

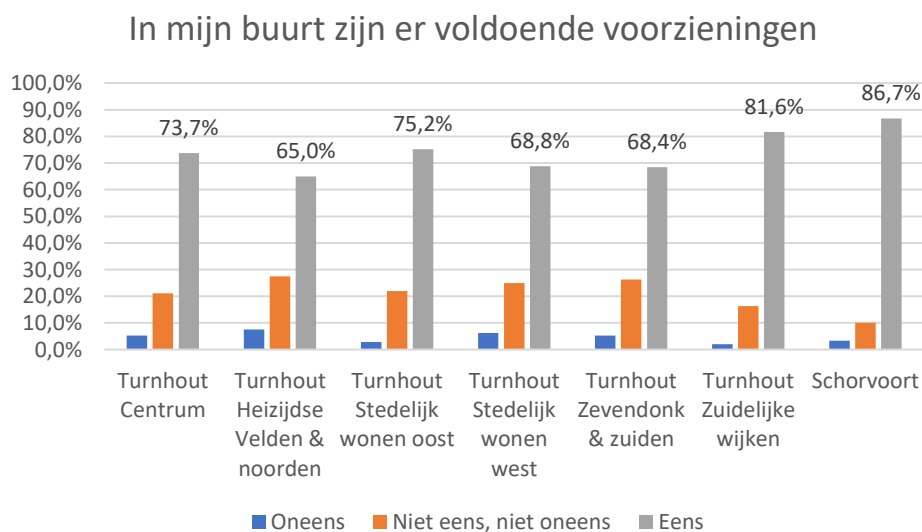
Zo zijn 65-plussers uit Turnhout Heizijdse Velden & Noorden, Turnhout Stedelijk Wonen Oost en Turnhout Zevendonk en Zuiden het opvallend minder vaak eens met de stelling dat er in hun buurt voldoende ontmoetingsplaatsen zijn.

Figuur 8 Verdeling stelling 'in mijn buurt zijn er voldoende ontmoetingsplaatsen' naar buurt

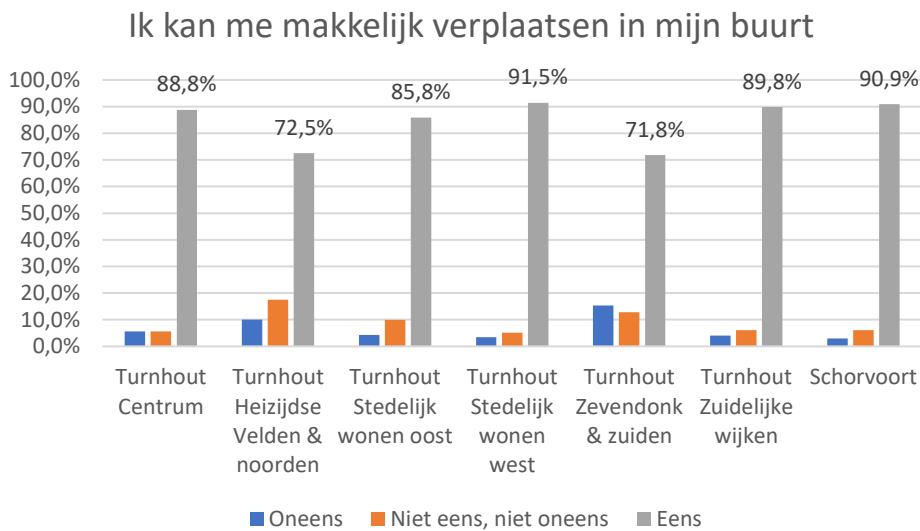

In Schorvoort is meer dan 80% het eens met de stelling dat er voldoende voorzieningen in hun buurt zijn. In Turnhout Stedelijk wonen West, Turnhout Heizijdse Velden & Noorden en Turnhout Zevendonk & Zuiden is dit opvallend lager.

Figuur 9 Verdeling stelling 'in mijn buurt zijn er voldoende voorzieningen' naar buurt

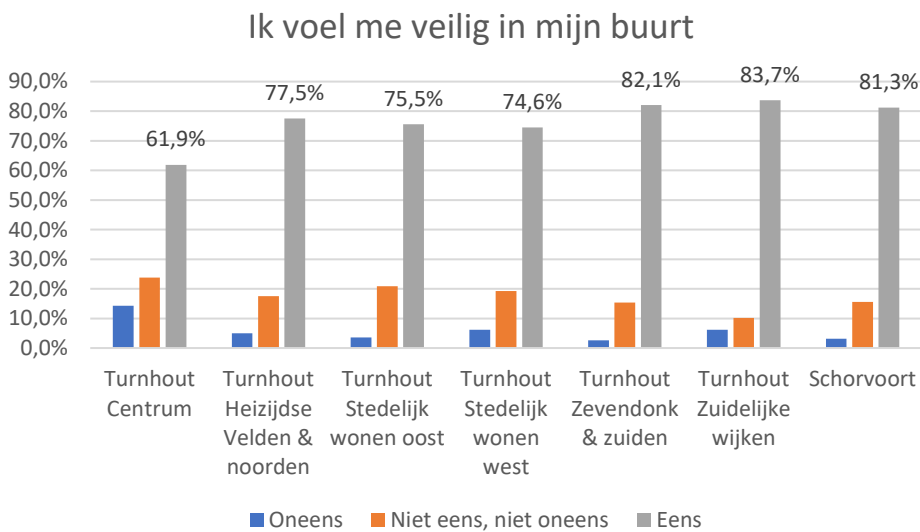

Figuur 10 Verdeling stelling 'Ik kan me makkelijk verplaatsen in mijn buurt' naar buurt

Eenzelfde trend valt op bij 'zich makkelijk kunnen verplaatsen': in de meeste buurten is (bijna) 9 op 10 het eens met deze stelling; in Turnhout Heizijdse Velden & Noorden is dit slechts 7 op 10.

Figuur 11 Verdeling stelling 'Ik voel me veilig in mijn buurt' naar buurt

Naar gevoel van veiligheid zien we dat dit dan weer bij 65-plussers van Turnhout Centrum significant lager ligt.

3. Wonen in de toekomst

In dit onderdeel bespreken we 'wonen in de toekomst'. Hoe zien ouderen zich wonen in de toekomst en waar houden zij rekening mee?

Verhuisintenties

Tabel 19 Verdeling verhuisintenties (N) en % (N=836)

	N	%
Zeker	26	3,1
Misschien	103	12,3
Zeker niet	491	58,7
Weet ik niet	216	25,8

Een kleine 3% zegt zeker te verhuizen in de komende drie jaar, 12% misschien, 59% zeker niet. Eén op vier weet het niet.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Naar achtergrondkenmerken zien we enkele significante verschillen.

Zo ligt de verhuisintentie significant lager bij de 65-plussers die aangeven (zeer) makkelijk rond te komen met hun huishoudinkomen. Personen met een langdurige ziekte of chronische aandoening zijn vaker van plan te verhuizen: 52% zegt 'zeker niet' versus 62% bij de groep zonder langdurige ziekte of chronische aandoening. 5% van de personen met een langdurige ziekte of chronische aandoening zegt zeker wel te verhuizen, 15% misschien.

Ook naar herkomst is er significant verschil. 19% van de personen van niet-Belgische origine zegt 'misschien' te verhuizen, 10% zeker. Bij de 65-plussers van Belgische origine ligt dit significant lager.

Opvallend, naar leeftijd is er geen significant verschil.

Wonen in de toekomst

Tabel 20 Verdeling 'Stel, blijven wonen in jouw huidige woning is omwille van gezondheidsproblemen niet meer mogelijk, wat doe je? (maximaal drie antwoorden)' in frequentie (N) en % (N=772)

	N	%
Ik investeer in aanpassingen aan mijn eigen woning	267	34,6
Ik verhuis naar een kleinere woning of een appartement	233	30,2
Ik verhuis naar een serviceflat / assistentiewoning	359	46,5
Ik verhuis naar een kangoeroewoning / zorgwoning (Dit is een woning met twee aparte wooneenheden zodat twee huishoudens kunnen samenwonen onder één dak en er zorg voor elkaar gedragen kan worden.)	32	4,1
Ik ga bij mijn kinderen inwonen	37	4,8
Ik verhuis naar een woonzorgcentrum / rusthuis	283	36,7
Ik ga samenleven met andere gezinnen of personen in een gebouw met aparte wooneenheden. Hierbij delen we minimaal een gezamenlijke plaats om te eten. (cohousen)	36	4,7
Ik ga in een mobiele woonunit (een tijdelijke wooneenheid) wonen in de tuin van iemand die ik ken	22	2,8
Andere namelijk:	60	7,8

Ouderen zullen het snelst verhuizen naar een serviceflat of assistentiewoning indien ze geconfronteerd worden met gezondheidsproblemen waardoor wonen in de eigen woning niet meer mogelijk is (46,5%). 36,7% zou verhuizen naar een woonzorgcentrum of rusthuis. 34,6% geeft aan dat ze zelf zouden investeren in aanpassingen aan de woning. 30,2% verhuist naar een appartement of kleinere woning. Een kleine 4% staat ook open voor kangoeroewonen. 2,8% overweegt een mobiele unit in de tuin van iemand die ze kennen.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Naar gender, zien we dat we vrouwen minder vaak de voorkeur geven aan 'verhuizen naar een kleinere woning of appartement' (25% vs. 35%).

Alleenwonenden geven significant minder vaak de voorkeur aan aanpassingen in de eigen woning (slechts 19%) of verhuizen naar een kleinere woning / appartement (slechts 16%). Wel 50% van de alleenwonenden geeft de voorkeur aan het verhuizen naar een woonzorgcentrum / rusthuis. Deze verschillen kunnen mogelijk verklaard worden door de verschillen in leeftijdssamenstelling tussen de al dan niet alleenwonenden.

Naar leeftijd zien we eveneens enkele verschillende significante verschillen (zie Tabel 21). Enkel voor de stellingen rond verhuizen naar een kangoeroewoning, cohousen of een mobiele zorgunit zijn de verschillen niet significant. Zo zullen de ouderen van 85- 89 jaar en 90-plussers sneller verhuizen naar een serviceflat of assistentiewoning. 75-79-jarigen zullen sneller verhuizen naar een kleinere woning of een appartement. Ook de 70-74-jarigen en de 65-69-jarigen sluiten hierbij aan. Het investeren in aanpassingen aan de eigen woning wordt verkozen door de 65-74-jarigen. Het verhuizen naar een woonzorgcentrum of rusthuis werd het meest ingevuld door de 80-jarigen tot en met de 90-plussers.

Tabel 21 Verdeling 'Stel, blijven wonen in jouw huidige woning is omwille van gezondheidsproblemen niet meer mogelijk, wat doe je? (maximaal drie antwoorden)' naar leeftijdsgroepen (N=800) in rijpercentages %

	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90+	
Ik investeer in aanpassingen aan mijn eigen woning	38,9%	40,6%	28,6%	25,8%	33,3%	25,0%	
Ik verhuis naar een kleinere woning of een appartement	43,4%	31,7%	32,5%	19,6%	3,5%	3,1%	
Ik verhuis naar een serviceflat / assistentiewoning	46,6%	47,0%	52,6%	49,5%	35,1%	21,9%	
Ik verhuis naar een kangoeroewoning / zorgwoning (Dit is een woning met twee aparte woongelegenheden zodat twee huishoudens kunnen samenwonen onder één dak en er zorg voor elkaar gedragen kan worden.)	95,9%	95,0%	94,8%	99,0%	94,7%	96,9%	n.s.
Ik ga bij mijn kinderen inwonen	1,8%	5,4%	6,5%	6,2%	10,5%	0,0%	
Ik verhuis naar een woonzorgcentrum / rusthuis	20,4%	32,2%	41,6%	52,6%	52,6%	75,0%	
Ik ga samenleven met andere gezinnen of personen in een gebouw met aparte wooneenheden. Hierbij delen we minimaal een gezamenlijke plaats om te eten. (cohousen)	6,3%	4,5%	6,5%	0,0%	3,5%	0,0%	n.s.
Ik ga in een mobiele woonunit (een tijdelijke wooneenheid) wonen in de tuin van iemand die ik ken	2,7%	2,5%	5,8%	1,0%	1,8%	0,0%	n.s.

Naar socio-economische status zien we dat personen die aangeven moeilijker rond te komen, significant minder aanduiden dat ze aanpassingen zullen doen in hun woning. Ook de laagste inkomens duiden significant minder aan dat ze aanpassingen zullen doen in hun woning en dat ze verhuizen naar een kleinere woning / appartement. Van de allerlaagste inkomens geeft slechts 25% aan te verhuizen naar een serviceflat / assistentiewoning. 14% van hen duidt 'inwonen bij kinderen' aan. Van de hoogste inkomens (meer dan €4500 / maand op huishoudniveau) duidt slechts 12% een verhuis naar het rusthuis / woonzorgcentrum aan. Bij de categorie €1249 - €2499 is dit wel 43%. Cohousen wordt significant vaker aangeduid in de categorie €3499-€4500 (13%).

Naar langdurige ziekte of chronische aandoening, duidt 7% met een langdurige ziekte / chronische aandoening 'inwonen bij kinderen' aan. Voor de overige stellingen zien we geen significante verschillen.

Naar herkomst zien we dat 65-plussers met niet Belgische origine vaker de voorkeur geven aan cohousen (11%) en inwonen bij de kinderen (16%). De verhuis naar een rusthuis / woonzorgcentrum geniet veel minder de voorkeur (19%).

Tabel 22 Stellingen over 'Indien je zou moeten verhuizen omwille van gezondheidsproblemen, wat is dan belangrijk bij de keuze van jouw nieuwe woonplaats?' %

	Niet belangrijk	Minder belangrijk	Belangrijk	N
De prijs	3,1	18,2	78,7	769
Een goede band met de buurt	2,6	24,2	73,2	730
Groene omgeving	3,6	30,0	66,3	713
Aanwezigheid diensten in de buurt (kapper, pedicure...)	5,5	28,1	66,4	743
Aanwezigheid zorg in de buurt (huisarts, apotheek, psycholoog, thuiszorgwinkel...)	1,1	16,0	83,0	757
Aanwezigheid winkels in de buurt (bank, warenhuis, bakker, kledingwinkels, horeca...)	1,7	12,0	86,3	768
De woonplaats moet gelegen zijn in dezelfde buurt waar ik nu woon	18,4	50,9	30,7	739
Nabijheid centrum van Turnhout	13,1	31,4	55,6	743
Nabijheid ontmoetingsplaatsen	12,3	52,1	35,6	700
Nabijheid openbaar vervoer	9,2	27,1	63,7	730
Andere	16,7	12,5	70,8	48

Ouderen geven aan dat de aanwezigheid van zorg in de buurt (83,0%) en de aanwezigheid van winkels in de buurt (86,3%) belangrijk zijn indien ze zouden moeten verhuizen omwille van gezondheidsredenen. De prijs (78,7%), een goede band met de buurt (73,2%) en de nabijheid van openbaar vervoer (63,7%) zijn eveneens belangrijk.

Wat betreft het wonen in dezelfde buurt als ze nu wonen geeft slechts 30,7% aan dit belangrijk te vinden, 18,4% geeft aan dit niet belangrijk te vinden en 50,9% geeft aan dit minder belangrijk te vinden bij de keuze van een nieuwe woonplaats. Ook een kleine 13,1% geeft aan het niet belangrijk te vinden om nabij het centrum te wonen en 12,3% geeft aan dat de nabijheid van ontmoetingsplaatsen niet belangrijk is bij de keuze van een nieuwe woonplaats. 48 65-plussers duiden een andere reden aan (zie bijlage, Tabel 61).

Verschillen naar achtergrondkenmerken

De prijs van de nieuwe woonomgeving is voor vrouwen belangrijker dan voor mannen. Dit geldt ook voor de aanwezigheid van diensten en de aanwezigheid van zorg in de buurt.

De aanwezigheid van diensten, van zorg en van winkels in de buurt alsook de nabijheid van openbaar vervoer is voor alleenwonenden in vergelijking met niet alleenwonenden minder belangrijk.

Bij de 85-89-jarigen valt het op dat ze een goede band met de buurt minder belangrijk vinden (10% zegt 'niet belangrijk') en zorg in de buurt (72% zegt 'belangrijk'). 90-plussers vinden de nabijheid van openbaar vervoer significant minder vaak belangrijk dan de andere leeftijdsgroepen.

Wat betreft socio-economische status vinden ouderen die makkelijk(er) rondkomen de aanwezigheid van diensten in de buurt belangrijker. De lagere inkomens vinden de nabijheid van ontmoetingsplaatsen minder belangrijk. De prijs is veel minder belangrijk bij de hogere inkomens. De

inkomens tussen de €2500 en €4500 vinden het minder vaak belangrijk dat de woonplaats gelegen is in de huidige buurt.

Personen met een langdurige ziekte / chronische aandoening duiden minder vaak aan: 'goede band met de buurt' en 'nabijheid openbaar vervoer'.

Personen van niet-Belgische origine duiden minder vaak aan 'aanwezigheid diensten in de buurt' en 'nabijheid centrum Turnhout'. De 'nabijheid van het openbaar vervoer' wordt net meer aangeduid.

4. Samenvattend: wonen en woonomgeving, nu en in de toekomst

Wanneer we samenvattend kijken naar de resultaten rond wonen en woonomgeving, nu en in de toekomst, dan zien we in de eerste plaats dat de meerderheid van de 65-plussers in een rijhuis of een appartement of een studio woont. Drie op vier is eigenaar van zijn woning. Eén op vijf is huurder, waarvan 14% huurder op de private markt en 6% huurder van een sociale woning.

Naar inschatting van comfort in de woning zien we dat de grote meerderheid, 8 op 10, van mening is dat zijn woning makkelijk te verwarmen. Anderzijds valt op dat 1 op 10 het eens is met de stelling dat de woning eigenlijk te groot is om goed te onderhouden; wel 15% geeft bovendien aan dat er veel drempels in hun huis zijn die maken dat ze kunnen vallen. Voor deze groep is de woning niet aangepast aan goed ouder worden in het eigen huis.

Ook naar isolatie valt op dat slechts 54% het eens is met de stelling dat zijn woning goed geïsoleerd is. Opvallend is dat vooral huurders, zowel privaat als sociaal, van mening zijn dat hun woning slecht geïsoleerd is: wel één op vier van hen. Maar ook binnen de groep van eigenaars zegt bovendien slechts 6 op 10 dat ze weten waar ze informatie kunnen vinden om hun woning energiezuiniger te maken.

Dit percentage is nog lager wanneer het gaat om aanpassingen aan de woning voor gezondheidsproblemen, ongeveer 5 op 10 van de eigenaars. Een kleine één op vier beschikt naar hun inschatting niet over de financiële middelen om aanpassingen te doen aan de woning. Vaak gaat het om kwetsbare ouderen: alleenwonende, ouderen die moeilijker rondkomen en ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening.

Wanneer we de blik richten op toekomstig wonen, dan is ongeveer 6 op 10 van de Turnhoutse 65-plussers, in lijn met het discours van 'ageing in place' honkvast: ze willen de komende 3 jaar niet verhuizen. Eén op vier weet het niet. Gevraagd naar wat hun voorkeur geniet wanneer wonen in de huidige woning omwille van gezondheidsproblemen niet meer lukt, dan gaat de voorkeur uit naar courante alternatieve woonvormen nl. het woonzorgcentrum of een assistentiewoning of serviceflat. Ook aanpassingen aan de eigen woning geniet voor één op drie de voorkeur, evenals verhuizen naar een kleinere woning of appartement. We zien ook duidelijke verschillen naar leeftijd in voorkeur: de oudere leeftijdsgroepen geven vaker de voorkeur aan het woonzorgcentrum of assistentiewoningen. De jongste leeftijdsgroepen willen vaker hun woning aanpassen.

87% wil oud worden in de buurt waar ze nu wonen. We zien echter verschillen naar leeftijd, waar de oudste leeftijdsgroepen hier het vaakst de voorkeur aan geven. Gevraagd naar wat belangrijk zou zijn bij de keuze van een toekomstige woning, dan zijn vooral de nabijheid van voorzieningen, nabijheid van zorg, de prijs en een goede band met de buurt belangrijk. Opvallend is ook dat, hoewel de meerderheid graag wil oud worden in de huidige buurt, slechts één op drie aangeeft dat het belangrijk is dat de woning ligt in de buurt waar ze nu wonen.

Naast de woning zelf, is ook de buurt waarin ouderen wonen belangrijk. Zo zet het Vlaams beleid sterk in op zorgzame buurten en buurtgerichte zorg (Gryp et al., 2022).

In de meeste wijken hebben quasi alle ouderen een buur op minder dan 100 meter wonen. Enkel in Zevendonk & Zuiden zien we dat een klein percentage van ouderen dit niet heeft.

De beleving van de buurt zelf op verschillende levensdomeinen is voor de grote meerderheid van de ouderen positief. Bijna 9 op 10 is van mening dat ze zich makkelijk kunnen verplaatsen in de buurt. Bijna 8 op 10 is van mening dat de mensen in hun buurt goed overeenkomen; 3 op 4 is het eens met de stelling dat mensen in hun buurt bereid zijn om hun burens te helpen. 7 op 10 voelt zich ook veilig in zijn buurt en vindt dat er voldoende voorzieningen zijn. Enkel de aanwezigheid van ontmoetingsplaatsen in de buurt is slechts voor 53% voldoende.

Ook hier zien we enkele opvallende verschillen tussen de buurten. Qua type bewoning, zien we in de wijken binnen de Ring opvallend meer ouderen die in rijhuizen en appartementen wonen. De open bebouwing is, in lijn met de verwachtingen, het meest aanwezig in de buurten in het Noorden en Zuiden van Turnhout. De meest huurders vinden we terug in Turnhout Centrum en Turnhout Stedelijk wonen West.

Naar beleving van de eigen buurt, zien we verschillende noden: zo zijn de ouderen van de wijk Turnhout Heizijdse Velden & Noorden en Turnhout Zevendonk & Zuiden het minder vaak eens met de stelling dat er voldoende voorzieningen zijn (ongeveer 7 op 10 is het eens), dat er voldoende ontmoetingsplaatsen zijn in hun buurt en dat ze zich makkelijk kunnen verplaatsen. Beide wijken zijn ook het meest afgelegen. Buurtbewoners van Turnhout Centrum voelen zich dan weer het minst vaak veilig in hun buurt.

Concrete aanbevelingen: wonen en woonomgeving

- Informeer en sensibiliseer 65-plussers over de mogelijkheden van woningaanpassingen in functie van een goede oude dag
- Informeer en sensibiliseer 65-plussers, en breder heel de populatie, preventief over het belang van levensloopbestendig bouwen en verbouwen. Zie o.a. www.meegroeiwonen.info waar de Ontwerprijd levenslang wonen terug te vinden is.
- Informeer eigenaars over de mogelijkheden om hun woning energiezuiniger te maken en goed te isoleren
- Vooral 65+ huurders geven aan dat hun woning slecht geïsoleerd is. Belangrijk is dus om enerzijds hen goed te informeren over hoe ze kunnen besparen op hun energiekosten. Anderzijds kunnen ook private en sociale huurders in Turnhout gericht geïnformeerd en aangemoedigd worden om de woningen die ze verhuren energiezuiniger te maken. Zie o.a.: <https://www.huur-en-isolatiepremie.be/>
- Op lange termijn kan het zinvol zijn om enerzijds 65-plussers, en toekomstige 65-plussers, te informeren en sensibiliseren over tijdig verhuizen naar een aangepaste woning en aangepaste woonomgeving, die goed ouder worden mogelijk maakt (*~moving in time to age well*). Dit vraagt anderzijds een stedelijk beleid dat inzet op aangepaste, betaalbare woonvormen in aangepaste woonomgevingen met oog voor wat 65-plussers zelf belangrijk vinden (De Decker et al., 2018; De Decker & Volckaert, 2020). In Turnhout is dit voor 65-plussers de nabijheid van voorzieningen, nabijheid van zorg, de prijs en een goede band met de buurt.

- Het Vlaamse beleid zet sterk in op zorgzame buurten (zie www.zorgenvoormorgen.be/zorgzamebuurten) en buurtgerichte zorg. Buurtgerichte zorg is één van de decretale functies van woonzorgactoren in het woonzorgdecreet (Woonzorgdecreet, 2019). Inzetten op zorgzame buurten en buurtgerichte zorg impliceert op maat werken van de buurten (Heylen et al., 2021). Dat de buurten in Turnhout en de beleving ervan, sterk verschillen bevestigt dit. Belangrijk is dan ook dat alle actoren in Turnhout die inzetten op zorgzame buurten en buurtgerichte zorg goed op de hoogte zijn van deze verschillen om hier gericht op in te spelen. Concreet kan dit door het delen van de resultaten uit deze studie over de verschillen tussen buurten naar relevante actoren nl. de lokale dienstencentra, de woonzorgactoren, woonzorgactoren, woonactoren, verenigingen en buurtwerkingen, eerstelijnszone,

Hoofdstuk 3: zorg en gezondheid

In dit hoofdstuk bespreken we de thema's zorg en gezondheid van de ouderen. We bespreken hoe ze hun gezondheid ervaren en of ze hulp bieden of ontvangen.

1. Fysieke en mentale gezondheid

In dit onderdeel bespreken we hoe de bevroegde senioren hun fysieke en mentale gezondheid ervaren.

Eigen gezondheid

Tabel 23 Verdeling 'Wat vind je, over het algemeen, van jouw lichamelijke gezondheid' in frequentie (N) en % (N=837)

	N	%
Zeer goed	106	12,7
Goed	456	54,5
Redelijk	233	27,8
Slecht	37	4,4
Zeer slecht	5	,6

Wat betreft lichamelijke gezondheid geeft 54,5% aan deze goed te vinden. 27,8% geeft aan deze redelijk te vinden. 12,7% vindt deze zeer goed. En 5% geeft aan slecht tot zeer slecht.

33,8% (N=807) geeft aan een langdurige ziekte of chronische aandoening te hebben.

Het al dan niet hebben van een langdurige ziekte of chronische aandoening hangt niet significant samen met gender, leeftijd, opleidingsniveau en al dan niet alleen wonen. Wel zien we dat kunnen rondkomen en gezondheid significant samenhangen: van de ouderen die zeggen 'zeer moeilijk' rond te komen, heeft 60% een langdurige ziekte / chronische aandoening. Bij de groep die zegt 'zeer makkelijk' rond te komen is dit 20%. Het feitelijke inkomen en de herkomst hangen eveneens niet significant samen.

Tabel 24 Verdeling 'Wat vind je, over het algemeen, van jouw mentale gezondheid' in frequentie (N) en % (N=837)

	N	%
Zeer goed	152	17,9
Goed	499	58,8
Redelijk	172	20,3
Slecht	16	1,9
Zeer slecht	1	,1

Wat betreft mentale gezondheid geeft 58,8% aan deze goed te vinden, 20,3% geeft aan redelijk en 17,9% geeft aan deze als zeer goed te ervaren. Zo een 2% ervaart dit als slecht tot zeer slecht. We zien hier gelijkaardige cijfers als bij de fysieke gezondheid.

De fysieke en mentale gezondheid hangen ook significant samen. Ouderen die hun gezondheid goed inschatten hebben significant minder vaak een langdurige ziekte of chronische aandoening ($r=-0,488$) en schatten hun mentale gezondheid ook vaak beter in ($r=0,605$).

Tandarts

Tabel 25 Verdeling laatste tandartsbezoek in frequentie (N) en % (N=808)

	N	%
Minder dan een jaar geleden	498	58,7
Meer dan een jaar geleden	222	26,1
Ik weet het niet	88	10,4

58,7% geeft aan minder dan een jaar geleden een bezoek gebracht te hebben aan de tandarts. 26,1% geeft aan dat dit meer dan een jaar geleden is. 10,4% weet dit niet.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Naar achtergrondkenmerken zien we dat alleenwonenden minder vaak 'minder dan een jaar geleden' aanduiden (48%). Ook opleidingsniveau hangt significant samen: hoger opgeleiden gaan vaker naar de tandarts. De jongere leeftijdsgroepen gaan eveneens significant vaker naar de tandarts. Ook het inkomen is belangrijk: ouderen die moeilijk(er) rondkomen en ouderen uit de laagste inkomenscategorieën gaan significant minder vaak naar de tandarts. Ook ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening gaan significant minder vaak naar de tandarts (mogelijk hangt dit samen met leeftijd). Naar gender en herkomst bestaat er geen significant verschil.

Degene die meer dan een jaar geleden naar de tandarts gingen, konden aangeven welke reden dit had. 62,6% van hen duidde 'andere' aan. Hierbij gaven velen aan dat ze een kunstgebit / tandprothese hebben. 14,4% van denkt er niet aan om op tandartsbezoek te gaan en 13,5% van hen vindt dat de tandartsenpraktijk moeilijk toegankelijk is.

Tabel 26 Verdeling 'reden meer dan een jaar geleden' in frequentie (N) en % (N=222) (meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Het is moeilijk voor mij om er te geraken	8	3,6
Ik denk er niet aan	32	14,4
Ik kan het niet betalen	12	5,4
Ik vind geen tandarts waar ik terecht kan	20	9,0
Ik vind het niet aangenaam om naar de tandarts te gaan	30	13,5
De tandartsenpraktijk (het gebouw, de ingang, de wachtzaal, de tandartsstoel...) is moeilijk toegankelijk	2	,9
Andere namelijk	139	62,6

2. Zorg geven en ontvangen

In dit onderdeel bespreken we het bieden van hulp en zorg door senioren, aan wie ze dit bieden, de frequentie hiervan en hoe dit ervaren wordt. Ook bespreken we of ze zelf hulp en premies ontvangen en kennen.

Zorg en hulp geven

38% (N=819) biedt zelf op regelmatige basis zorg of hulp aan iemand omwille van een ziekte of beperking (dit kan zowel om lichamelijke als mentale gezondheidsproblemen gaan).

De meerderheid van deze groep biedt hierbij hulp aan de partner (31,8%), gevolgd door hulp bieden aan de kind(eren) en hulp bieden aan de buur/buren (26,7%). Aan (schoon)ouders wordt het minste hulp geboden (15,5%). We zien evenwel een mooie spreiding over de diverse categorieën.

Tabel 27 Verdeling 'aan wie bied je hulp' (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=311)

	N	%
(Schoon)ouders	47	15,5
Partner	99	31,8
Kind(eren)	92	29,6
Vriend(en) of kennis(sen)	70	22,5
Buur / buren	83	26,7
Kleinkind(eren)	60	19,3
Andere:	49	15,8

De meerderheid van de mantelzorgers onder de 65-plussers (62%) geeft aan één persoon hulp, 21% aan twee, 10% aan drie, 5% aan vier en 2% aan vijf of meer.

37,9% van de mantelzorgers doet dit op (bijna) dagelijkse basis. 35% op wekelijkse basis, 11% maandelijks. Eén op tien van hen minder dan maandelijks.

Tabel 28 Verdeling 'aan wie bied je hulp' (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=294)

	N	%
(Bijna) dagelijks	118	37,9
Wekelijks	109	35,0
Maandelijks	35	11,3
Minder dan maandelijks	32	10,3

Tabel 29 Verdeling frequentie hulp bieden naar 'wie bied je hulp' in kolompercentages % en N

	(schoon) ouders	Partner	Kind(eren)	Vrienden en kennissen	Buren	Kleinkinderen
(Bijna) dagelijks	34,0%	76,8%	33,7%	22,1%	29,6%	30,4%
Wekelijks	55,3%	10,5%	38,4%	47,1%	32,1%	44,6%
Maandelijks	8,5%	5,3%	15,1%	20,6%	19,8%	16,1%
Minder dan maandelijks	2,1%	7,4%	12,8%	10,3%	18,5%	8,9%
N	47	99	92	70	83	60

Wanneer we een onderscheid maken naar wie ze mantelzorg geven, dan zien we dat de hulp aan partner het meest frequent is: wel 77% van diegenen die hun partner helpen doen dit op (bijna) dagelijkse basis. Bij de andere categorieën ligt de frequentie significant lager.

Tabel 30 Verdeling stellingen mantelzorgbelasting in frequentie (N) en %

	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	N
Ik haal voldoening uit de hulp die ik bied	1,8	13,5	84,7	275
De hulp die ik bied is lichamelijk belastend	46,5	34,2	19,3	243
De hulp die ik bied is emotioneel belastend	44,2	33,5	22,3	242
Ik heb onvoldoende tijd voor mezelf door de hulp die ik bied	50,6	21,9	27,5	247

84,7% van de Turnhoutse ouderen die hulp bieden aan anderen is het eens dat ze voldoening halen uit de hulp. 46,5% geeft aan dat de hulp niet lichamelijk belastend is. 44,2% geeft aan dat de hulp niet emotioneel belastend is. Daartegenover geeft 1 op 5 ouderen aan dat de hulp die ze bieden emotioneel (22,3%) of lichamelijk belastend (19,3%) is. 50,6% is het oneens met de stelling 'ik heb onvoldoende tijd voor mezelf door de hulp die ik bied'. 27,5% geeft wel aan hier eens mee te zijn.

Ouderen die hulp geven aan hun kinderen zijn het significant vaker eens met de stelling 'ik haal voldoening uit de hulp die ik bied'. Dit geldt ook voor hulp aan kleinkinderen (wel 98%).

Ouderen die voor hun partner zorgen zijn het significant vaker eens met de stelling 'de hulp die ik bied is lichamelijk belastend' (30%). Dit geldt ook voor de stelling: 'de hulp die ik bied is emotioneel belastend' (36%). Ouderen die hulp bieden aan hun buur / buren zijn het net minder vaak eens met deze laatste stelling.

33% van de ouderen die hulp bieden aan hun partner zijn het eens met de stellingen dat ze onvoldoende tijd voor zichzelf hebben. De zorg voor de partner wordt dus als meer belastend ervaren dan de zorg voor anderen.

Tabel 31 Verdeling 'wanneer je hulp of zorg biedt aan anderen, wat zou jou kunnen ondersteunen' (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=311)

	N	%
Ik heb geen ondersteuning nodig	155	49,8
Emotionele steun (bv. een babbel of een luisterend oor)	51	16,4
Opvang thuis voor de persoon voor ik wie zorg zodat ik zelf af en toe weg kan	12	3,9
Dagopvang in een voorziening voor de persoon voor wie ik zorg zodat ik zelf af en toe weg kan	8	2,6
Hulp van een psycholoog of therapeut	9	2,9
Lotgenotencontact (contact met mensen in eenzelfde situatie)	13	4,2
Advies en informatie op maat	34	10,9
Opleiding en training krijgen	10	3,2
Financiële ondersteuning	23	7,4
Meer samenwerking en afstemming met zorgverleners of diensten	21	6,8
Meer hulp door professionele zorgverleners of diensten	17	5,5
Iets anders, namelijk	11	3,5

Als we kijken naar wat ondersteuning zou kunnen bieden aan ouderen die zelf hulp of ondersteuning bieden, blijkt emotionele steun het belangrijkste (16,4%). 10,9% geeft een voorkeur aan advies en informatie op maat. 7,4% is gebaat bij financiële ondersteuning. 49,8% geeft aan geen ondersteuning nodig te hebben. 3,5% duidde 'andere' aan, hier kwamen diverse antwoorden uit zoals: hulp bij het wassen, autokosten, de sociale druk die doorweegt, waardering en steun van (klein)kinderen.

Zorg en hulp ontvangen

32,4% ontvangt, omwille van ziekte of een beperking, hulp van familie, vrienden, kennissen of buren (N=806; aantal respondenten dat vraag beantwoordde).

Tabel 32 Verdeling 'van wie ontvang je hulp' (meerdere antwoorden mogelijk) in frequentie (N) en % (N=261)

	N	%
(Schoon)ouder(s)	2	,8
Partner	88	33,7
Kind(eren)	184	70,5
Vriend(en) of kennis(sen)	40	15,3
Buur / buren	54	20,7
Kleinkind(eren)	47	18,0
Andere:	41	15,7

Het merendeel van de bevroegde ouderen die hulp ontvangt van familie, vrienden, kennissen of buren, krijgt hulp van de kind(eren) (70,5%). 33,7% van krijgt hulp van de partner. 20,7% krijgt hulp van de buur of buren. Het minst hulp wordt ontvangen door de (schoon)ouder(s), wat gezien de oudere

leeftijd van de bevrageden te verklaren is door de afwezigheid of eigen ouderdom van de (schoon)ouder(s).

Als we kijken naar 'andere' zien we dat er vooral hulp geboden wordt door de (schoon)zussen of (schoon)broers.

3. Professionele zorg

Dit onderdeel bespreekt of de Turnhoutse ouderen gebruik maken van professionele hulp en het aanbod ook kennen. We brachten in kaart over welke diensten dit gaat en waarom men al dan niet gebruik maakt van professionele hulp. Daarnaast werd ook de kennis en het gebruik van premies en tegemoetkomingen in kaart gebracht.

Kennis en gebruik diensten en aanbod

Tabel 33 Verdeling 'kennis en gebruik' van diensten en aanbod in %

	Ik ken het en heb er al gebruik van gemaakt	Ik ken het maar heb er nog geen gebruik van gemaakt	Ik ken het niet	N
Thuisverpleging (persoonlijke verzorging en medicatie)	35,0	61,6	3,3	779
Gezinszorg (ondersteuning in huis en gezelschap)	5,5	82,6	11,9	729
Poetshulp	37,8	59,4	2,8	793
(Warme) maaltijden aan huis	5,7	87,0	7,3	740
Sociaal Restaurant ('t ANTWOORD, 't WEB)	12,6	76,0	11,5	732
Personenalarm (dat je kan indrukken wanneer je bv. valt zodat iemand uit je omgeving wordt verwittigd)	5,2	85,1	9,7	753
Klusjesdienst	5,7	75,3	20,9	750
Psychologische hulp	4,1	71,4	24,5	739
Praatcafé dementie, mantelzorgcafé's	1,9	66,1	32,0	735
Lokaal Dienstencentrum (Albert Van Dyck / De Meerloop / De Schoor)	11,2	74,4	14,4	749
Noodvoedselhulp (voedselbedeling)	0,4	67,5	32,1	739
Het Welzijnsonthaal	1,9	54,1	44,0	730
Hulp bij vervoer (zoals de Minder Mobiele Centrale, de RolMobiel, Taxicheques of vervoer van het ziekenfonds)	4,2	71,7	23,5	748
De dienst maatschappelijk werk van de mutualiteit of het ziekenfonds	9,3	61,6	18,9	742
Boodschappendienst	0,9	70,0	29,0	741
De gele doos	30,1	60,4	9,5	777

UITPAS (vrijtijdspas) met kansentarif	4,4	57,1	38,5	732
De telefoonster	1,0	35,4	63,7	735
Dienst voor woningaanpassingen	0,7	37,3	62,0	734
Mogelijkheid tot huisbezoek vanuit het Welzijnsomhaal	0,9	42,5	56,6	737
Dagopvang voor ouderen	0,3	61,3	38,5	741
Assistentiewoningen of serviceflats	2,3	85,3	12,5	746
Woonzorgcentrum / rusthuis en kortverblijf	1,1	87,2	11,7	743

Als we kijken naar de diensten die gekend zijn en waar het meeste gebruik van gemaakt wordt, zien we dat er op thuisverpleging (35%) en poetshulp (37,8%) het meest beroep gedaan wordt. Ook de gele doos wordt veel gebruikt (30,1%). 12,6% geeft aan het sociaal restaurant te kennen en het al eens gebruikt te hebben. Voor het lokaal dienstencentrum is dit 11,2%.

We zien in het algemeen dat er heel wat diensten gekend zijn, maar niet gebruik van gemaakt is. De meest gekende diensten zijn: gezinszorg (82,6%), (warme) maaltijden aan huis (87%), sociaal restaurant (76%), personenalarm (85,1%), klusjesdienst (75,3%), psychologische hulp (71,4%), lokaal dienstencentrum (74,4%), hulp bij vervoer (71,1%), boodschappendienst (70%), assistentiewoningen of serviceflats (85,3%) en het woonzorgcentrum / kortverblijf (87,2%).

De telefoonster (63,7%), dienst woningaanpassingen (62,0) en mogelijkheid tot huisbezoek van het welzijnsomhaal (56,6) zijn het minst gekend. Ook de UITPAS met kansentarif (38%), het praatcafé dementie & mantelzorgcafé 's (32%) zijn minder gekend.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Naar leeftijd zien we verschillende significante verschillen:

- Thuisverpleging: de oudste leeftijdsgroepen duiden vaker aan "kennen en gebruik van maken"; geen verschillen in 'ik ken het niet'
- Gezinszorg: de oudste leeftijdsgroep duidt vaker aan "kennen en gebruik van maken" (25% bij 90-plussers); geen verschillen in 'ik ken het niet'
- Poetshulp: de oudste leeftijdsgroepen duiden vaker aan "kennen en gebruik van maken" (63% van 85-89-jarigen; 78% van 90-plussers); geen verschillen in 'ik ken het niet'
- (warme) maaltijden aan huis: de oudste leeftijdsgroep duidt vaker aan "kennen en gebruik van maken" (40% van 90-plussers); geen verschillen in 'ik ken het niet'
- Sociaal restaurant: de oudste leeftijdsgroepen kennen het vaker niet: 21% van de 85-89-jarigen en 26% van 90-plussers
- Personenalarm: de oudste leeftijdsgroepen duiden vaker aan "kennen en gebruik van maken" (10% van 80-84-jarigen en 50% van 90-plussers); geen verschillen in 'ik ken het niet'
- Klusjesdienst: de oudste leeftijdsgroep (90-plussers) gebruikt het het vaakst (19%). De 85-89-jarigen zeggen het vaakst 'ken ik niet' (33%)
- Psychologische hulp: minder bekend bij oudste leeftijdsgroepen (39% van 85-89-jarigen en 52% van 90-plussers)
- Praatcafé: geen significant verschil
- Lokaal dienstencentrum: geen significant verschil
- Noodvoedselhulp: geen significant verschil

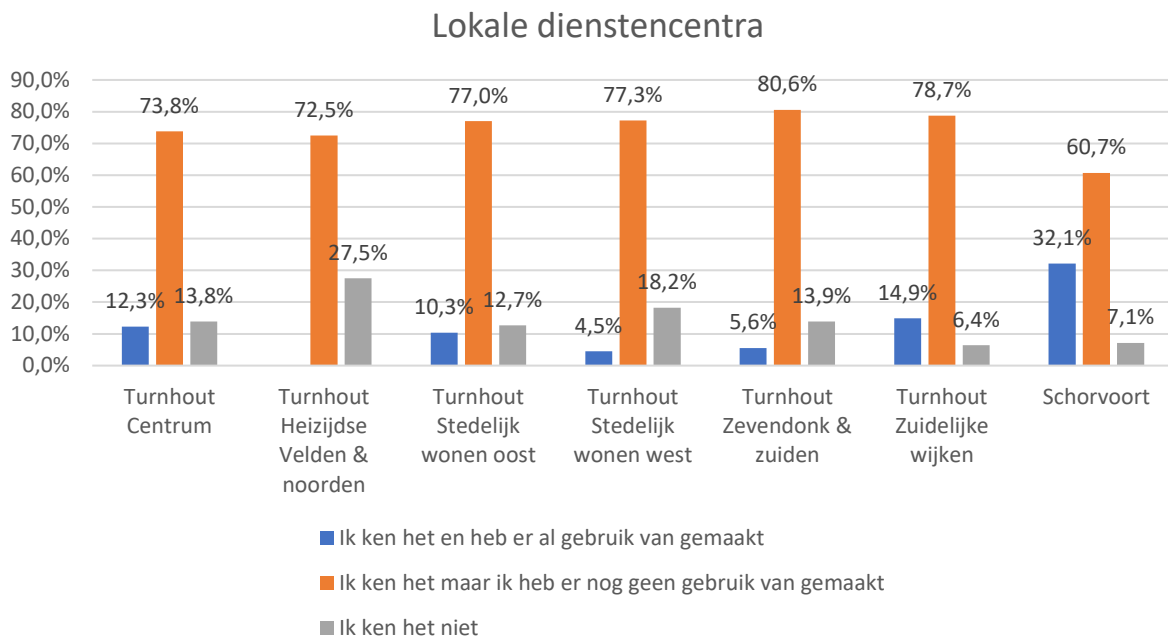
- Welzijnsomhaal: geen significant verschil
- Hulp bij vervoer: 85-89-jarigen gebruiken het het vaakst (14%); geen verschil in niet kennen
- Dienst maatschappelijk werk van mutualiteit / ziekenfonds: 90-plussers gebruiken het het vaakst (27%); geen verschil in het niet kennen hiervan
- Boodschappendienst: geen significant verschil
- De gele doos: 90-plussers gebruiken het het vaakst (65%); geen verschil in 'ken ik niet'
- De UITPAS: deze is het minst gekend bij oudste leeftijdsgroepen: 89% van de 90-plussers en het best gekend bij de jongste leeftijdsgroepen (29% van 65-69-jarigen duidt aan 'ken ik niet'; 31% van 70-74- jarigen duidt aan 'ken ik niet').
- Telefoonster: geen significant verschil
- Dienst voor woningaanpassingen: geen significant verschil
- Mogelijkheid tot huisbezoek van Welzijnsomhaal: geen significant verschil
- Dagopvang voor ouderen: oudste leeftijdsgroepen gebruiken het het vaakst (3%)
- Assistentiewoningen en serviceflats: oudste leeftijdsgroepen gebruiken het het vaakst (22%)
- Woonzorgcentrum, rusthuis en kortverblijf: oudste leeftijdsgroep gebruiken het het vaakst (11%)

Rondkomen:

- Personenalarm: ouderen die moeilijker rondkomen zijn minder goed gekend met het personenalarm
- Psychologische hulp: deze vorm van hulp wordt het vaakst gebruikt door de kleine groep die 'zeer moeilijk rondkomt' (29%)
- Noodvoedselhulp: dit wordt bij de kleine groep die 'zeer moeilijk rondkomt' het vaakst gebruikt (8%)
- Hulp bij vervoer: bij de kleine groep die 'zeer moeilijk rondkomt' het vaakst gebruikt (20%)
- Boodschappendienst: bij de groep die 'moeilijk rondkomt' het vaakst gebruikt (6%)
- Dienst voor woningaanpassingen: best gekend door de groep die 'zeer makkelijk rondkomt' (slechts 40% 'ken ik niet')
- Assistentiewoningen / serviceflats: bij de kleine groep die 'zeer moeilijk rondkomt' het vaakst gebruikt (21%)

Buurt: we gingen ook het verschil na voor het 'sociaal restaurant' en Welzijnsomhaal naar buurt; we zien geen significant verschil.

Figuur 12 Kennis en gebruik lokale dienstencentra naar wijk in % (N=582)

Als we kijken naar de buurten en het gebruik maken of kennis hebben van het lokaal dienstencentrum, zien we dat 65-plussers van Turnhoutse Heizijdse Velden & Noorden het minst gekend zijn met het lokaal dienstencentrum (27,5%), gevolgd door 65-plussers uit Turnhout Stedelijk wonen West (18,2%) en Turnhout centrum (13,8%). De buurt Schorvoort maakt het meest gebruik van het lokaal dienstencentrum (32,1%), gevolgd door Turnhout Zuidelijke wijken (14,9%). Ook 65-plussers van Turnhout Centrum maakten al vaker gebruik van een LDC.

De ligging van de huidige lokale dienstencentra nl. Albert Van Dyck, De Schoor en de Meerloop kan hier een mogelijke verklaring voor bieden. Deze liggen immers in of in de nabijheid van deze buurten. Turnhout Zevendonk & Zuiden kent het lokaal dienstencentrum het meest, maar maakte er geen gebruik van (80,6%), gevolgd door Turnhout Zuidelijke wijken (78,7%) en Turnhout Stedelijk wonen West (77,3%) en Turnhout Stedelijk wonen Oost (77,0%).

Professionele of betaalde hulp

19,9 % ontvangt op dit moment professionele of betaalde hulp (N=805).

Het merendeel van de ouderen die geen gebruik maken van hulp, heeft geen (extra) hulp nodig momenteel (84%). Ook zien we dat een deel van de ouderen die geen professionele hulp of ondersteuning ontvangen momenteel, zegt voldoende hulp te krijgen van familie en vrienden (22,6%). 37,5% van diegenen die professionele hulp hebben op dit moment, heeft geen extra hulp nodig momenteel. 29,4% krijgt ook voldoende ondersteuning van familie en/of vrienden. Binnen de groep van ouderen die professionele hulp ontvangen, geeft 9,4% als reden voor geen extra hulp aan dat ze de administratie veel te ingewikkeld vinden. 10% weet niet wat er bestaat van hulp. 7,3% van de ouderen die geen hulp ontvangen hen weet ook niet wat er allemaal bestaat. 6,4% van de personen

zonder hulp geven als reden voor geen professionele hulp aan te vrezen dat ze hun zelfstandigheid verliezen en 7,4% van hen denkt dat het te duur is.

Tabel 34 Verdeling belangrijkste redenen om op dit moment geen of geen bijkomende professionele of betaalde hulp te ontvangen, naar al dan niet momenteel professionele of betaalde hulp ontvangen, in kolompercentages % (meerdere antwoorden mogelijk)

	Momenteel professionele of betaalde hulp		Geen professionele of betaalde hulp	
	%	N	%	N
Ik heb op dit moment geen (extra) hulp nodig van diensten of voorzieningen	37,5	160	84,0	645
Ik krijg voldoende hulp van familie, vrienden en / of de buurt	29,4	160	22,6	645
Er is geen gepaste hulp beschikbaar	1,3	160	0,5	645
Ik sta op een wachtlijst voor diensten of voorzieningen	2,5	160	0,5	645
Ik weet niet wat er allemaal bestaat	10,0	160	7,3	645
Ik denk dat het te duur is	6,9	160	7,4	645
Ik vind de administratie veel te ingewikkeld	9,4	160	5,3	645
Ik denk dat er veel wachtlijsten zijn	5,0	160	3,4	645
Ik vrees mijn zelfstandigheid te verliezen	6,3	160	6,4	645
Ik vrees mijn privacy te verliezen	7,5	160	4,8	645
Ik durf de vraag niet te stellen	0,6	160	0,9	645
Andere redenen	3,1	160	1,6	645

Wanneer we naar de combinatie met het ontvangen van informele hulp door familie, vrienden, kennissen of burens kijken, dan zien we dat 12% van de 65-plussers zowel professionele als informele hulp krijgt, 9% enkel professionele hulp, 19% enkel informele hulp en 60% geen hulp.

Wanneer we inzoomen op de groep senioren met een langdurige ziekte of chronische aandoening, zien we dat 20% van hen zowel professionele als informele hulp krijgt, 25% enkel informele hulp, 11% enkel professionele hulp en wel 44% geen hulp.

Van deze kleine groep (N=121) geeft weliswaar 85% dat ze op dit moment geen extra hulp nodig hebben. Eén op tien van hen geeft aan niet te weten wat er allemaal bestaat; één op tien meent ook dat het te duur is. 9% van hen vreest zijn zelfstandigheid te verliezen.

Gevraagd naar wat belangrijk zou zijn indien ze zelf, hun partner of ouder(s) gebruiken wensen te maken van een dagopvang, geeft 65,1% aan dat het niet aan de orde is om gebruik te maken van een dagopvang voor ouderen. 27,1% geeft aan het belangrijk te vinden goede zorg te krijgen in de dagopvang indien ze wensen gebruik te maken van dagopvang en 23,6% vindt de betaalbaarheid belangrijk. Iets meer dan 1 op 10 geeft aan dat een goede sfeer en ontvangst belangrijk is, alsook het vervoer naar de dagopvang (9,9%).

Tabel 35 Verdeling 'wat is belangrijk indien jij, jouw partner of ouder(s) gebruik wenst of wensen te maken van een dagopvang voor ouderen' in frequentie (N) en % (N=849) (maximum drie antwoorden mogelijk)

	N	%
Dit is niet aan de orde	553	65,1
Goede zorg	230	27,1
Ontvangst en sfeer	100	11,8
Flexibele opvanguren	40	4,7
Betaalbaarheid	200	23,6
Vervoer naar de dagopvang	84	9,9
De activiteiten	40	4,7
Andere namelijk	8	,9

Premies en tegemoetkomingen

Tabel 36 Verdeling 'kennis en gebruik van premies en tegemoetkomingen' in rijpercentages %

	Ik ken het en ik maak er gebruik van	Ik ken het maar ik maak er geen gebruik van	Ik ken het niet	N
Zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden (= zorgverzekering, €130 / maand)	7,1	51,8	41,2	763
Zorgbudget voor ouderen met een zorgnood (= tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden)	2,8	41,5	55,7	727
Inkomensgarantie voor ouderen	2,5	33,1	64,4	716
Verhoogde tegemoetkoming (via het ziekenfonds/mutualiteit)	16,2	45,0	38,8	742

Wat betreft kennis en gebruik van premies en tegemoetkomingen zien we dat een merendeel deze niet kent. 64,4% kent de inkomensgarantie voor ouderen niet; 55,7% kent het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood niet; 41,2% kent het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden niet en 38,8% kent de verhoogde tegemoetkoming niet. Anderzijds zien we ook dat een groot deel gekend is met de premies en tegemoetkomingen, maar er geen gebruik van maakt: 33,1% kent de inkomensgarantie voor ouderen. 41,5% kent het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood; 51,8% kent het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden en 45% kent de verhoogde tegemoetkoming. De ouderen kennen en gebruiken de verhoogde tegemoetkoming het meeste (16,2%).

Verschillen naar achtergrondkenmerken

We bespreken de diverse zorgbudgetten naargelang de diverse achtergrondkenmerken.

We bespreken als eerste **het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevende personen**. In de oudste leeftijdsgroepen wordt er meer gebruik gemaakt van het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden:

17% van de 85-89-jarigen en 37% van de 90-plussers. Wat betreft inkomen maakt de laagste inkomenscategorie (tot 1 289 euro) het vaakst gebruik van dit zorgbudget. Ouderen met 'geen diploma' (16%) en personen met een langdurige ziekte / chronische aandoening (13%) maken er eveneens vaker gebruik van. Personen van niet Belgische herkomst maken er significant minder vaak gebruik van (2% vs. 8%). Ze kennen het ook minder vaak (53% kent het niet versus 40%).

Als tweede bespreken we het **zorgbudget voor ouderen met een zorgnood**. 90-plussers gebruiken het budget vaker (12%). De jongste leeftijdsgroep is het beste op de hoogte: slechts 50% duidt 'ken ik niet' aan, dit is significant lager dan in de andere leeftijdsgroepen. Ouderen met een langdurige ziekte / chronisch aandoening maken vaker gebruik van het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood (8%).

Ten derde bespreken we de **inkomensgarantie voor ouderen**. Alleenwonenden gebruiken dit vaker (5%). De kleine groep die aangeeft 'heel moeilijk' rond te komen, gebruikt het vaker (15%). De laagste inkomens maken hier vaker gebruiker van: 10% van de laagste inkomenscategorie en 4% van de volgende inkomenscategorie. Dit is logisch gezien dit een voorwaarde is om gebruik te maken van dit budget. De overige inkomenscategorieën maken hier geen gebruik van. Andere doelgroepen die het vaker gebruiken zijn ouderen met een langdurige ziekte / chronische aandoening (6%) en ouderen van niet-Belgische origine (7%).

Tot slot bespreken we de **verhoogde tegemoetkoming**. De 80-84-jarigen (25%), de 85-89-jarigen (26%) en de 90-plussers (30%) maken er vaker gebruik van. De jongste leeftijdsgroep (65-69 jaar) kent het minder vaak (33%). Alleenwonenden maken vaker gebruik van de verhoogde tegemoetkoming. Ook personen met 'geen diploma' (27%) en 'lager onderwijs' 27% maken er vaker gebruik van. 30% van diegenen die 'moeilijk' rondkomen, 69% van diegenen die 'zeer moeilijk' rondkomen, 48% van de laagste inkomenscategorie en 24% van de tweede laagste inkomenscategorie maken er gebruik van. Personen met een langdurige ziekte of chronische aandoening maken er eveneens vaker gebruik van (21%).

4,4% (N=787) maakt momenteel nog gebruik van andere premies of tegemoetkomingen.

Tabel 37 Verdeling 'Wat zijn voor jou de belangrijkste redenen om momenteel geen gebruik te maken van premies of tegemoetkomingen' in frequentie (N) en % (N=671) (meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Ik heb geen premie of tegemoetkoming nodig	316	47,1
Ik kom er niet voor in aanmerking	280	41,7
Mijn aanvraag is lopende	6	,9
Ik weet niet waar ik terecht kan voor informatie om dit aan te vragen	87	13,0
Ik wil het niet	8	1,2
Ik vind de administratie veel te ingewikkeld	51	7,6
Ik vrees dat ik te veel informatie moet delen over mijn situatie (financieel, persoonlijk ...)	27	4,0
Ik durf de vraag niet te stellen	8	1,2
Andere reden namelijk	20	3,0

De belangrijkste redenen om niet gebruik te maken van een premie of tegemoetkoming zijn: het niet nodig hebben van een premie of tegemoetkoming (47,1%), er niet in aanmerking voor komen (41,7%) en niet weten waar men terecht kan voor de informatie (13%). 7,6% van de personen die geen gebruik maken van een premie vindt de administratie ook veel te ingewikkeld.

4. Samenvattend: zorg en gezondheid

Eén op drie senioren in Turnhout heeft een langdurige ziekte en chronische aandoening. Naar beleving van de fysieke gezondheid zien we dat slechts 5% zegt zijn gezondheid als slecht of zeer slecht te ervaren; 28% schat deze redelijk in. Een vergelijkbaar beeld zien we bij mentale gezondheid. Aan het ander uiterste zien we dat meer dan drie op vier van de senioren hun mentale gezondheid als goed tot zeer goed inschatten; bij fysieke gezondheid is dit ongeveer zeven op tien. Een goede fysieke en mentale gezondheid gaan samen, alsook een slechte.

Eén op drie van de 65-plussers ontvangt ook hulp van familie, vrienden, kennissen, burens... . Eén op vijf ontvangt professionele hulp. Naar combinatie van professionele en informele hulp, zien we dat 12% zowel professionele als informele hulp ontvangt; 60% ontvangt geen van beide.

De belangrijkste redenen voor geen (bijkomende) professionele hulp of het niet opnemen van premies is het niet nodig hebben. Daarnaast zien we dat andere drempels om (bijkomend) beroep te doen op professionele hulp die aangegeven worden zijn: dat de administratie te ingewikkeld is en men niet weet wat er allemaal bestaat. Ook bij het niet opnemen van premies wordt de ingewikkelde administratie vaak aangehaald, evenals niet weten waar men terecht kan om informatie te vragen.

Binnen de groep van ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening, zien we dat ook een kleine helft van hen geen enkele hulp ontvangt: noch van professionals, noch van vrienden, familie of kennissen. De grote meerderheid van hen (85%) geeft weliswaar aan geen hulp nodig te hebben. Een kleine groep van hen geeft echter aan niet te weten wat er bestaat en te denken dat het te duur is (ongeveer 1 op 10). 9% van hen vreest ook zijn zelfstandigheid te verliezen.

65-plussers ontvangen niet enkel hulp, wel vier op tien geeft ook hulp aan een familielid, vriend, kennis of buur. In de meeste gevallen gaat dit om de partner of kinderen. Opvallend, binnen deze groep geeft één op vier ook hulp aan burens. Deze hulp is minder frequent dan de hulp aan partner of kinderen.

Wel 85% van de mantelzorgers haalt voldoening uit de hulp die ze bieden. Anderzijds, één op vier vindt dat ze door ze hulp die ze bieden onvoldoende tijd hebben voor zichzelf. Ongeveer één op vijf vindt dat de hulp die ze bieden emotioneel een fysiek belastend is. Vooral ouderen die voor hun partner zorgen vinden dit. Gevraagd naar wat hen kan helpen, wordt vooral emotionele ondersteuning en advies en informatie op maat aangegeven.

Concrete aanbevelingen: zorg en gezondheid

- Informeer 65-plussers in Turnhout over de mogelijkheden van premies en tegemoetkomingen. Aangezien het percentage dat niet op de hoogte is van de verschillende premies hoog is, is het zinvol om hier in de breedte, onder alle 65-plussers, op in te zetten.

- Zet in op de ondersteuning van ouderen die het moeilijk vinden om zorg, hulp en premies aan te vragen. Een concrete actie hierin kan het breder bekend maken van het Welzijnsonthaal en het huisbezoek vanuit het Welzijnsonthaal zijn. Deze diensten zijn immers niet goed gekend bij 65-plussers in Turnhout.
- Gericht inzetten op het informeren, detecteren en toeleiden van ouderen met een chronische zorgnood met een hulpvraag die momenteel geen enkele zorg of hulp ontvangen, is eveneens een concreet aandachtspunt. Het niet weten wat er bestaat, is voor hen een drempel alsook de vrees zelfstandigheid te verliezen. Dit impliceert dat niet enkel informeren belangrijk is, maar ook het bereiken, ondersteunen en begeleiden bij het toeleiden naar de gepaste hulp en ondersteuning, met respect voor de autonomie van de 65-plussers. Dat de meerderheid van deze groep aangeeft geen hulp nodig te hebben, betekent bovendien niet noodzakelijk dat er geen zorgvraag is. Toegeven dat je hulp nodig hebt, is immers niet evident. Outreachend werken (vb. via preventieve huisbezoeken, specifiek gericht op deze doelgroep) kan hierin betekenisvol zijn. Dit outreachend werken sluit eveneens aan bij de beleidsconcepten van zorgzame buurten en buurtgerichte zorg, waar het werken in, voor en met de buurt centraal staat (SAAMO, 2022).
- Mantelzorgers die voor hun partner zorgen, ervaren het meest fysieke en emotionele belasting. Gericht inzetten op het bereiken en ondersteunen van deze mantelzorgers is dan ook belangrijk. Naar ondersteuning geven ze zelf aan het meest nood te hebben aan (1) emotionele ondersteuning en (2) informatie op maat. Er bestaan verschillende methoden om mantelzorgers emotioneel te ondersteunen: zie onder meer <https://www.mantelzorgers.be/>. Ook het beter bekend maken van mantelzorgcafés, praatcafés voor mantelzorgers..., kan een specifieke actie zijn. Deze zijn immers nog niet bij alle ouderen bekend en kunnen zowel emotionele ondersteuning bieden (lotgenotencontact, erkenning) als informatie.
- Voor de opstart en het uitwerken van de dagopvang zijn er aan de hand van dit rapport concrete wensen van de toekomstige gebruikers naar boven gekomen. Ze geven aan dat goede zorg voornaam is, maar ook betaalbaarheid, gevolgd door ontvangst en sfeer.

Hoofdstuk 4: mobiliteit en veiligheid

In dit hoofdstuk bespreken we de thema's mobiliteit en veiligheid. Hoe verplaatsen ouderen zich en wat maakt dat ze zich (on)veilig voelen in het verkeer en op bepaalde plaatsen?

1. Mobiliteit

Onderstaande tabel bespreekt hoe senioren zich het meest buitenshuis verplaatsen. Ze konden slechts één antwoord aanduiden: het vervoersmiddel dat ze het meest gebruiken.

Tabel 38 Verdeling 'hoe verplaats je jezelf tegenwoordig het meest buitenshuis' (één antwoord mogelijk) in frequentie (N) en % (N=838)

	N	%
Te voet zonder hulpmiddel	186	22,2
Te voet met hulpmiddel (stok/rollator)	54	6,4
Met de (elektrische) fiets	229	27,3
Zelf met de auto	218	26,0
Mee met iemand anders in de auto	52	6,2
Met de bus	18	2,1
Met de Minder Mobiele Centrale / RolMobiel / vervoer van het ziekenfonds of de mutualiteit	3	,4
Andere:	78	9,3

27,3% van de senioren geeft aan dat ze zich het meest verplaatsen met de (elektrische) fiets. 26% geeft aan dat ze zichzelf met de auto verplaatsen. 22,2% verplaatst zich het vaakst te voet zonder hulpmiddel. Verplaatsen met de Minder Mobiele Centrale / Rolmobiel / vervoer van het ziekenfonds of de mutualiteit gebeurt het minste (0,4%). 78 65-plussers duiden 'andere' aan. Vaak vulden ze hier een combinatie van vervoersmogelijkheden in; ook een scootmobiel (N=6) of een rolstoel (N=2) werd enkele keren ingevuld.

Verschillen naar achtergrondkenmerken:

Wanneer we naar de achtergrondkenmerken kijken, vallen er enkele zaken op. We bespreken het thema mobiliteit naargelang geslacht, al dan niet alleenwonend, moeilijk of makkelijk rondkomen en chronische aandoening.

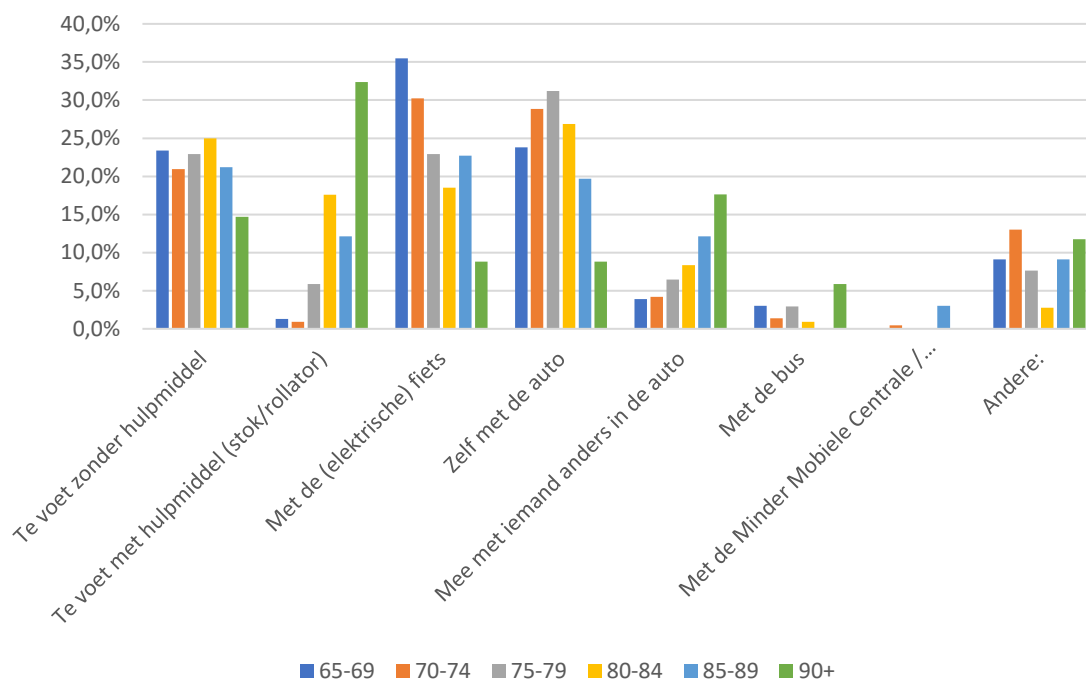
Zo zien we naargelang geslacht dat vrouwen zich significant vaker te voet zonder hulpmiddel verplaatsen (26% versus 18%), alsook te voet met een hulpmiddel (9% versus 4%). Mannen verplaatsen zich vaker met de auto (34% versus 19%). Vrouwen zijn vaker passagier (9% versus 4%).

Als we kijken naar de woonsituatie is er op te merken dat alleenwonenden zich vaker te voet zonder hulpmiddel verplaatsen (31% versus 19%), alsook te voet met hulpmiddel (10% versus 5%). Alleenwonenden verplaatsen zich minder vaak met de (elektrische) fiets (20% versus 30%) en ook minder vaak met de auto (17% versus 29%). 1,3% van de alleenwonenden verplaatst zich het vaakst

met de Minder Mobiele Centrale / Rolmobiel/ vervoer van het ziekenfonds of de mutualiteit. Bij niet alleenwonenden is dit 0%.

De laagste twee inkomenscategorieën verplaatsen zich significant minder vaak zelf met de auto. Langdurig zieken of personen met een chronische aandoening rijden vaker mee met iemand anders in de auto. Ze verplaatsen zich significant vaker te voet met een hulpmiddel. Ze verplaatsen zich minder vaak met de (elektrische) fiets. Naar gebruik van de MMC / Rolmobiel / vervoer van het ziekenfonds of mutualiteit zijn er geen significante verschillen.

Figuur 13 Verdeling 'hoe verplaats je jezelf tegenwoordig het meest buitenshuis' (één antwoord mogelijk) naar leeftijd (N=838)

Verplaatsen te voet zonder hulpmiddel, met de (elektrische) fiets en met de auto zijn de meest gekende opties om zich te verplaatsen. Wel zien we verschillen in deze categorieën naargelang leeftijd. Als we kijken naar het verplaatsen te voet zonder hulpmiddel, zien we dat 90-plussers het minst zich op deze manier verplaatsen ten opzichte van de overige leeftijdscategorieën. Daartegenover verplaatsen zij zich het meest te voet met hulpmiddel (stok/rollator). Overige leeftijdsgroepen verplaatsen zich ook op zulke wijze, maar significant minder. 80-84- jarigen volgen na de 90-plussers, daarna gevolgd door de 85-89-jarigen. De jongere ouderen (65-74 jaar) verplaatsen zich het minst op deze wijze (te voet met hulpmiddel).

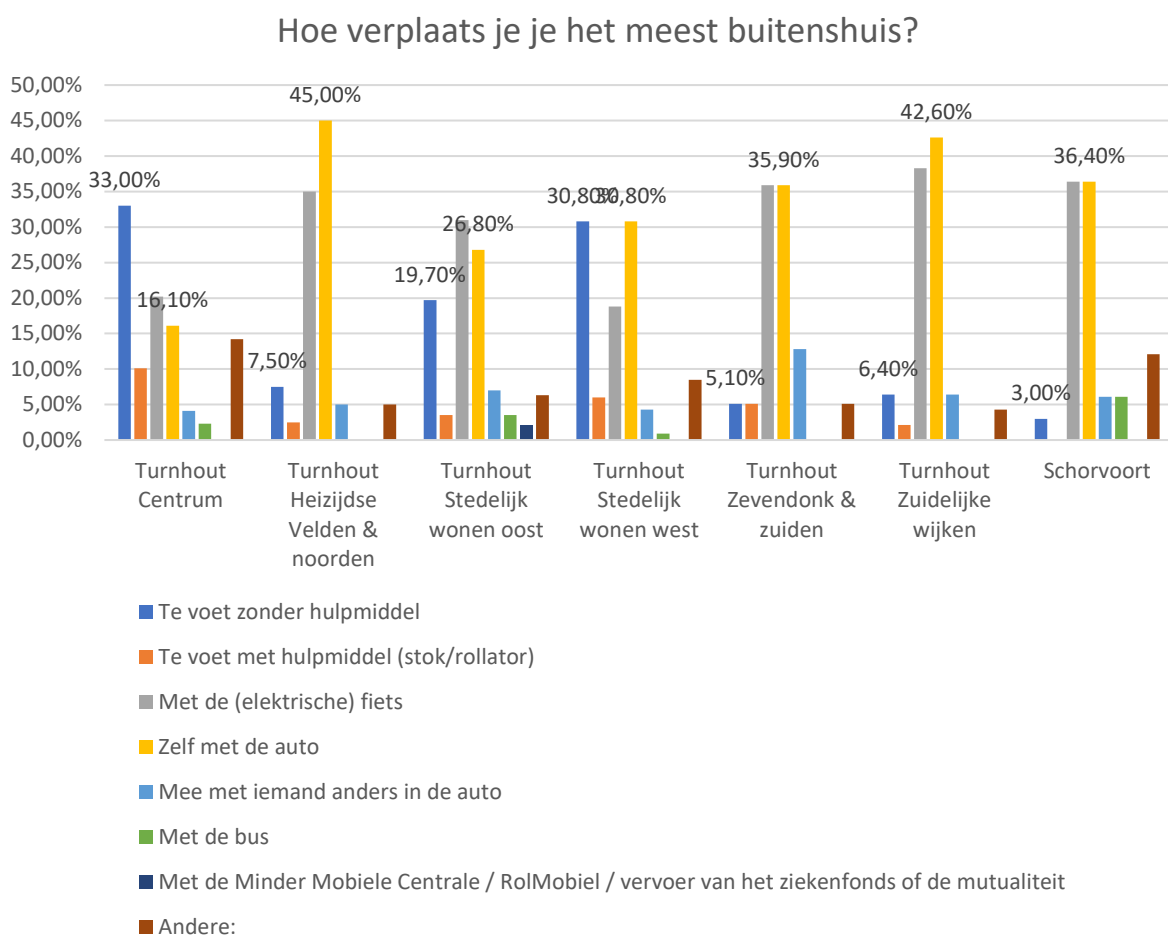
Verplaatsingen met de (elektrische) fiets gebeuren het meest door de jonge ouderen (65-69 jaar en 70-74 jaar). 90-plussers verplaatsen zich het minst met de fiets.

Als we kijken naar het verplaatsen met de auto, zien we dat deze wijze van verplaatsen het minst gebruikt wordt bij 90-plussers. Zoals eerder aangegeven, verplaatsen zich zij het meest te voet met een hulpmiddel. De grootste groep die zich verplaatst met de auto zijn de 75 tot 79- jarigen, gevolgd

door de 80-84-jarigen en de 70-74-jarigen. Ook de overige leeftijdscategorieën (65-69 jaar & 85-89 jaar) verplaatsen zich met de auto.

De bus wordt minder gebruikt als vervoermiddel door ouderen. 90-plussers verplaatsen zich het meeste met de bus binnen deze categorie. Ook verplaatsen ouderen zich minder met de Minder Mobiele Centrale / Rolmobiel / vervoer van het ziekenfonds of de mutualiteit. 85-89-jarigen maken hiervan het meeste gebruik binnen deze categorie.

Figuur 14 Verdeling 'hoe verplaats je jezelf tegenwoordig het meest buitenshuis' (één antwoord mogelijk) naar leeftijd (N=636)

Wanneer we kijken naar de diverse vormen van verplaatsing naargelang de geografische ligging, zien we enkele verschillen.

Het verplaatsen met de auto als meest gebruikte vervoersmiddel gebeurt het vaakste in Turnhout Heizijdse Velden & Noorden. Ook in Turnhout Zuidelijke wijken, Turnhout Zevendonk en Zuiden en Schorvoort wordt dit vaak als eerste vervoermiddel gebruikt. In het centrum daarentegen verplaatsen ouderen zich het minst met de auto. Hier is 'te voet zonder hulpmiddel' de meest gebruikte wijze van verplaatsing. Ook in Turnhout stedelijk wonen West wordt dit het meeste gedaan, evenveel als het gebruik van de auto. Verplaatsingen met de (elektrische) fiets komen het meest voor in Turnhout Zuidelijke wijken, Schorvoort, Turnhout Zevendonk & zuiden en Turnhout Heizijdse velden & Noorden.

Voor bewoners van het centrum is deze wijze van verplaatsing het minst populair. Het verplaatsen te voet met een hulpmiddel is ook het meest aanwezig in het centrum, gevolgd door Turnhout stedelijk wonen West. In Schorvoort verplaatst niemand zich op deze manier. De bus als vervoersmiddel wordt het meest gebruikt door bewoners van Schorvoort & Turnhout stedelijk wonen Oost. In sommige buurten wordt dit zelfs niet gebruikt: Turnhout Zuidelijke wijken, Turnhout Zevendonk & Zuiden en Turnhout Heizijdse velden & Noorden. Ouderen uit de buurt Turnhout Zevendonk & Zuiden rijden het vaakst met iemand anders mee met de auto. Ook Turnhout Zuidelijke wijken en Turnhout stedelijk wonen Oost doen dit vaker dan ouderen van de overige buurten. Tot slot werd de Minder Mobiele centrale / Rolmobiel / vervoer van het ziekenfonds of de mutualiteit het meest gebruikt in Turnhout stedelijk wonen Oost.

2. Veiligheid in het verkeer

In dit onderdeel bespreken we hoe veilig ouderen zich voelen in het verkeer van Turnhout.

Tabel 39 Verdeling 'hoe vaak voel je jezelf onveilig bij verplaatsingen in het verkeer in Turnhout' in frequentie (N) en % (N=803)

	N	%
Nooit	187	23,3
Soms	421	52,4
Vaak	161	20,0
Altijd	34	4,2

Bij verplaatsingen in het verkeer in Turnhout zien we dat het grootste deel (52,4%) zich soms onveilig voelt. 23,3% voelt zich nooit onveilig, 20% vaak en 4,2% altijd.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Deze tabel bespreekt de onveiligheidsgevoelens bij verplaatsingen in het verkeer van Turnhout. Mannen duiden vaker 'nooit' aan dan vrouwen. Wat betreft makkelijk of moeilijker rondkomen, zien we dat ouderen die (zeer) gemakkelijk rondkomen vaker 'nooit' aanduiden. Ouderen die (zeer) moeilijk rondkomen duiden vaker 'altijd' aan. Ook ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening duiden significant vaker 'altijd' aan.

Tabel 40 Verdeling 'hoe vaak voel je jezelf onveilig bij verplaatsingen in het verkeer in Turnhout' in kolompercentages naar buurt (N=643, p<0,05)

	Turnhout Centrum	Turnhout Heizijdse Velden & noorden	Turnhout Stedelijk wonen oost	Turnhout Zevendonk & zuiden	Turnhout Zuidelijke wijken	Schorvoort
Nooit	20,9%	27,5%	20,8%	28,6%	45,8%	21,9%
Soms	51,7%	55,0%	52,8%	48,6%	47,9%	50,0%
Vaak	21,3%	17,5%	21,2%	22,9%	6,3%	28,1%
Altijd	6,2%		5,2%			

Als we kijken naar de diverse buurten zien we dat ouderen uit de buurten Turnhout centrum (6,2%) en Turnhout stedelijk wonen Oost (5,2%) het meest 'altijd' aanduiden bij de vraag of ze zich onveilig voelen bij de verplaatsingen in het verkeer in Turnhout. Ook duiden in deze buurten ongeveer 1 op 5 aan dat ze zich vaak onveilig voelen bij verplaatsingen in het verkeer. Daarnaast voelen ook ouderen van de buurt Schorvoort zich vaak onveilig in het verkeer (28,1%), net zoals Turnhout Zevendonk & Zuiden (22,9%). Daarentegen geven ouderen van Turnhout Zuidelijke wijken het meest aan dat zij zich nooit onveilig voelen in het verkeer (45,8%).

Tabel 41 Verdeling 'in welke omgevingen in Turnhout voel je onveilig bij verplaatsingen in het verkeer' in frequentie (N) en % (N=616) (meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De omgeving van het station en de Meerdelig	361	58,6
De Grote Markt en zijn invalswegen	209	33,9
De Warandestraat	196	31,8
De winkelstraten	103	16,7
De invalswegen van de Ring naar het centrum	206	33,4
De Ring	99	16,1
Andere	111	18,0

Wanneer we kijken naar welke omgevingen als onveilig ervaren door de ouderen die zich soms tot altijd onveilig voelen wat betreft verkeersverplaatsingen in Turnhout, dan zien we dat de omgeving van het station en de Merodelei als het meest onveiligst (58,6%) beschouwd wordt. Daarnaast geeft 33,9% van deze groep de Grote Markt en zijn invalswegen aan, 33,4% de invalswegen van de Ring naar het centrum en 31,8% de Warandestraat. De Ring zelf wordt als het meest veilige geacht, desalniettemin geeft 16% aan deze omgeving als onveilig te ervaren wat betreft verkeersverplaatsingen.

Als we vervolgens binnen de groep die zich soms tot altijd onveilig voelt bij verplaatsingen, kijken naar de belangrijkste redenen (deelnemers mochten er maximum vijf aanduiden), zien we dat de belangrijkste redenen zijn dat de voetpaden te smal zijn of in slechte staat (46%), het autoverkeer te druk is (37%) en het fietspad niet duidelijk gescheiden is van de weg (30%).

Tabel 42 Verdeling 'belangrijkste redenen waarom je jezelf onveilig voelt bij verplaatsingen in het verkeer in Turnhout' in frequentie (N) en % (N=616) (maximum vrij antwoorden mogelijk)

	N	%
Er zijn te weinig voetpaden	17	2,8
De voetpaden zijn te smal of in slechte staat	282	45,8
Er zijn te weinig fietspaden	159	25,8
De fietspaden zijn te smal of in slechte staat	173	28,1
Het fietspad is niet duidelijk gescheiden van de rijweg	186	30,2
Het autoverkeer is te druk	225	36,5
Het fietsverkeer is te druk	56	9,1
Er zijn te weinig rustplaatsen, zitbanken onderweg	80	13,0
De stad is niet rolstoelvriendelijk ingericht	117	19,0
Er is te veel vrachtverkeer	51	8,3

Ik heb moeite om het verkeer in te schatten	18	2,9
Er zijn te weinig veilige oversteekplaatsen	71	11,5
Er zijn veel onduidelijke verkeerssituaties	84	13,6
Er zijn te veel drempels	54	8,8
Andere personen houden zich niet aan de verkeersregels	184	29,9
Er zijn te weinig parkeerplaatsen voor personen met een handicap	50	8,1
Het is moeilijk om de bus te nemen (te weinig aanbod, overstappen, digitaal een ticket kopen ...)	66	10,7
Andere	67	10,9

Wanneer we nagaan of er significante verschillen zijn naar frequentie dat men zich onveilig voelt en de redenen, dan zien we enkele significante verschillen. Ouderen die zeggen zich 'altijd' onveilig te voelen bij verplaatsingen in het verkeer duidelijk significant vaker aan dat de stad niet rolstoelvriendelijk is ingericht (38%) en dat er te veel drempels is (21%). Ouderen die zeggen zich 'vaak' onveilig te voelen duiden significant vaker aan 'er zijn te weinig voetpaden' (6%) en 'het autoverkeer is te druk' (47%).

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Vervolgens gaan we na of er significantie verschillen zijn naar leeftijd (in categorieën) en het al dan niet hebben van een langdurige ziekte of chronische aandoening.

De leeftijdsgroep van 70-74 jaar duidt vaker 'er zijn te weinig fietspaden' aan (35%); de 80-84-jarigen net minder vaak (14%). 40% van de 70-74-jarigen duidt aan dat de fietspaden in slechte staat zijn. De 90-plussers voelen zich significant vaker onveilig doordat er 'te weinig rustplaatsen of zitbanken zijn (32%).' 'Er zijn te weinig parkeerplaatsen voor personen met een handicap' wordt vaker aangeduid door de 75- 89-jarigen. Naar de overige redenen bestaan er geen significante verschillen naar leeftijd.

'Er zijn te weinig fietspaden' wordt vooral aangeduid als reden voor ouderen zonder langdurige ziekte of chronische aandoening. Ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening duiden vaker aan dat het 'fietsverkeer te druk is'. 25% van hen geeft ook als reden aan dat de stad niet rolstoelvriendelijk is ingericht. 'Te veel vrachtverkeer' wordt vaker aangeduid door personen zonder langdurige ziekte of chronische aandoening. 'Er zijn te weinig parkeerplaatsen voor personen met een handicap' wordt dan weer significant vaker aangeduid door personen met een langdurige ziekte of chronische aandoening (14%). Naar de overige redenen bestaat er geen significant verschil.

Openbaar vervoer

Wanneer we bevragen welke plaatsen in Turnhout gemakkelijk met het openbaar vervoer bereikbaar moeten kunnen zijn, zien we dat 58% het openbaar vervoer niet gebruikt. 19,1% geeft aan beide campussen van AZ Turnhout als plaats, gevolgd door de Grote markt en de winkelstraten. Het welzijnsonthaal werd het minste aangeduid. Mogelijke verklaring hierbij kan zijn dat dit ook niet gekend is door elke bevrageerde of deze er nog geen gebruikt van maakte.

Tabel 43 Verdeling 'welke plaatsen in Turnhout wil je gemakkelijk met het openbaar vervoer kunnen bereiken' in frequentie (N) en % (N=849) (meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Dit is niet van toepassing voor mij. Ik gebruik het openbaar vervoer niet	492	58,0
De omgeving van het station	74	8,7
De Grote Markt en de winkelstraten	138	16,3
De Warande	56	6,6
De invalswegen van de Ring naar het centrum	20	2,4
De winkels buiten de Ring	51	6,0
Beide campussen van AZ Turnhout	162	19,1
De begraafplaats (Steenweg op Merksplas)	45	5,3
Het Welzijnsonthaal	3	,4
Mijn buurt	55	6,5
Andere namelijk	37	4,4

Wanneer we verschillen tussen buurten bekijken, dan zien we dat het openbaar vervoer het minst gebruikt wordt door inwoners van Turnhout Heizijdse Velden & Noorden. 65-plussers gebruiken het vaakst het openbaar vervoer.

Bewoners uit Turnhout Zuidelijke Wijken en Schorvoort willen significant vaker de Grote Markt en de winkelstraten gemakkelijk kunnen bereiken met het openbaar vervoer. Ook naar 'mijn buurt' zien we significante verschillen: dit wordt het vaakst aangeduid door 65-plussers uit Turnhout Zevendonk & Zuiden, Schorvoort en Turnhout Zuidelijke wijken.

Tabel 44 Verdeling 'welke plaatsen in Turnhout wil je gemakkelijk met het openbaar vervoer kunnen' naar buurt in kolompercentages (N=)

	Turnhout Centrum	Turnhout Heizijdse Velden & noorden	Turnhout Stedelijk wonen oost	Turnhout Stedelijk wonen west	Turnhout Zevendonk & zuiden	Turnhout Zuidelijke wijken	Schorvoort	N
Dit is niet van toepassing voor mij. Ik gebruik het openbaar vervoer niet	59,9%	76,9%	68,1%	66,1%	52,6%	56,5%	45,2%	611
De Grote Markt en de winkelstraten	13,8%	13,2%	18,5%	11,0%	18,9%	39,1%	38,7%	584
Mijn buurt	0,5%	7,9%	8,1%	9,2%	18,9%	13,0%	16,1%	584

3. Veiligheidsgevoel

In dit onderdeel bespreken we het veiligheidsgevoel van Ouderen in Turnhout.

Tabel 45 Verdeling 'gebeurt het dat je bepaalde plaatsen in Turnhout mijdt omdat je er op deze plaatsen niet veilig voelt' in frequentie (N) en % (N=785)

	N	%
Nooit	270	34,4
Zelden	187	23,8
Af en toe	239	30,4
Vaak	73	9,3
Altijd	16	2,0

34,4% geeft aan dat ze nooit bepaalde plaatsen zullen mijden in Turnhout omdat ze er zich niet veilig voelen. Dit gevolgd door 30,4% die af en toe een plaats mijdt. 23,8% geeft aan dit zelden te doen. Een kleine 10% geeft aan vaak of altijd plaatsen te mijden omdat ze er zich onveilig voelen.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Als we kijken naar de verschillende achtergrondkenmerken, zien we enkele significante verschillen. Zo duiden mannen significant vaker 'nooit' aan dan vrouwen. (43% versus 26%). Vrouwen duiden vaker 'af en toe' en 'vaak' aan. Naargelang diploma blijkt dat hoe hoger opgeleid, hoe minder vaak men plaatsen mijdt. Eveneens hoe makkelijker men kan rondkomen, hoe minder vaak men plaatsen mijdt. Personen met een langdurig chronische aandoening of ziekte mijden vaker plaatsen omdat ze er zich niet veilig voelen. Wat betreft alleen wonen, herkomst, inkomen en leeftijd zien we geen significante verschillen. Ook naargelang de wijk waar ouderen wonen zien we geen significante verschillen.

Tabel 46 Verdeling 'welke plaatsen mijdt je' in frequentie (N) en % (N=515) (meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
De omgeving van het station	290	56,3
De invalswegen naar de Grote Markt (Herentalsstraat, Otterstraat, Patersstraat)	186	36,1
De omgeving aan het Warandeplein	123	23,9
Andere namelijk	104	20,2
De Grote Markt	75	14,6
De winkelstraten	50	9,7

De omgeving van het station wordt het meeste gemedan, gevolgd door de invalswegen naar de Grote Markt (Herentalsstraat, Otterstraat, Patersstraat). Ook de omgeving van het Warandeplein wordt door meer dan 1/5de van de bevrageden aangeduid. Antwoorden die vaak aangegeven worden bij 'andere' zijn de Merodelei (N=20); Turnova (N=10); Otterstraat (N=5) en Vredestraat (N=3).

Tabel 47 Verdeling 'belangrijkste redenen waarom je bepaalde plaatsen in Turnhout mijdt omdat je je op deze plaatsen niet veilig voelt' in frequentie (N) en % (N=515) (maximum vrij antwoorden mogelijk)

	N	%
Ik heb schrik om te vallen	99	19,2
Er is te weinig verlichting	41	8,0
De straten liggen er niet verzorgd bij (leegstand, afval, sluikestorten...)	197	38,3
Ik heb schrik om lastig gevallen te worden op straat	255	49,5
Op bepaalde plekken staan veel mensen bij elkaar	150	29,1
Ik ben bang om alleen buiten te gaan	57	11,1
Het is er te druk	73	14,2
Verhalen, nieuwsberichten, sociale media... maken me bang om buiten te komen	49	9,5
Ik hoor of zie niet meer goed	25	4,9
Andere namelijk	73	14,2

We zien dat er diverse redenen zijn om bepaalde plaatsen te mijden omwille van onveiligheidsgevoelens. De meest aangeduide reden is 'ik heb schrik om lastig gevallen te worden op straat' en 'de straten liggen er niet verzorgd bij (leegstand, afval, sluikestorten ...)'. 29,1% geeft ook aan dat er op bepaalde plaatsen veel mensen bij elkaar staan.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Wanneer we verschillen bekijken naar leeftijd, gezondheid en socio-economische status, dan vallen volgende significante verbanden op:

Wat betreft leeftijd hebben de oudste leeftijdsgroepen vaker schrik om te vallen. De leeftijdsgroep van 70-74 jaar duidt vaker 'er is te weinig verlichting' aan. Vooral de jongste leeftijdsgroep van 65 tot 69 jaar heeft schrik om lastig gevallen te worden (wel 67%); bij de groep van 85 tot 89 jaar is dit het laagst (slechts 29% van hen). De 80-84-jarigen zijn het meest bang om alleen buiten te gaan (27% van hen). 90-plussers duiden vaker 'ik hoor of zie niet meer goed' als reden aan (26%).

Wat betreft socio-economische status zijn er geen significante verschillen. Personen met langdurige ziekte of chronische aandoening duiden vaker 'ik heb schrik om te vallen' aan (27%). Ze duiden ook vaker 'ik hoor of zie niet goed meer' aan (9%).

De redenen waarom ouderen bepaalde plaatsen mijden, verschilt ook naar buurt die ze mijden. We kijken naar de drie buurten die het meest gemeden worden.

Ouderen die de **stationsomgeving** mijden, duiden significant vaker aan:

- 'er is te weinig verlichting'
- 'de straten liggen er niet verzorgd bij'
- 'ik heb schrik om lastig gevallen te worden' (aangeduid door wel 64% die zegt de stationsomgeving te mijden)
- 'op bepaalde plekken staan veel mensen bij elkaar' (aangeduid door 48% die zegt de stationsomgeving te mijden)
- 'ik ben bang om alleen buiten te gaan'
- 'Verhalen, nieuwsberichten, sociale media... maken me bang om buiten te komen'

Ouderen die de **invalswegen naar de Grote Markt** mijden, duiden significant vaker aan:

- 'de straten liggen er niet verzorgd bij'

Ouderen die de **omgeving van het Warandeplein** mijden, duiden significant vaker aan:

- 'ik heb schrik om lastig gevallen te worden' (69% van diegenen die zeggen deze omgeving te mijden, duiden deze reden aan)
- 'ik ben bang om alleen buiten te gaan'
- 'Verhalen, nieuwsberichten, sociale media... maken me bang om buiten te komen'

4. Samenvattend: mobiliteit en veiligheid

Gevraagd naar hoe ze zich het vaakst verplaatsen, geeft wel 27% de (elektrische) fiets aan en 26% de auto (zelf rijden). 22% zegt zich het vaakst te voet zonder hulpmiddel te verplaatsen. Vooral de jongere ouderen verplaatsen zich het vaakst met de fiets; de oudste ouderen het vaakst te voet.

Ook naar woonplaats zien we opvallende verschillen: 65-plussers woonachtig in Turnhout Heizijdse Velden & Noorden, Turnhout Zuidelijke wijken, Turnhout Zevendonk en Zuiden en Schorvoort duiden significant vaker zelf met de auto aan als belangrijkste vervoersmiddel. Deze wijken liggen ook buiten het centrum. Deze senioren zijn dus veel meer auto-afhankelijk voor hun verplaatsingen. Maar ook de verplaatsingen met de (elektrische) fiets als belangrijkste vervoersmiddel komen het vaakste voor in de wijken buiten het centrum. Ouderen woonachtig in Turnhout centrum duiden dan weer significant vaker 'te voet' aan als vaak gebruikte manier om zich te verplaatsen.

Gevraagd naar welke plaatsen men graag met het openbaar vervoer wil bereiken, springen de campussen AZ Turnhout (19%) en de Grote Markt en de winkelstraten eruit (16%). We zien ook verschillen naar woonplaats: vooral bewoners uit Turnhout Zuidelijke Wijken en Schorvoort, beide gelegen buiten het centrum, willen significant vaker de Grote Markt en de winkelstraten gemakkelijk kunnen bereiken met het openbaar vervoer.

Drie op vier Turnhoutse senioren voelt zich soms tot vaak onveilig in het verkeer. 24% duidt vaak of altijd aan. Vrouwen voelen zich vaker onveilig dan mannen. Ook ouderen die moeilijker rondkomen en ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening voelen zich significant vaker onveilig bij verplaatsingen. De voornaamste redenen die hiervoor aangehaald worden zijn dat de voetpaden in slechte staat zijn, het autoverkeer te druk is en het fietspad niet duidelijk gescheiden van de weg is.

Twee op drie mijdt soms tot vaak bepaalde plaatsen in Turnhout omdat ze zich er niet veilig voelen. 11% duidt vaak of altijd aan. Schrik om lastig gevallen worden wordt door wel 49% van de ouderen die plaatsen mijden aangeduid als reden. Daarnaast geeft ongeveer vier op tien van hen als reden aan dat de straten er niet verzorgd bijliggen. Opnieuw zijn het de vrouwen, ouderen die moeilijker rondkomen en ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening die vaker plaatsen mijden.

Zowel naar veiligheid in het verkeer als naar het mijden van plaatsen omdat men zich er niet veilig voelt, zien we dat twee plaatsen als het meest onveilig worden aangevoeld nl. de omgeving van het station en de invalswegen naar de Grote Markt. 65-plussers woonachtig in Turnhout-Centrum, en dus in nabijheid van deze plaatsen, geven ook significant vaker aan dat ze zich niet veilig voelen in de buurt waar ze wonen.

Concrete aanbevelingen: mobiliteit en veiligheid

- Inzetten op een [leeftijdsvriendelijke](#) omgeving, met oog voor een toegankelijke publieke ruimte is belangrijk. Op die manier kunnen ouderen, ook ouderen in een meer kwetsbare positie zoals met een chronische zorg- en ondersteuningsnood, (blijven) deelnemen aan het maatschappelijke leven. Voldoende brede en toegankelijke voet- en fietspaden zijn hierbij belangrijk voor de Turnhoutse 65-plussers.
- 65-plussers woonachtig buiten het centrum gebruiken vaker de auto als vervoersmiddel dan ouderen woonachtig in en dichterbij het centrum. Ouderen woonachtig buiten het centrum vinden het ook belangrijker om met het openbaar vervoer bepaalde plaatsen in het centrum zoals de campussen van AZ Turnhout en de winkelstraten te kunnen bereiken. Inzetten op een goede bereikbaarheid van het centrum op verschillende manieren (vb. via goede, duidelijk gescheiden fietspaden) en voldoende laagdrempelige alternatieve vervoersmiddelen (vb. openbaar vervoer, MMC, een marktbus...) specifiek voor ouderen woonachtig buiten het centrum is dan ook belangrijk. Deze groepen zijn immers afhankelijker van hun auto voor verplaatsingen, waardoor ze bij (bijkomende) gezondheidsproblemen mogelijk in de toekomst met mobiliteitsproblemen geconfronteerd worden.
- 65-plussers beleven vooral de stationsomgeving en de Grote markt en zijn invalswegen als onveilig. Het gaat vooral over subjectieve gevoelens en angsten. Ook geven ze aan dat naar hun beleving de straten er niet verzorgd bij liggen en er niet voldoende verlichting is. Gerichtte acties in het publieke domein die bij kunnen dragen tot een betere subjectieve beleving van deze omgeving, op maat van ouderen, kunnen zinvol zijn. Beleidsconcepten zoals leeftijdsvriendelijke omgevingen kunnen hierbij richtinggevend zijn (zie ook [hier](#) voor specifieke richtlijnen). Ook het actief betrekken van ouderen in het vormgeven van de publieke ruimte in deze omgeving kan op langere termijn bijdragen tot een betere beleving van deze buurten. Hierdoor kan er nog meer op maat gewerkt worden en wordt er ingezet op eigenaarschap: de buurt wordt dan van de ouderen, ze voelen zich (nog meer) deel van de buurt. Dit kan via verschillende geschikte participatiemethodieken (zie o.a. www.thomasmore.be/zorgzamebuurtanalyse): bijvoorbeeld ouderen als co-onderzoeker en co-producent in het vormgeven van de publieke ruimte (zie o.a. voorbeeld uit [Manchester](#)). Belangrijk, dit hoeft niet noodzakelijk om grote ingrepen te gaan. Ook kleine acties en interventies, samen bedacht met en voor ouderen, kunnen al veel betekenen.
- Werk op maat van de buurten en zet in op een gezonde publieke woonomgevingen die toegankelijk en toekomstbestendig zijn. Ouderen willen immers oud worden in hun buurt of een woonomgeving waar het goed wonen is. Echter, niet elke buurt is vanuit de beleving van ouderen voorwaardenscheppend voor een goede oude dag. De tool '[Ruimte voor gezondheid](#)' van de Vlaamse Overheid kan hierbij helpend zijn: deze tool geeft een beeld van de toestand op dit moment van de gemeente op het raakvlak van ruimtelijke ordening en gezondheid. Op basis van de tool kunnen eventuele knelpunten naar boven komen. De tool omvat ook een checklist en tips voor visievorming en participatie van inwoners. De tool richt zich specifiek op ruimtelijke planners.

Hoofdstuk 5: sociaal welbevinden en vrije tijd

In het hoofdstuk sociaal welbevinden en vrije tijd bespreken we de thema's eenzaamheid en de vrijetijdsbeleving van de Turnhoutse senioren.

1. Eenzaamheid

In de bevraging peilden we op basis van de eenzaamheidsschaal van de Jong-Gierveld naar gevoelens van eenzaamheid (de Jong-Gierveld & Van Tilburg, 2006).

Tabel 48 Stellingen eenzaamheidsschaal 'Wil je van elk van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre die op jou, zoals je de laatste tijd bent, van toepassing zijn?' in % en N

	Ja	Min of meer	Nee	N
Ik ervaar een leegte om me heen	6,3	14,9	78,9	720
Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van problemen kan terugvallen	64,5	28,6	6,9	772
Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen	56,6	33,6	9,8	744
Ik mis mensen om me heen	6,8	20,5	72,7	696
Er zijn voldoende mensen met wie ik me nauw verbonden voel	61,8	30,1	8,1	738
Vaak voel ik me in de steek gelaten	3,4	9,4	87,1	699

Tabel 49 Verdeling sociale en emotionele eenzaamheid in %

	Sociale eenzaamheid	Emotionele eenzaamheid
0	45,6	70,5
1	16,0	12,3
2	14,4	8,5
3	24,0	8,7
N	708	657

Bovenstaande tabel geeft een beeld van de verdeling naar sociale en emotionele eenzaamheid. Sociale eenzaamheid verwijst naar het gemis in een bredere sociale relatiekring, de contacten met vrienden, familie en kennissen. Emotionele eenzaamheid manifesteert zich in een gemis aan een hechte, affectieve band met iemand (Heylen, 2011). We kunnen een "score" betekenen voor sociale en emotionele eenzaamheid op basis van de verkorte schaal van de Jong-Gierveld e.a. (zie zes vragen Tabel 48). Aan de hand van zes items, waar het woord eenzaamheid niet in voorkomt, wordt gepolst naar gevoelens van sociale en emotionele eenzaamheid. Drie items verwijzen naar sociale eenzaamheid; drie items naar emotionele eenzaamheid. Op basis hiervan wordt voor beide types eenzaamheid een score berekend (de Jong-Gierveld & Van Tilburg, 2006).

Ouderen met een score 0 worden als niet sociaal of emotioneel eenzaam beschouwd. Vanaf een score 1 tot 3 val je onder de categorie sociaal of emotioneel eenzaam. Hoe hoger de score, hoe sterker de gevoelens van (sociale en emotionele) eenzaamheid.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Wat betreft emotionele eenzaamheid voelen vrouwen zich vaker eenzaam dan mannen. Ook alleenwonenden voelen zich vaker emotioneel eenzaam (slechts 51% met score 0). Personen met geen diploma voelen zich vaker emotioneel eenzaam. Hoe ouder, hoe vaker emotioneel eenzaam. Hoe makkelijker personen rondkomen, hoe minder vaak deze emotioneel eenzaam zijn. Dit geldt eveneens voor ouderen met een hoger inkomen. Ouderen met een langdurige ziekte / chronische aandoening voelen zich vaker emotioneel eenzaam. Wat betreft herkomst zien we geen significant verschil. Tot slot zien we enkele verschillen naargelang burgerlijke staat: 52% van de verweduwde 65-plussers voelt zich emotioneel eenzaam; 42% van de alleenstaande 65-plussers en 39% van de gescheiden 65-plussers. Bij de gehuwde 65-plussers is dit 22%.

Als het gaat over sociale eenzaamheid zien we naargelang gender geen significante verschillen. Dit geldt ook voor alleenwonenden versus personen die niet alleen wonen. Wat betreft diploma komt score 0 het vaakste voor bij categorie 'geen diploma' en categorie 'universiteit'. De categorie 'universiteit' duidde minder vaak score 3 aan. Naargelang leeftijd, moeilijk of makkelijk rondkomen, het inkomen, herkomst en burgerlijke staat zien we geen verschil. Ouderen met een langdurige ziekte / chronische aandoening voelen zich vaker sociaal eenzaam.

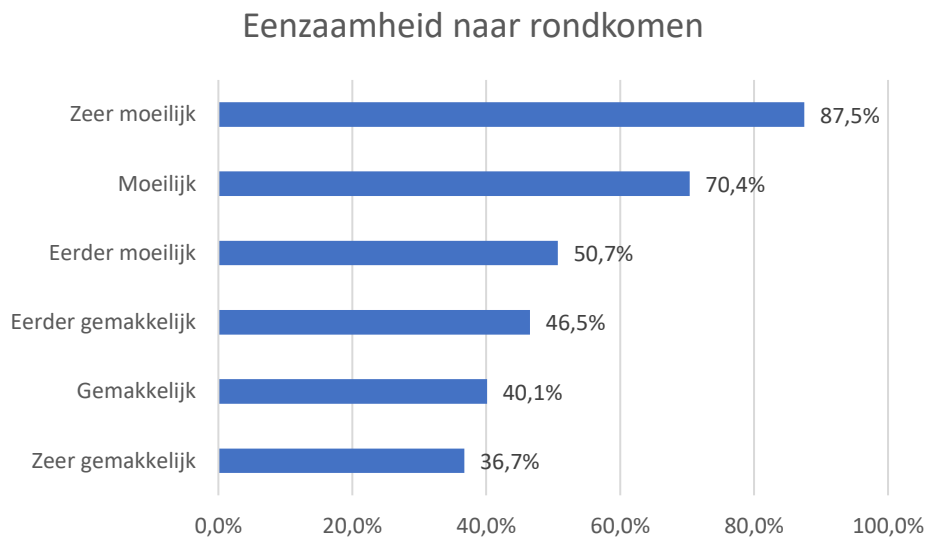
Tabel 50 Verdeling totale eenzaamheidsscore in % (N=648)

	%
0	38,9
1	15,9
2	13,1
3	16,8
4	4,9
5	3,7
6	6,6

Daarnaast laat de schaal ook toe een totaalscore te berekenen. Deze gaat van 0 tot 6. Personen met de score van 0 of 1 worden als niet eenzaam beschouwd. De overige groep wel. Ook hier geldt: hoe hoger, hoe sterker de gevoelens van eenzaamheid. Personen met de hoogste score (5 en 6) worden zowel met gevoelens van emotionele als sociale eenzaamheid geconfronteerd.

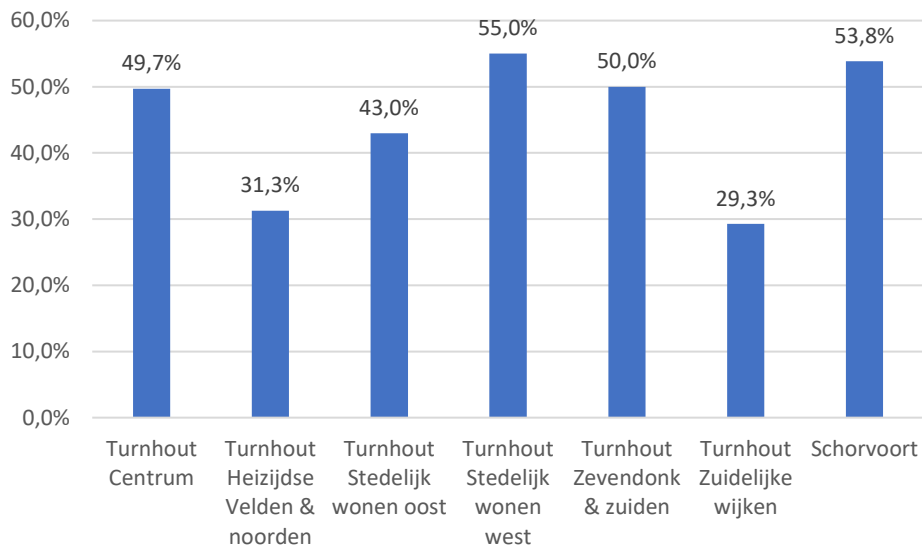
Alleenwonenden, ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening en ouderen met een lage socio-economische status (opleiding, rondkomen en inkomen), voelen zich significant vaker eenzaam.

Figuur 15 Verdeling eenzaamheid (al dan niet eenzaam) naar inschatting kunnen rondkomen in % (N=624)

Ouderen die (zeer) moeilijk rondkomen ervaren meer eenzaamheid in tegenstelling tot personen die (zeer) gemakkelijk rondkomen. Desalniettemin geeft ook hier ongeveer vier op tien aan eenzaamheid te ervaren. Ouderen die zich eenzaam voelen (zowel op sociaal, emotioneel vlak als op de totaalscore) kennen significant minder vaak het sociaal restaurant en psychologische hulp. Ouderen die zich eenzaam voelen en sociaal eenzaam, kennen ook significant minder vaak de lokale dienstencentra.

Figuur 16 Verdeling eenzaamheid (al dan niet eenzaam) naar buurt in % (N=505)

Wanneer we de verschillen naar buurt bekijken, dan zien we significante verschillen tussen buurten. In Turnhout stedelijk wonen West is de eenzaamheid het hoogst (55%), alsook in Schorvoort (53,8%). In Turnhout Zevendonk & Zuiden ervaren 50% van de 65-plussers gevoelens van eenzaamheid. Turnhout Zuidelijke wijken kent de minste gevoelens van eenzaamheid (29,3%) al geeft 1 op 3 aan wel eenzaamheid te ervaren. Dit geldt eveneens voor Turnhout Heizijdse Velden & Noorden (31,3%). Tot slot ervaren 49,7% van de 65-plussers in Turnhout centrum eenzaamheid en 43% in Turnhout Stedelijk wonen Oost.

2. Vrije tijd

In dit onderdeel bespreken we de vrije tijd bij de 65-plussers van Turnhout en linken we dit ook aan eenzaamheid.

Tabel 51 Frequentie activiteiten en wens dit vaker te doen in % (N=849)

	Ik doe dit regelmatig	Ik doe dit zelden of nooit	Ik wil dit vaker doen
Wandelen of fietsen	72,6	13	8,5
Familie bezoeken of ontvangen	72,6	9,9	7,5
Vrienden bezoeken of ontvangen	61,6	16,4	10,5
Lezen	56,7	25,4	4,8
Gezellig koffiekletsen	42,5	33,7	10,2
Daguitstap of halvedaguitstap	33,3	39,5	10,8
Deelnemen aan een activiteit van een vereniging	29,4	51,2	4
Naar het toneel, bioscoop, lezing, een museum of een muziekevenement gaan	25	46,3	12
Creatieve activiteiten	18,7	56,8	5,8
Sporten	18,6	54,7	5,5
Naar de bibliotheek gaan	16,6	60,8	6,4
Iets bijleren op een cursus (bv. een taal of computerles)	12,7	57,4	10
Bezoeken van een ontmoetingsplaats (buurthuis, dienstencentrum ...)	8,8	68,4	4,4
Andere namelijk	5,1	0,2	0,7

We zien dat ouderen regelmatig wandelen of fietsen, familie en vrienden bezoeken of ontvangen, lezen en gezellig koffiekletsen. 19% sport ook regelmatig; 17% gaat regelmatig naar de bibliotheek. Gevraagd naar wat men vaker wil doen geeft één op tien aan vrienden bezoeken of ontvangen, gezellig koffiekletsen of een daguitstap of halve daguitstap. Ook het toneel, de bioscoop, een lezing, een museum of een muziekevenement als vrijetijdsactiviteit wordt door 12% van de ouderen aangeduid.

Ouderen die zich niet eenzaam voelen, duiden significant vaker aan dat ze regelmatig wandelen of fietsen, iets bijleren op een cursus, vrienden bezoeken of ontvangen, familie bezoeken of ontvangen, creatieve activiteiten doen, deelnemen aan een activiteit van een vereniging, naar het toneel, bioscoop, lezing een museum of een muziekevenement gaan, lezen, daguitstap of halvedaguitstap en gezellig koffiekletsen.

Wanneer we de verdeling naar al dan niet eenzaam voelen, naar activiteiten die men vaker wil doen bekijken, dan zien we dat ouderen die zich eenzaam voelen, significant vaker aanduiden dat ze vaker vrienden willen bezoeken of ontvangen (18%), significant vaker aanduiden dat ze familie willen bezoeken of ontvangen (14%), significant vaker aanduiden dat ze vaker creatieve activiteiten willen doen (9%), significant vaker aanduiden dat ze willen deelnemen aan een activiteit van een vereniging (6%), significant vaker aanduiden dat naar het toneel... willen gaan (17%), significant vaker willen lezen (7%), significant vaker een daguitstap of halve daguitstap willen doen (16%) en significant vaker aanduiden dat ze vaker gezellig willen koffiekletsen (16%).

Tabel 52 Verdeling 'moeilijkheden of drempels bij activiteiten in vrije tijd' in frequentie (N) en % (N=849) (meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Ik ervaar geen moeilijkheden of drempels	446	52,5
Ik vind te weinig informatie over vrijetijdsactiviteiten terug	49	5,8
Ik vind het gepaste aanbod niet	45	5,3
Gezondheidsproblemen	100	11,8
Activiteiten zijn vaak 's avonds	97	11,4
Ik ben bang om op straat te komen	27	3,2
Ik heb niemand om samen mee te gaan	65	7,7
Ik vind het moeilijk om de eerste stap te zetten naar de activiteit	53	6,2
Ik voel me niet welkom	9	1,1
Er zijn te weinig plekken waar ik naar het toilet kan gaan	96	11,3
Vervoersproblemen	60	7,1
De activiteiten spreken me niet aan	49	5,8
Ik draag zorg voor iemand anders	31	3,7
Het is te duur	44	5,2
Ik heb geen tijd	19	2,2
De omschrijving van de activiteit is niet duidelijk (uren, wegomschrijving, parking ...)	10	1,2
Ik weet niet of er toiletten zijn	37	4,4
Ik vind het moeilijk om me in te schrijven of een ticket te kopen	19	2,2
Sinds de coronacrisis vind ik het moeilijk om (terug) deel te nemen aan activiteiten	72	8,5
Andere namelijk	31	3,7

Er bestaan significante verschillen in ervaren drempels tussen ouderen die zich niet dan wel eenzaam voelen. Ouderen die zich niet eenzaam voelen, geven sowieso minder vaak aan geen moeilijkheden of drempels te ervaren. Ouderen die zich eenzaam voelen duiden significant vaker volgende redenen aan:

- Ik vind te weinig informatie over vrijetijdsactiviteiten terug
- Ik vind het gepaste aanbod niet
- Gezondheidsproblemen
- Activiteiten zijn vaak 's avonds
- Ik ben bang om op straat te komen
- Ik heb niemand om samen mee te gaan
- Ik vind het moeilijk om de eerste stap te zetten naar de activiteit
- Vervoersproblemen
- De activiteiten spreken me niet aan
- Het is te duur
- De omschrijving van de activiteit is niet duidelijk
- Ik vind het moeilijk om me in te schrijven of een ticket te kopen
- Sinds de coronacrisis vind ik het moeilijk om (terug) deel te nemen aan activiteiten

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Wanneer we naar de verschillen in leeftijd kijken, dan zien we dat hoe ouder, hoe vaker men volgende redenen aanhaalt:

- Gezondheidsproblemen
- Bang om op straat te komen
- Niemand om samen mee te gaan (vooral bij 90-plussers)
- Vervoersproblemen
- De activiteiten spreken met niet aan (vooral bij 80-84 jaar)

65-plussers die in Turnhout-Centrum wonen geven significant vaker de reden aan 'ik ben bang om op straat te komen' (6%).

Weduwen en weduwnaars geven het vaakst aan dat ze niemand hebben om mee samen te gaan (18% van hen). Ze ervaren ook het vaakst vervoersproblemen. Bij gehuwden is dit slechts 5%. Alleenstaande en gescheiden 65-plussers geven vaker dan andere 65-plussers aan dat ze het moeilijk vinden om de eerste stap te zetten. Gescheiden 65-plussers geven significant vaker 'het is te duur' aan als reden.

3. Verenigingen, buurtwerking en vrijwilligerswerk

In dit onderdeel bespreken we het lidmaatschap van Turnhoutse ouderen bij verenigingen, alsook deelname aan een vrijwilligerswerking of een buurtwerking.

Verenigingen en buurtwerk

Tabel 53 Verdeling 'lidmaatschap vereniging' in frequentie (N) en % (N=785)

	N	%
Ik ben lid van een seniorenvereniging	149	19,0
Ik ben lid van een andere vereniging	225	28,7
Ik ben actief in een buurtwerking (vb. buurtvereniging, wijk- of straatcomité...)	34	4,3
Neen	438	55,8

55,8% geeft aan geen lid te zijn van een vereniging. 28,7% is lid van een andere vereniging dan een seniorvereniging en 19% is lid van een seniorvereniging. 4,3% geeft aan actief te zijn in een buurtwerking.

Alleenwonenden zijn significant vaker geen lid van een vereniging of buurtwerking. 65-plussers zonder diploma zijn het minst vaak lid van een vereniging; 65-plussers met een diploma hoger onderwijs het vaakst. Naar de andere achtergrondkenmerken zijn er geen significante verschillen.

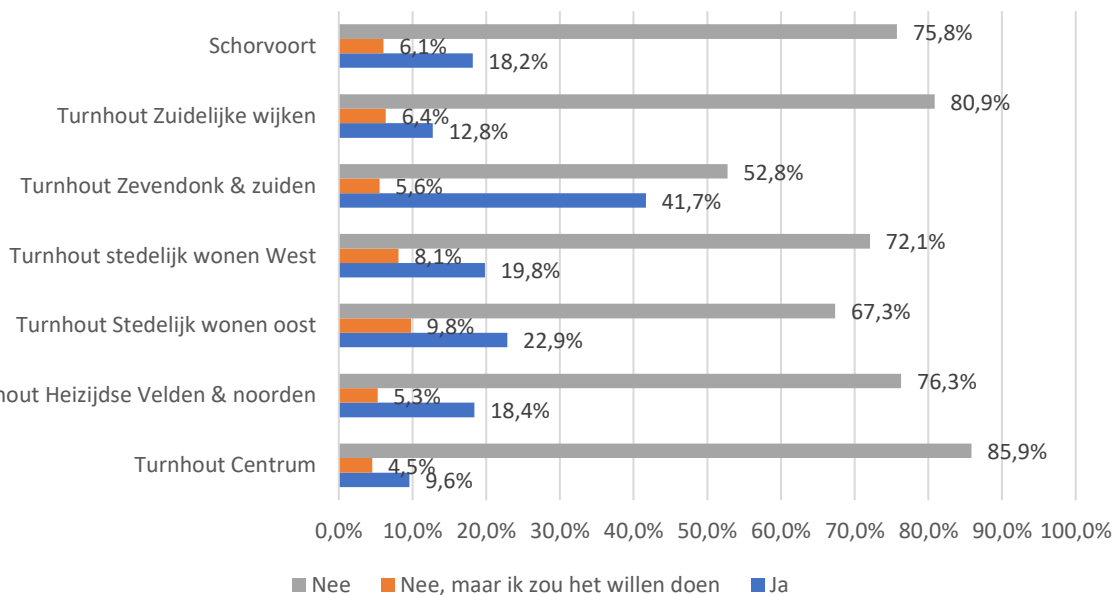
Ook tussen de buurten zijn er geen significante verschillen.

Vrijwilligerswerk

18,2% doet momenteel vrijwilligerswerk. 7,5% geeft aan van niet, maar zou het wel willen doen. 74,3% doet op dit moment geen vrijwilligerswerk (N=774).

Alleenwonenden doen minder vaak vrijwilligerswerk. Hoger opgeleiden doen vaker vrijwilligerswerk. De oudste leeftijdsgroep doet het minst vaak vrijwilligerswerk. 65-plussers die moeilijker rondkomen en een lager inkomen hebben doen het minst vaak vrijwilligerswerk.

Figuur 17 Verdeling vrijwilligerswerk naar wijk in % (N=597)

Als we kijken naar de diverse buurten, zien we dat inwoners van Turnhout Zevendonk & Zuiden significant meer vrijwilligerswerk doen (41,7%) ten opzichte van andere buurten. In Turnhout centrum zijn ze het minst actief in vrijwilligerswerk; 85,9% geeft aan het niet te doen. In Turnhout stedelijk wonen Oost geeft een kleine 10% aan dat ze nog vrijwilligerswerk willen doen. Ook in Turnhout stedelijk wonen West geeft 8,1% aan hiervoor open te staan.

Tabel 54 Verdeling 'stellingen vrijwilligerswerk' aan diegenen die aangeven vrijwilligerswerk te willen doen %

	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	N
Ik vind dat er voldoende informatie te vinden is over vrijwilligerswerk	24,5	49,0	26,5	49
Ik weet waar ik terecht kan om te starten met vrijwilligerswerk	23,4	46,8	29,8	47

De personen die vrijwilligerswerk willen doen, geven hoofdzakelijk aan dat ze het 'niet eens, niet oneens' zijn met de stellingen 'ik vind dat er voldoende informatie te vinden is over vrijwilligerswerk'

en 'ik weet waar ik terecht kan om te starten met vrijwilligerswerk'. Verder zien we dat ongeveer 1 op 4 telkens 'oneens' aanduidt. Desalniettemin geeft ook respectievelijk 26,5% en 29,8% aan dat ze voldoende informatie terugvinden en weten waar ze terecht kunnen om te starten met vrijwilligerswerk.

4. Samenvattend: sociaal welbevinden en vrije tijd

55% van de Turnhoutse 65-plussers voelt zich niet eenzaam, 45% matig tot sterk. Het gaat vooral om gevoelens van sociale eenzaamheid. 55% ervaart matige tot sterke gevoelens van sociale eenzaamheid, het gemis aan verbondenheid met familie, vrienden, kennissen. 30% ervaart matige tot sterke gevoelens van emotionele eenzaamheid, het gemis aan een hechte affectieve band met iemand.

Alleenwonende ouderen, ouderen met een langdurige of chronische aandoening en ouderen die moeilijker rondkomen voelen zich significant vaker eenzaam.

Ook zien we opvallende verschillen tussen de buurten: ouderen uit Turnhout Heizijdse Velden en Noorden en de duidelijke wijken voelen zich significant minder vaak eenzaam dan 65-plussers in de andere wijken. Dit kan met vele factoren te maken hebben, zoals de samenstelling van de bevolking (vb. % alleenwonenden, inkomen...), maar ook omgevingskenmerken kunnen mogelijk meespelen. De resultaten laten niet toe hier een eenduidige verklaring voor te geven. Wel geven deze verschillen weer dat de risicogroepen op eenzaamheid zich vooral in bepaalde wijken situeren; dit laat gerichte acties en interventie toe.

Gevraagd naar wat ouderen die (matige dan wel sterke) gevoelens van eenzaamheid ervaren vaker willen doen, vallen ook een aantal zaken op. Zo wil deze groep, in vergelijking met ouderen die zich niet eenzaam voelen vaker familie en vrienden bezoeken en ontvangen. Ze hebben dus meer nood aan sociale contacten. Maar ook gezellig koffiekletsen wordt vaker aangeduid, evenals naar een museum, de bioscoop, het toneel gaan of een daguitstap of halve daguitstap maken. Deze laatste drie kunnen richting geven aan mogelijke acties en interventies rond de aanpak en preventie van eenzaamheid. Vooral voor gevoelens van sociale eenzaamheid kunnen acties en interventies die inzetten op het verbeteren van het sociaal netwerk en inzetten op het gevoel erbij te horen betekenis vol zijn (Bouwman & Van Tilburg, 2020). Bijkomend, de belangrijkste drempels die ouderen ervaren voor deelname aan vrijetijdsactiviteiten zijn gezondheidsproblemen (12%), activiteiten zijn vaak 's avonds (11%), er zijn te weinig plekken waar ik naar het toilet kan gaan (11%), het moeilijk vinden om sinds de coronacrisis deel te nemen aan activiteit (9%) en niemand hebben om mee samen te gaan (8%). Oudere die zich (matig tot sterk) eenzaam voelen duiden bovendien opvallend vaker deze redenen aan. Zo geeft wel 15% van de ouderen die zich eenzaam voelen aan, dat ze niemand hebben om mee samen te gaan. Vooral weduwes en weduwnaars geven dit aan (18% van hen). Gescheiden en alleenstaande 65-plussers geven dan weer vaker aan dat ze het moeilijk vinden de eerst stap te zetten.

Inzetten op deze drempels, gericht naar de risicogroepen en risicobuurten, verder bouwend op wat ouderen in eenzaamheid graag willen doen, kan dan ook bijdragen aan de aanpak en preventie van eenzaamheid bij Turnhoutse senioren.

Daarnaast is er ook een grote groep van ouderen in Turnhout die zich niet eenzaam voelt. We zien tevens dat dat een grote groep van ouderen in hun vrije tijd regelmatig wandelt of fiets (wel zeven op tien), familie en vrienden bezoekt en ontvangt, leest en creatief bezig is. Zo'n 19% sport ook regelmatig en 17% bezoekt regelmatig de bibliotheek. Bijna de helft ervaart geen drempels in vrijetijdsactiviteiten. 45% is lid van een vereniging of buurtwerking, ongeveer één of vijf doet ook vrijwilligerswerk. 8% zou graag vrijwilligerswerk willen doen.

Concrete aanbevelingen: sociaal welbevinden en vrije tijd

- Zet gericht in op de detectie van risicogroepen voor eenzaamheid nl. alleenwonende ouderen, ouderen met een lage socio-economische status en ouderen met een chronische zorgnood (zie ook www.oogvooreenzaamheid.be). Professionele actoren (vb. thuiszorgdiensten) kunnen hier betekenisvol zijn: ze komen immers in hun dagdagelijkse werken vaak in contact met risicogroepen voor eenzaamheid. Hen opleiden rond het thema (=deskundigheidsbevordering) kan hiertoe bijdragen nl. hoe eenzaamheid detecteren, een luisterend oor zijn en in gesprek gaan hierover. Ook werken met doorverwijskaartjes om op een warme manier, met respect voor de autonomie en privacy van de persoon, mensen toe te leiden, kan helpend zijn: zie o.a. [Minder mazen, meer net. Aan de slag met zorgzame buurten van SAAMO](#) waarin ook de methodiek van doorverwijskaarten aan bod komt.
- Zet actief in op vrijetijdsactiviteiten die 65-plussers in eenzaamheid graag meer willen doen, specifiek voor de risicogroepen voor eenzaamheid: nl. gezellig koffiekletsen, naar een museum, de bioscoop, het toneel gaan of een daguitstap of halve daguitstap
- Werk op maat: eenzaamheid is heel subjectief, de aanleiding (vb. verlieservaring, gezondheidsproblemen...), maar ook de duur, de beleving (sociale, emotionele, existentiële eenzaamheid) kunnen sterk verschillen (Heylen, 2011). Bouwman en Van Tilburg (2020) onderscheidden zeven werkzame elementen van interventies. Een diversiteit van acties en interventies die aansluiten op deze werkzame elementen en gericht zijn op het bereiken en betrekken van de risicogroepen kunnen betekenisvol zijn.
 1. Zinvol bezig zijn
 2. Ontmoeting
 3. Praktisch ondersteunen
 4. Betekenisvol contact
 5. Sociale vaardigheden
 6. Realistische verwachtingen
 7. Betekenisvolle rol
- Zet in op het wegwerken en aanpakken van drempels voor vrijetijdactiviteiten nl. voldoende plekken om naar het toilet te gaan en voldoende activiteiten op maat overdag aan bieden. Ook ouderen op een laagdrempelige manier (terug)leiden naar sociale ontmoeting, activiteiten kan zinvol. Dit kan op verschillende manieren: een divers, laagdrempelig aanbod waardoor het makkelijk is om de stap te zetten (vb. laagdrempelige ontmoeting in de buurt, een oproep om te komen helpen voor een buurtactiviteit, samen iets doen, oog voor het bereiken en ontvangen van alleenstaande ouderen die het vaak moeilijk vinden om ergens alleen naar toe gaan ...) (zie ook Heylen & Lommelen, 2016: Het kleine helpen. Bouwen aan buurtnetwerken rond ouderen).

- Maak laagdrempelige ontmoeting in de eigen woonomgeving mogelijk: vb. voldoende ontmoetingsplaatsen, publieke ruimte voor ontmoeting. Zet in op aangepast vervoer. Heb hierbij oog voor de verschillende noden in de verschillende buurten.

Hoofdstuk 6: digitale vaardigheden en communicatie

In dit hoofdstuk bespreken we de digitale vaardigheden van de Turnhoutse ouderen: wie heeft er toegang tot het internet en voor wat wordt dit gebruikt? Welke noden zijn er nog wat betreft digitale vaardigheden en tot slot: hoe willen Turnhoutse ouderen op de hoogte gehouden worden van het aanbod en de diensten in Turnhout en hoe ervaren ze dit momenteel.

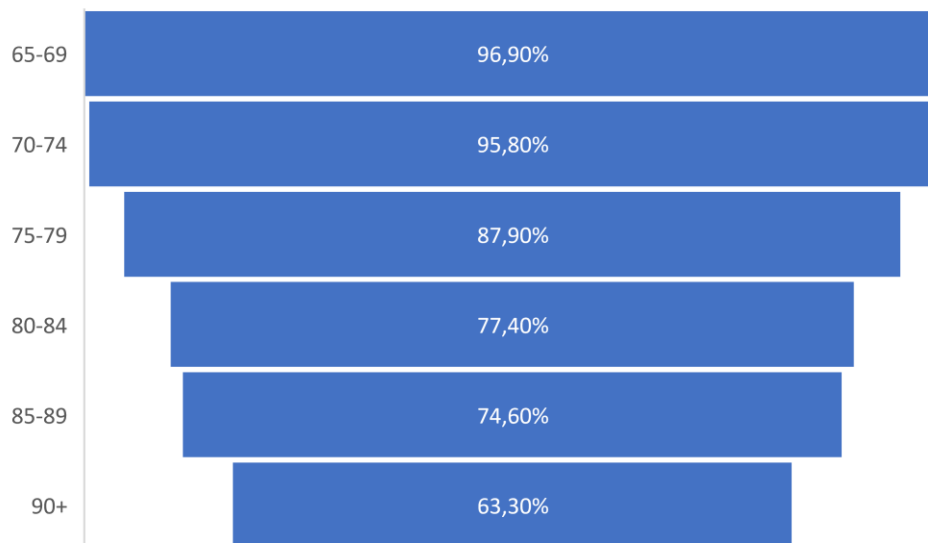
1. Internet en digitale vaardigheden

89,3% heeft thuis toegang tot internet (dit kan via wifi/kabel zijn of via mobiel internet op gsm / smartphone), 10% niet en 0,7 geeft aan het niet te weten (N=822).

Alleenwonende ouderen hebben significant minder vaak thuis toegang tot internet: 76% versus 94% bij de niet alleenwonende 65-plussers. Naar burgerlijke staat zien we dat vooral de verweduwde en de alleenstaande 65-plussers thuis geen toegang hebben tot het internet.

Naar leeftijd zien we eveneens grote significante verschillen. Jongere ouderen beschikken vaker over toegang tot internet thuis.

Figuur 18 Verdeling 'toegang tot internet thuis' naar leeftijd in % (N=809)

Ook naar opleidingsniveau zien we verschillen: de hoger opgeleiden hebben het vaakst thuis toegang tot het internet. Kunnen rondkomen hangt er niet significant mee samen; huishoudinkomen wel: de laagste inkomens hebben significant minder vaak toegang tot internet thuis.

Tabel 55 Verdeling frequentie gebruik internet in %

	Niet	Eén of meerdere keren per jaar	Eén of meerdere keren per maand	Eén of meerdere keren per week	N
E-mails sturen of ontvangen	16,4	4,4	17,8	61,4	754
Sociale media (Facebook, Whatsapp ...)	29,6	2,2	10,1	58,1	732
Online administratie (bankieren, tickets kopen, abonnementen regelen ...)	23,3	2,8	23,4	50,5	752
Contacten met professionele zorgverleners of diensten	55,7	19,1	14,0	11,2	713
Informatie opzoeken	16,8	6,8	19,9	56,5	745
Activiteiten of evenementen opzoeken	32,5	14,9	21,3	31,3	710
De Lijn of NMBS (dienstregeling, route of tickets)	51,9	26,1	13,11	8,9	720

Als we inzoomen op de redenen van gebruik van internet, zien we dat e-mail verkeer, sociale media, informatie opzoeken en online administratie de belangrijkste redenen zijn. 31,3% van de internetgebruikers zal dit gebruiken voor het opzoeken van activiteiten of evenementen op wekelijkse basis. We zien ook dat 51,9% aangeeft niet het internet te gebruiken voor de lijn of de NMBS of contacten met professionele zorgverleners of diensten. We zien ook dat 32,5% niet het internet zal gebruiken om activiteiten of evenementen op te zoeken. 29,6% gebruikt het internet ook niet voor sociale media.

Bovendien wil 35% (N=769) graag (beter) leren werken met toepassingen zoals het internet, smartphone, websites, sociale media... . Vooral gescheiden 65-plussers geven aan (beter) te willen leren werken met deze toepassingen: wel 47% van hen. Ook 65-plussers met een diploma hoger onderwijs willen graag (beter) leren werken met deze toepassingen.

Tabel 56 Verdeling 'welke hulp of ondersteuning zou je hiervoor kunnen gebruiken' in frequentie (N) en % (N=270)

	N	%
Vorming of lessen om te leren werken met internet, gsm, websites, e-mail ...	161	59,6
Begeleiding aan huis wanneer dit nodig is	65	24,1
Een plek waar ik vragen kan stellen	94	34,8
Gratis internet op publieke plaatsen	25	9,3
Informatie over / ondersteuning bij het installeren van internet thuis of op mijn gsm	46	17,0
Andere namelijk	12	4,4

Personen die aangaven beter te willen werken met online toepassingen (N=270), gaven ze aan dat ze als ondersteuning vooral nood hebben aan vormingen of lessen om te leren werken met internet, gsm, websites, e-mail ... Dit wordt gevolgd door een plek waar ze vragen kunnen stellen of begeleiding aan huis wanneer dit nodig is.

2. Communicatie

Turnhoutse ouderen zijn het voor het merendeel 'eens' of 'niet eens, niet oneens' over de stellingen met betrekking tot communicatie over de verschillende diensten en het aanbod. 48,4% vindt de diensten van Stad Turnhout goed bereikbaar. 43,7% vindt dat Stad Turnhout voldoende informatie geeft over het aanbod en zijn diensten. 42,5% is op de hoogte van het aanbod en de verschillende diensten. Daartegenover geeft 14,9 % aan dat de diensten niet goed bereikbaar zijn. 12,7% geeft aan dat er onvoldoende informatie gegeven wordt vanuit de stad over zijn diensten en aanbod. 13,2% is niet op de hoogte van deze.

Tabel 57 Verdeling 'stellingen communicatie vanuit Stad Turnhout over de verschillende diensten en het aanbod (vrije tijd, sociale zaken, cultuur, sport, burgerzaken...) in %

	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	N
Ik ben op de hoogte van het aanbod en de verschillende diensten die er zijn in Stad Turnhout	13,2	44,2	42,5	771
Stad Turnhout geeft me voldoende informatie over het aanbod en zijn diensten	12,7	43,6	43,7	764
De diensten van Stad Turnhout zijn goed bereikbaar	14,9	36,7	48,4	771

Lager opgeleiden zijn het vaker oneens met de stelling dat ze op de hoogte zijn van het aanbod. Hoe ouder, hoe minder goed op de hoogte ook. Een hoge sociaal economische status hangt eveneens samen met op de hoogte zijn: ouderen die makkelijk rondkomen, zijn het vaker eens met stelling dat ze op de hoogte zijn van het aanbod. Het inkomen hangt niet significant samen met deze stelling. 65-plussers met een langdurige ziekte / chronische aandoening zijn het vaker 'oneens' en dus minder goed op hoogte; dit kan mogelijk ook verklaard worden door de gemiddeld hogere leeftijd van deze groep.

65-plussers die (eerder) moeilijk rondkomen zijn het significant minder vaak eens met de stelling dat Stad Turnhout hen voldoende informatie geeft over het aanbod en de diensten. Dit geldt ook voor 65-plussers met een langdurige ziekte of chronische aandoening.

Wat de laatste stelling betreft, zien we dat de 80-84-jarigen en de 90-plussers het significant vaker 'oneens' zijn: dit betekent dat ze minder vaak van mening zijn dat de diensten van Stad Turnhout goed bereikbaar zijn dan de andere leeftijdsgroepen. Ook 65-plussers die (eerder) moeilijk rondkomen zijn het minder vaak eens met de stelling dat de diensten van Stad Turnhout goed bereikbaar zijn.

Tabel 58 Verdeling 'hoe ontvang je bij voorkeur informatie over de diensten en het aanbod van Stad Turnhout in frequentie (N) en % (N=849) (meerdere antwoorden mogelijk)

	N	%
Via mail	355	41,8
Via een website	201	23,7
Via het stadsmagazine	425	50,1
Via het ZIN-magazine	211	24,9
Per post	309	36,4
Via een telefoonnummer waar ik naar kan bellen	137	16,1
Andere namelijk	18	2,1

Senioren geven aan het liefst via de stadsmagazine informatie te ontvangen over de diensten en het aanbod van Stad Turnhout (50,1%). 41,8% geeft aan dat mail hiervoor het geschikte kanaal is, 36,4% per post en 24,9% heeft een voorkeur voor het ZIN-magazine.

3. Samenvattend: digitale vaardigheden en communicatie

Wel negen op de tien van de Turnhoutse senioren geeft aan thuis toegang te hebben tot internet. Dit kan via wifi, kabel of een smartphone zijn. Dit is weliswaar sterk leeftijd gerelateerd: vooral de jongere leeftijdsgroepen hebben thuis toegang tot internet. Lager opgeleiden en ook lagere inkomens hebben minder vaak thuis toegang tot het internet.

Senioren gebruiken internet vooral voor sociale media, mails, online administratie en online informatie op te zoeken. Voor contact met professionele hulpverleners alsook voor het openbaar vervoer (informatie en tickets) wordt het internet opvallend minder vaak gebruikt.

Eén op drie wil ook beter leren werken met internet en digitale toepassingen. Vooral gescheiden 65-plussers en hogere opgeleiden willen dit. Binnen deze groep gaat de voorkeur uit naar vormingen hierover (bijna zes op tien) of een plaats waar men terecht kan voor vragen (één op drie).

Tussen de vier en vijf op tien van de ouderen is van mening dat ze goed geïnformeerd zijn over diensten en aanbod van stad Turnhout, deze goed bereikbaar zijn en ze goed op de hoogte zijn. Anderzijds geldt dit voor een kleine groep niet. Meer kwetsbare groepen zijn vaker deze mening toegedaan.

Hoewel het internet goed ingeburgerd is, zien we weliswaar dat de meeste Turnhoutse senioren op papier nl. via het stadsmagazine (50%), per post (36%) of via het ZIN-magazine (25%) geïnformeerd willen worden. 42% geeft via mail aan. Op papier en via mail geniet dus de voorkeur voor de 65-plussers in Turnhout.

Concrete aanbevelingen: digitale vaardigheden en communicatie

- Zet in op vormingen (al dan niet in samenwerking met andere stakeholders zoals digidak) en een informatiepunt rond digitale vaardigheden (zie voor inspiratie onder meer [hier](#)). Versterk op die manier de digitale inclusie van ouderen. De vormingen kunnen bijkomend een laagdrempelige manier van ontmoeting zijn, zeker voor de doelgroep van alleenstaande, gescheiden ouderen die een hoger risico op eenzaamheid kennen.

- Belangrijk is ook hierbij aandacht te hebben voor het bereiken van ouderen die omwille van mobiliteits- of andere beperkingen niet de mogelijkheid hebben om naar vormingen of een infopunt te gaan. Voor deze doelgroep is outreachend werken rond het versterken van digitale vaardigheden onder de Turnhoutse 65-plussers belangrijk (vb. aan de hand van de mogelijkheid tot huisbezoek bij vragen of problemen).
- Zet in op het versterken van de digitale vaardigheden op die domeinen waarvoor ze internet (nog) niet veel gebruiken nl. contacten met professionele zorgverleners en diensten en de dienstverlening van het openbaar vervoer.
- Informeer 65-plussers via de manieren waarop ze graag geïnformeerd willen worden nl. op papier via het stadsmagazine, per post of via het ZIN-magazine. Ook per mail (vb. nieuwsbrief) kan een optie zijn.
- Informeer andere professionele actoren over hoe ouderen in Turnhout willen geïnformeerd worden nl. via papier en mail. Signaleer dat ouderen internet niet vaak gebruiken voor contacten met professionals in de zorg en diensten.

Hoofdstuk 7: slotbeschouwingen

In dit seniorenbehoefteonderzoek richtten we ons vanuit een brede blik op de noden en behoeften van ouderen in Turnhout en dit op verschillende levensdomeinen. We brachten niet enkel in beeld wat de huidige situatie is, waar de noden zich situeren maar ook op welke concrete drempels senioren in Turnhout botsen. We eindigden elk hoofdstuk met enkele samenvattende inzichten en concrete aanbevelingen. Als slot formuleren we nog enkele algemene beschouwingen en aanbevelingen.

In de eerste plaats valt op dat een grote groep ouderen, ondanks een hoog percentage met een chronische aandoening, zijn gezondheid op zowel fysiek als mentaal vlak redelijk tot zeer goed inschat. Ook zien we dat de meerderheid van de ouderen zich niet eenzaam voelt. In hun vrije tijd gaat een grote groep ouderen regelmatig op bezoek bij familie of vrienden en wordt er frequent gewandeld of gefietst. Vele ouderen voelen zich ook goed in hun buurt. Mensen in hun buurt komen gewoonlijk goed overeen en zijn ook bereid hun burens te helpen. Binnen de groep ouderen (ongeveer vier op tien) die familieleden, vrienden of burens helpt, zagen we eveneens dat wel één op vier van hen burens helpt.

Daarnaast zien we ook een groep die meer kwetsbaar is. Doorheen het onderzoek valt op dat bepaalde groepen van senioren op verschillende fronten met kwetsbaarheid geconfronteerd worden. Dit geldt vooral voor alleenwonenden, ouderen met een lagere socio-economische status en ouderen met een langdurige ziekte of chronische aandoening. Bovendien gaan deze kwetsbaarheden ook vaak hand in hand. Dit onderzoek bracht ook verschillende concrete drempels die ouderen ervaren op verschillende levensdomeinen in beeld. De meer kwetsbare doelgroepen werden hier opvallend vaker mee geconfronteerd. Vaak gaat het om het niet weten wat er is, het aanbod niet kennen of de administratie te ingewikkeld vinden. Inspelen op de noden die leven onder de Turnhoutse ouderen vraagt dan ook **op maat werken, gerichte acties en initiatieven voor deze doelgroepen met oog voor de specifieke drempels die ze ervaren.**

Naast verschillen naar achtergrondkenmerken, vielen ook **verschillen tussen buurten** op: zowel in de beleving van verschillende buurten in Turnhout als in hoe ouderen hun eigen buurt ervaren.

Naar beleving van buurten, zagen we dat vooral in de omgeving van 'het station en de Merodelei' en 'de Grote Markt en zijn invalswegen' ouderen zich onveilig voelen, zowel in het verkeer als in het algemeen.

Daartegenover staat dat buurten buiten het centrum op andere fronten minder goed ingeschat worden. Zo zijn 65-plussers uit Turnhout Heizijdse Velden & Noorden, Turnhout Stedelijk Wonen Oost en Turnhout Zevendonk en Zuiden, het opvallend minder vaak eens met de stelling dat er in hun buurt voldoende ontmoetingsplaatsen zijn. 65-plussers uit Turnhout Heizijdse Velden & Noorden en Turnhout Zevendonk & Zuiden, maar ook Turnhout Stedelijk Wonen West zijn het ook opvallend vaak minder eens dat er voldoende voorzieningen zijn in hun buurt. In buurten buiten het centrum verplaatsen ouderen zich bovendien significant vaker met de auto dan in andere buurten. Bewoners uit het centrum verplaatsen zich dan weer vaker te voet.

Ook het kennen en effectief al bezocht hebben van een lokaal dienstencentrum verschilt tussen buurten. Deze percentages liggen het hoogst in de buurten in de nabijheid van deze lokale dienstencentra. Daarnaast zien we ook geografische verschillen naar eenzaamheid: deze percentages liggen het laagst in Turnhout Heizijdse Velden & Noorden en de Zuidelijke Wijken. Waar je woont als

oudere in Turnhout maakt dus een verschil. Dit maakt dat niet alleen op maat van de doelgroep werken belangrijk is, maar ook **op maat van de buurt: niet elke buurt heeft dezelfde noden**.

Wanneer we de blik richten op toekomstig wonen tot slot, dan zien we enerzijds dat bijna negen op tien wil ouder worden in zijn buurt. Zes op tien wil de komende drie jaar zeker niet verhuizen. In lijn met het maatschappelijke en beleidsdiscours van 'ageing in place' lijken ook de Turnhoutse senioren de voorkeur te geven aan oud worden waar ze nu wonen.

Anderzijds, gevraagd naar wat belangrijk zou zijn indien men zou moeten verhuizen omwille van gezondheidsproblemen geeft slechts 30% aan dat het belangrijk is dat het in de huidige buurt gelegen is. Veel belangrijker is de aanwezigheid van zorg en winkels in de buurt, de prijs en een goede band met de buurt.

Ondanks de grote voorkeur voor oud worden waar men nu woont, valt het op dat het belang om in de huidige buurt te wonen wanneer verhuizen nodig is niet het allerbelangrijkste is. We zien ook dat **niet elke buurt op dit moment voorwaardenscheppend is voor een goede oude dag**. In sommige buurten, vooral die buiten het centrum, gebruiken meer ouderen de auto als belangrijkste vervoersmiddel, missen ouderen vaker voorzieningen en in sommige buurten ook ontmoetingsplaatsen. Ook niet alle woningen zijn voorwaardenscheppend voor een goede oude dag: een kleine groep is van mening dat hun woning te groot is om te onderhouden en bovendien te veel drempels heeft.

Naast het op maat van de buurt werken, kan er dan ook ingezet worden op '***moving in time to age well***' als volwaardige beleids optie (De Decker & Volckaert, 2020). Dit betekent ouderen informeren en sensibiliseren om tijdig te verhuizen naar een aangepaste woning die toelaat goed ouder te worden, in een aangepaste woonomgeving met voldoende voorzieningen en ontmoetingsruimtes in de buurt, waarin ouderen zich ook makkelijk te voet kunnen verplaatsen en niet afhankelijk zijn van de auto voor verplaatsingen (De Decker, 2019; Heylen et al., 2021). Een goede oude dag raakt immers verschillende levensdomeinen, zoals uit heel dit seniorenbehoeftenonderzoek blijkt.

Bronnen

- Bouwman, T., & Tilburg, T.G. van (2020). Naar een gerichtere aanpak van eenzaamheid: zeven werkzame elementen in eenzaamheidsinterventies. *Tijdschrift voor gerontologie en geriatricie* 51
- De Decker P., Vandekerckhove B., Volckaert E., Wellens C., Schillebeeckx E., De Lucyk N. (2018). *Ouder worden op het Vlaamse platteland. Over wonen, zorg en ruimtelijk ordenen in dun bevolkte gebieden*. Antwerpen: Garant. ISBN: 9789044136074.
- De Decker, P. (2019). Zorgnoden als opportuniteit voor ruimtelijke ordening. *Zorgwegwijzer*.
- De Decker, P. & Volckaert, E. (2020). *Oud, arm en huurder. Een verkenning van de woon- en zorgperspectieven van kwetsbare stedelijke ouderen*. Oud-Turnhout: Gompel&Svacina.
- de Jong Gierveld, J. & van Tilburg T. (2006) A 6-item scale for overall, emotional, and social loneliness—Confirmatory tests on survey data. *Research on Aging* 28, 582–598.
<https://doi.org/10.1177/0164027506289723>
- Gryp, D., Heylen, L., & Lommelen, L. (2022). *Onderzoeksrapport: Minder mazen, meer net*. Thomas More hogeschool.
- Heylen, L. (2011). *Oud en eenzaam? Een studie naar de risicofactoren voor eenzaamheid op latere leeftijd*. Antwerpen: UAntwerpen.
- Heylen, L. & Lommelen, L. (2016). *Het kleine helpen. Bouwen aan buurtnetwerken rond ouderen*. Brussel: Politeia.
- Heylen, L., Van Damme, W., Coussement, J., & De Decker, P. (2021). *Ondersteuningspakket Zorgzame Buurtanalyse*. <https://www.thomasmore.be/ondersteuningspakket-zorgzame-buurtanalyse>.
- SAAMO. (2022). *Minder mazen, meer net Aan de slag met zorgzame buurten*. Opgehaald van: <https://www.saamo.be/nieuwe-leidraad-voor-zorgzame-buurten/>
- Woonzorgdecreet. (2019). Opgehaald van: <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1031639¶m=inhoud&ref=search&AVIDS=1372786,1372787,1372788,1372843,1372836,1372822,1372824,1372831,1372835,1372844,1372845,1372864>

Bijlagen

Tabel 59 Nationaliteit bij geboorte

	N
Afghaans	1
Albanese	1
British Overseas Territories	1
Britse	1
Chinees	1
Colombia	1
Congo Brazzaville	1
Duits	1
Engels	1
Ghanaian	1
Hongaarse	1
Iraneees	1
Italiaans	5
Letse	1
Marokkaans	2
Nederlander	44
Oekraïens	1
Pakistaans	1
Peruviaans	1
Pools	3
Roemeens	4
Russisch	1
Tsjetjeens	1
Tsjechisch	1
Turks	1

Tabel 60 Verdeling 'antwoorden: iets anders namelijk' (open vraag) wanneer je hulp of zorg biedt aan anderen, wat zou jou kunnen ondersteunen' in frequentie (N) en % (N=11)

	N
Geen	1
Hulp bij wassen van mijn man	1
I.v.m. met autokosten	1
momenteel nog niets van nodig	1
Niets tot hiertoe	1
schoonzus is in woon- en zorgtehuis. Ik ben vertrouwenspersoon	1
sociale druk weegt door, stress, maar is nog haalbaar	1
steun van kinderen en kleinkinderen	1

voorlopig gaat dit allemaal nog	1
voorlopig voldoende met thuisverpleging	1
waardering	1

Tabel 61 Verdeling antwoordcategorieën 'andere': 'Stel, blijven wonen in jouw huidige woning is omwille van gezondheidsredenen niet mogelijk' (N=48)

aanvraag voor sociale woning
Als ik te ziek of te oud ben wil ik mijn levenseind
als laatste een woonzorgcentrum
Bij serieuze problemen wil ik euthanasie
Blijf op app wonen
blijven wonen
buitenland
dagelijks zorgtehuis
dan te bekijken
Dan wil ik niet meer leven, euthanasie
Dat zullen we nog wel zien als dat nodig is.
dichter bij de kinderen in appartement
een gezonder appartement zoeken
het kerkhof
Hulp in huis !
hulp in huis vragen
Hulp vragen
ik blijf
Ik blijf hier voorlopig wonen
ik blijf in mijn huis
Ik blijf in mijn huis
Ik blijf zo lang mogelijk zelfstandig wonen en doe dan beroep op allerlei voorzieningen !
Ik hoop dat dit niet nodig zal zijn
ik verhuis naar een serviceflat/assistentiewoning of woonzorgcentrum/rusthuis
ik verhuis naar ons 2de verblijf
ik verhuis naar een WZC met grote tegenzin als het niet anders kan
Ik weet het nog niet, we zijn nog met 3
Ik weet niet wat de toekomst brengt
ik weet niets op voorhand
ik wil niet meer verder leven
ik woon bij mijn dochter in
Ik woon in een sociale flat en ben zeer tevreden over de leefomstandigheden.
Ik woon nu al klein
ik woon nu bij mijn dochter
ik zou het niet weten

Indien betaalbaar
Kan er nog altijd blijven wonen, ben nog goed
Mijn woning is aangepast aan mijn behoeften
Misschien ander warm land
Misschien naar Leuven gaan wonen dicht bij mijn dochter, niet inwonen naar buitenland (minder last van kwaaltjes blijktbaar)
Nog geen idee
nog niet beslist
proberen met zoveel mogelijke hulp te blijven wonen als het financieel haalbaar is.
Terug emigreren naar Nederland
Terug naar mijn land
Thuisverpleging en gezinszorg opstarten + hulp van kinderen, familie, bureu
Vertrek naar buiten Europa
vertrek uit het leven
We blijven hier wonen zolang het kan
weet ik nog niet
Weet niet
Weet niet wat de toekomst is !
wil niet naar rusthuis maar kan niet anders
ze woont al in bij de zoon
Zo lang mogelijk thuis
Zoek wanneer het zich voordoet, nu geen mening